

Herman Melville

BENITO CERENO

*„O, frate care treci pe drum,
Eram și eu cum ești acum,
Tot pus pe chef și veselie,
Dar nu mai am nici o simbrie.
Zac fără văz și fără gură,
Cu oasele-ngropate-n zgură!”*

Epitaf găsit într-o sinistră văgăună de pe insula lui Chatham

În anul 1799, căpitanul Amasa Delano din Duxbury, Massachusetts, comandantul unui mare vas comercial echipat și pentru vânătoria de foci, ancorase cu o încărcătură de preț în portul Santa Maria – o insuliță pustie și nelocuită, situată la capătul sudic al lungului litoral chilian. Poposise acolo pentru a se aproviziona cu apă.

În cea de-a doua zi, curând după revărsatul zorilor, când căpitanul se afla încă în culcușul lui, secundul veni să-i comunice că o navă străină intra în radă. Pe atunci în apele acelea nu se vedeau chiar atât de multe vase ca în zilele noastre. Căpitanul se sculă, se îmbracă și ieși pe covertă.

Era o dimineață caracteristică aceluia țarm. Totul era calm, tăcut și cenușiu. Deși brăzdată de lungile cruci ale valurilor, marea părea încremenită și lucioasă, ca plumbul topit lăsat să se răcească într-un cazan. Cerul semăna cu o pelerină cenușie. Cărduri de păsări sure, rude bune cu roiurile de vapori cenușii printre care se amestecau, se zburătăceau deasupra apelor, atingându-le aproape, întocmai ca rândunelele ce zboară deasupra câmpiei înaintea unei furtuni. Umbre de-o clipă, prevestitoare ale unor umbre și mai ndânci.

Spre mirarea căpitanului Delano, corabia străină observată prin ocean nu arbora nici un pavilion, deși navigatorii pașnici de orice nație aveau obiceiul să ridice pavoazul la intrarea într-un port, în care se afla măcar un singur alt vas, chiar dacă țarmurile ar fi fost pustii. Având în vedere sălbătică și pustietatea acestui loc, precum și poveștile legate, pe atunci, de mările acelea, mirarea căpitanului Delano s-ar fi putut lesne preface într-o adevărată neliniște, dacă n-ar fi fost un om deosebit de bun și încrezător din fire, cătuși de puțin înclinat să se lase pradă unor temeri personale, când acestea implicau vreo bănuială de răutate la semenii săi. Nu ceda unor astfel de spaime decât cel mult din vreun îndemn extraordinar, repetat de câteva ori, dar nici atunci nu ceda în întregime. Lăsăm în seama înțelepților să stabilească, dacă, în lumina posibilităților speciei umane,

o asemenea trăsătură de caracter presupune, pe lângă o inimă generoasă, o percepție intelectuală deosebit de ageră și ascuțită.

Dar oricare -ar fi fost temerile ce s-ar fi putut naște la prima vedere, a celui vas străin, ele s-ar fi risipit în cugetul oricărui marinar de îndată ce -ar fi observat că vasul, pătrunzând în port, naviga prea aproape de țărm, fără să bage de seamă reciful submarin aflat chiar la prova. Faptul acesta părea un indiciu sigur că vasul era cu-adevărat străin nu numai de nava-vânătoare de foci, dar și de insula cu pricina, și că deci nu putea fi un vas-pirat obișnuit să navigheze în acea parte a oceanului. Căpitanul Delano continuă să-i observe cu viu interes, deși vederea i- era stânjenită de vaporii care învăluiau parțial vasul și prin care licărea vag lumina depărtată a unei cabine, lumină foarte asemănătoare aceleia a soarelui, mai bine zis a jumătății de soare ce se ridica acum la marginea orizontului, intrând parcă în port o dată cu nava străină; învăluită de aceiași nori târători, jumătatea asta de soare strălucea ca ochiul sinistru al unei intrigante din Lima care ar ține sub observație Piaza prin ferestruica indiană a întunecatei sale saya-y-manto³⁵.

Cu cât se uita căpitanul mai mult la vasul acela, cu atât mai bizare i se păreau manevrele sale, deși era poate doar o amăgire provocată de vaporii. În curând, nici nu- și mai putu da seama dacă vasul avea într-adevăr intenția de a intra în port – dar atunci, ce urmărea oare? Vântul, care se ridicase puțin peste noapte, sufla acum foarte încet, ca o briză ușoară și derutantă, întărind și mai mult impresia că vasul era șovăitor în mișcări.

Bănuind, în cele din urmă, că putea să fie un vas în primejdie, căpitanul Delano porunci să i se coboare pe apă baleniera, și în ciuda împotrivirii prudente a secundului său, se pregăti să pornească spre corabia străină, ca să se urce la bordul ei sau măcar ca s-o piloteze. În noaptea din ajun, un grup de mateloți plecaseră să pescuiască undeva departe de navă, lângă niște stânci, și se întorsese cu o oră-două înainte de zori, nu fără o pradă bogată. Presupunând că vasul străin naviga de multă vreme în ape adânci, inimosul căpitan luă cu el vreo câteva coșuri cu pește, ca să le ofere în dar, și porni cu baleniera spre vas. Văzând că acesta continua să plutească prea aproape de reciful submarin, își zori oamenii, ca să-i poată preveni la timp pe cei aflați la bordul vasului în primejdie.

Dar înainte ca baleniera să ajungă la vas, acesta se depărtă, mânat de briza care-și schimbase direcția, sfâșiind totodată parțial vălul de aburi din jurul lui.

Văzut ceva mai de aproape, când apărea pe creasta.

Valurilor plumburii, printre zdrențele de ceață ce-l învăluiau, vasul semăna cu o mânăstire proaspăt văruiată, întrezărită, după o furtună, pe vreo costișă prăvălătecă a Pirineilor, Dar nu o simplă asemănare îl făcu, o clipă, pe căpitanul Delano să aibe impresia, de loc fantezistă, că în fața lui se afla nici mai mult nici mai puțin decât o încărcătură de călugări. De la distanța aceea cețoasă, ai fi zis într-adevăr că peste parapetul vasului stăteau aplecate o mulțime de comănace negre, iar prin sabordurile deschise se zăreau vag alte siluete negre, mișcându-se ca niște monahi în curtea unei mânăstiri.

Văzut de și mai aproape, vasul își schimbă însă înfățișarea, dezvăluindu-și adevărata identitate; era un vas comercial spaniol de primă clasă, care transporta de la un port colonial la altul o încărcătură prețioasă, alcătuită îndeosebi din sclavi negri. Era un vas foarte mare și, la timpul său, foarte frumos, dintre cele ce-și făceau uneori apariția pe-acolo; fie că transportaseră cândva comori din Îcapulco, fie că aparținuseră

flotei regale spaniole, asemenea corăbii își mai păstrau încă, aidoma străvechilor palate indiene, pecetea trecutei lor măreții, în ciuda declinului stăpânilor lor.

Pe măsură ce baleniera se apropia de vasul străin, se vedea tot mai limpede că bizarul lui colorit de argilă pentru lulele se datora murdăriei și neglijenței ce domneau pe bord. Vergile, parâmele și cea mai mare parte a parapetelor sale aveau un aspect lănos, din pricină că nu mai cunoscuseră de mult rașcheta, catranul și peria. Ai fi zis că vasul fusese construit și lansat în „Valea osemintelor uscate” a lui Ezechiel.

În ciuda actualei sale destinații, nu părea să fi suferit vreo modificare substanțială: greementu! și structura generală a vasului rămăseseră acelea ale unui vas de război, model Froissart. Tunuri însă, nu se vedeau. Cele trei gabii., foarte largi, erau împrejmuite cu ceea ce trebuie să fi fost cândva o plasă octogonală, ferfenițită acum. Ele atârnavă în văzduh ca niște colivii stricate; de altfel, în mijlocul uneia dintre ele se zărea, cocoțat pe o grijea, un cormoran alb – pasăre ciudată, ce-și datorează numele englezesc (noddy = somnoros) firii sale somnoroase, letargice, care-o face să poată fi prinsă adesea cu mâna. Teuga, avariata și putredă, semăna cu un turn străvechi,

luat cândva cu asalt și lăsat apoi în paragină. Spre pupa, două, galerii cu parapetele înalte, năpădite ici-colo de mușchi marin uscat ca o iască, porneau de la cabina comandantului, cabină pustie, ale cărei saborduri erau ermetic închise și călăfătuite, în ciuda vremii călduroase; balcoanele astea goale atârnavă deasupra mării, semănavă cu cele suspendate deasupra Marelui Canal din Veneția. Dar principalul vestigiu ce amintea de un trecut glorios era un uriaș medalion oval așezat la pupa, un soi de scut cu armoriile Castiliei și Leonului, înconjurat de grupuri de figuri mitologice sau simbolice, dominate de figura centrală a unui satir negru, mascat, care călca în picioare gâtul plecat al unei făpturi mascate, ce se zvârcolea.

Nu se putea ști dacă vasul avea gal ion sau un simplu cioc, deoarece în locul aceia etrava era acoperită cu pânză, fie ca s-o ferească în timpul curățeniei, fie ca să-i ascundă, pudic, starea de ruină. Sub pânză, pe partea din față a unui soi de pedestal, se putea citi, grosolan pictată sau scrisă cu creta, de vreun matelor șugubăț, deviza: SEGU1D VUESTRO JEFE (să-ți urmezi șeful); iar alături, pe o stinghie decolorată, apărea în litere capitale, cândva aurite, numele vasului: „San Dominick”; fiecare literă era brăzdată de dâre de rugină, prelinse din cuiele de aramă, iar deasupra numelui, la fiecare mișcare a acestui sicriu plutitor, se legănavă, ca niște jerbe funerare, șomoioage negre de alge vâscoase.

Când, în cele din urmă, baleniera fu trasă la schela de transbordate, chila ei, încă despărțită de coca vasului prin câteva degete, se frecă scrâșnind de ceea ce părea a fi un recif de corali submarini: era, de fapt, un enorm conglomerat de scoici ce se lipise, pe sub apă, de bordaj ca un fel de neg uriaș – mărturie a vânturilor capricioase și perioadelor de calm care reținuseră îndelung vasul undeva în apele aceluia ocean, Urcând pe punte, oaspetele se pomeni de îndată împresurat de o gălăgioasă mulțime de albi și de negri, aceștia din urmă fiind mult mai numeroși decât primii, într-o proporție care uimea în ciuda faptului că vasul transporta sclavi. Dar și unii și alții începură să debiteze parcă într-un singur glas și în același grai, o poveste despre pătimirile lor comune; negresele, destul de multe la număr, îi întreceau pe toți ceilalți în patetism. Scorbutul și frigurile îi decimaseră fără cruțare, îndeosebi pe spanioli, în largul capului Horn scăpaseră ca prin minune de naufragiu, apoi, timp de multe zile, rămăseseră locului fără nici o adiere de vânt; proviziile li-erău pe sfârșite, apa li se terminase aproape – chiar în clipa de față buzele le păreau arse.

În vreme ce căpitanul Delano era ținta tuturor acestor guri vorbărețe, ochiul lui ager cerceta toată fețele și obiectele ce-l înconjurau.

Când abordezi în larg o corabie străină, prevăzută cu un echipaj bizar, alcătuit bunăoară din marinari indieni sau manilezi, prima impresie se deosebește simțitor de aceea pe care-o încerci intrând într-o casă de oameni străini, dintr-o țară străină. Atât casa cât și corabia – cea dintâi prin zidurile și perdelele sale, cea de-a doua prin parapetele ei înalte ca niște metereze – își feresc până-n ultima clipă interioarele de privirile curioșilor; dar în cazul unei corăbii se mai adaugă ceva, și anume, faptul că spectacolul plin de însuflețire pe care-l ascunde, îți provoacă întrucâtva, din clipa când ți se dezvăluie brusc, în întregime, un fel de vrajă, în contrast cu oceanul pustiu ce-o împresoară. Corabia ți se pare ireală, iar toate veșmintele, gesturile și fețele oamenilor ei îți apar ca un miraj proaspăt ivit din adâncuri și merit să se întoarcă în adâncurile ce i-au dat naștere.

Poate că o vrajă asemănătoare aceleia pe care ne-am străduit să-o descriem, a îngroșat în mintea căpitanului Delano lucrurile care, la un examen lucid, ar fi putut trece drept neobișnuite – îndeosebi siluetele arătoase ale câtorva negri mai vârstnici, cu niște capete cărunte, asemănătoare creștetelor negre ale unor sălcii plângătoare în contrast cu hărmălaia de dedesubt, acești patru negri venerabili, ședea culcați ca niște sfincși – unul pe vinciul de la tribord, altul pe cel de la babord, iar ceilalți doi față-n față pe parapetele de deasupra port-sarturilor. Fiecare ținea în mână câte un ghem de frânghie încâlcită, pe care o destrămau, cu un soi de satisfacție stoică, pentru a face din ea. Câștii – se și strânsese câte o grămăjoară lângă fiecare dintre ei. Își acompaniau munca asta îngânând o melopee gravă și monotonă, întocmai ca niște cimpoieri bătrâni care cântă un marș funebru.

La pupa se ridica o duneță largă și înaltă, pe a cărei margine anterioară ședea, înșirați la intervale egale, alți șase negri, cu picioarele încrucișate; ca și câștarii, dominau cu vreo trei metri mulțimea de pe punte; fiecare dintre ei ținea în mână câte o secure ruginită, pe care-o freca de zor ca un rândaș, cu o cârpă și un hârb de cărămidă; între fiecă pereche se vedea câte o mică stivă de securi, cu muchiile ruginite întoarse în sus, în așteptarea aceleiași operații. Din când în când, cei patru câștari adresau câte un cuvânt vreunui din mulțimea de jos, dar cei șase lustruitori de securi nu schimbau o șoaptă nici măcar între ei, necum cu ceilalți, ci-și vedeau de treaba lor într-o tăcere desăvârșită, întreruptă, la anumite intervale, de zăngănitul sălbatic al securilor, pe care și le ciocneau, doi câte doi, ca pe niște talgere, cedând astfel înclinației specifice negrilor de a îmbina utilul cu plăcutul. Toți șase aveau, contrar celorlalți, înfățișarea barbară a unor africani autentici.

Dar această primă privire cuprinzătoare, care îmbrățișa cele zece siluete, laolaltă cu altele mai puțin arătoase, zăbovi doar o clipă asupra lor: iritat de larma atâtor glasuri, oaspetele se răsuci pe călcâie, în căutarea comandantului corăbiei, oricine ar fi fost acesta.

Dar, ca și cum nu i-ar fi displăcut ideea de a -și lasă oamenii să-și ușureze sufletele împovărate de suferință, sau ca și cum ar fi pierdut temporar nădejdea de a -i ține în frâu, căpitanul spaniol – un bărbat distins, sobru și destul de tânăr la prima vedere, excepțional de bine îmbrăcat, însă vizibil răvășit de griji și neliniști ce-l împiedicaseră să doarmă în ultima vreme – stătea pasiv de-o parte, rezemat de arborelemare, aruncând oamenilor săi ațâțat. I câte o căutătură obosită, și tristă, sau câte-o privire nefericită în direcția oaspetelui. Alături de el se ținea un negru scund, care-și înălța din când în când,

în tăcere, spre spaniol, ca un câine ciobănesc, fața aspră, ce exprima deopotrivă mâhnire și devotament.

Croindu-și drum prin mulțime, americanul înainta spre spaniol, asigurându-l de simpatia lui și oferindu-se să-i acorde tot ajutorul de care era

în stare. La care, spaniolul îi răspunse deocamdată doar prin mulțumiri solemne și ceremonioase, al căror formalism hispanic părea umbrit de aripa saturniană a bolii.

Nepierzându-și vremea cu asemenea complimente, căpitanul Delano se întoarse la schela de transbordare și porunci să fie urcate pe punte coșurile cu pește; apoi, întrucât vântul continua să adie foarte încet și, prin urmare, trebuiau să mai treacă pe puțin câteva ore înainte ca vasul străin să poată fi adus la locul de ancoraj, el porunci oamenilor săi să se întoarcă și să încarce pe baleniera cât mai multă apă, toată pâinea proaspătă aflată în cămara cambuzierului, toți dovlecii rămași, precum și o lădiță de zahăr și o duzină de sticle de cidru din rația lui personală.

Câteva minute după plecarea balenierei, vântul căzu de-a binelea, spre necazul tuturor, iar fluxul începu să împingă irezistibil vasul spre larg. Socotind, însă, că asta nu va dura mult, căpitanul Delano se strădui să ridice moralul acestor străini; el însuși era plin. De speranță și mulțumit că avea ocazia să converseze cu niște oameni de condiția lor, într-o limbă pe care-o cunoștea destul de bine din frecvențele sale călătorii pe mările spaniole.

Rămas singur cu ei, observă curând unele lucruri ce tindeau să-i întărească primele impresii. Uimirea lui se prefăcu în milă, atât față de spanioli cât și față de negri: și unii și alții erau vizibil șubreziți de lipsa de apă și de alimente, dar suferința îndelungată părea să fi scos la iveală firea mai puțin veselă a negrilor, slăbind totodată autoritatea spaniolilor asupra acestora. Era, desigur, o situație cu totul explicabilă în împrejurările respective. Într-o armată, într-o flotă, într-un oraș sau într-o familie, ba chiar în natura însăși. Nimic nu. Poate slăbi disciplina în mai mare măsură decât mizeria. Totuși, căpitanul Delano era încredințat că dezordinea n-ar îi atins un asemenea grad, dacă Benito Cereno ar fi fost un o. M mai energic. Dar debilitatea fizică și mintală a căpitanului spaniol, fie ea naturală sau provocată de greutatea îndurate, era prea bătătoare la ochi pentru a trece neobservată. Fiind iremediabil descurajat – ca și cum speranțele și-ar fi bătut atâta vreme joc de el, încât ajunsese să le întoarcă spatele chiar atunci când încetau să fie o batjocură – perspectiva de a-și ancora corabia până-n seara acelei zile, de a căpăta apă din belșug pentru echipaj și de a găsi un camarad și un sfetnic în persoana acestui căpitan prietenos, nu părea cătuși de puțin să-i dea curaj. Dimpotrivă, rămase la fel de abătut, dacă nu și mai rău ca înainte. Închis între acești pereți de stejar și înlănțuit de un post de comandă plicticos prin obligativitatea lui, se mișca încet ca un monarh ipohondru, oprindu-se brusc uneori, tresărind sau privind țintă în fața lui, mușcându-și buzele sau unghiile, roșind, pălind, trăgându-se de barbă sau făcând alte asemenea gesturi-simptome ale unei minți distrase sau abătute. Sufletul acesta dezechilibrat avea un sediu trupesc la fel de dezechilibrat, după cum am mai încercat să arătăm. Spaniolul era un bărbat destul de înalt, dar nu părea să fi fost niciodată robust, iar acum ajunsese aproape scheletic din pricina epuizării nervoase. Predispoziția lui spre o afecțiune pulmonară de un fel sau altul părea să se fi accentuat în ultima vreme. Avea glasul unui om cu plămâni pe jumătate mâncați de boală – un glas înăbușit, ca un murmur stins. Nu degeaba servitorul lui negru se ținea ca un scai de el, văzându-l atât de slăbit. Din când în când, negrul îi oferea brațul, sau îi scotea din buzunar batista; el îi făcea aceste servicii, și multe altele, cu acel zel afectuos care

schimbă asemenea servicii în gesturi filiale sau frățești, ce le-au și adus de altfel negrilor faima de a fi cele mai simpatice slugi din lume, slugi cu care stăpânul nu trebuie să întrețină raporturi de strictă superioritate, putând să le trateze cu o încredere familiară – nu atât ca pe niște slugi, cât ca pe niște tovarăși devotați.

Remarcând gălăgioasa indisciplină a negrilor în general, ca și pasivitatea mahmură de care păreau stăpâniți albi, căpitanul Delano privea cu satisfacție buna comportare a lui Babo.

Dar nici această comportare exemplară, nici reaua conduită a celorlalți nu părea să-l smulgă pe semilunaticul Don Benito din starea lui de prostrație. E drept că impresia pe care spaniolul o făcea asupra oaspetelui său nu era chiar aceasta. În ochii căpitanului Delano, tulburarea spaniolului era deocamdată un simptom particular al deprimării generale ce domnea pe corabie. Totuși, căpitanul era destul de afectat de o atitudine pe care nu putea, pentru moment, să n-o considere drept o indiferență neprietenească față de el. Atitudinea lui Don Benito trăda, de asemenea, un soi de mohoreală acră și disprețuitoare, pe care nu prea se ostenea să și-o ascundă. Dar americanul, milos din fire, puse această mohoreală pe seama bolii chinuitoare a spaniolului, căci avusese și înainte prilejul să observe că, la anumiți oameni, suferința fizică prelungită tinde, să anuleze orice instinct de sociabilitate, ca și cum, fiind reduși ei înșiși la un regim de pâine neagră, ar socoti normal și echitabil ca orice ins ce se apropie de ei să fie „silit indirect, prin vreo neglijență sau chiar prin vreun afront, să le împărtășească mizeria.

Dar în curând căpitanul Delano se convinse că, în ciuda indulgenței cu care-l privise din capul locului pe spaniol, nu se arătase, poate, destul de caritabil. În fond, ceea ce-i plăcea la Don Benito era răceala lui, dar acesta manifesta aceeași răceală față de toți, afară de servitorul său credincios. N-avea răbdare să asculte, fără o vizibilă scârbă, nici măcar rapoartele reglementare pe care, potrivit uzanțelor marinărești, i le prezentau, la ore fixe, subalternii săi – albi, mulatri sau negri. Atitudinea lui în astfel de ocazii semăna oarecum cu aceea pe care o va fi avut compatriotul său imperial Carol-Quintul, înainte de a, renunța la tron pentru o viață de anahoret.

Dezgustul amar față de propriu-i rang se manifesta aproape în toate atribuțiile ce-i reveneau. Pe cât de posac, pe atât de trufaș, Don Benito nu catadicsea să -și exercite personal puterea. Ori de câte ori era necesar vreun ordin special, transmiterea lui era încredințată servitorului negru, care, la rându-i, îl comunica mai departe prin mijlocirea unor curieri sprinteni – băiețași spanioli sau negri care se țineau tot timpul în prejma lui Don Benito, ca niște pași sau ca acei peștipilot care slujesc drept călăuze rechinelor. De aceea, privindu-l pe acest infirm care luneca, apatic și mut, de colo până colo, nici un pământean nu l-ar fi putut bănui că exercită acea putere dictatorială, împotriva căreia, pe mare, nu există drept de apel.

Atitudinea rezervată a spaniolului părea să fie, așadar, rezultatul unei tulburări sufletești, căreia îi căzuse, fără voia lui, pradă. În realitate, însă, această rezervă putea să fie, într-o oarecare măsură, calculată. În acest caz, la Don Benito se manifesta, împinsă la apogeul ei morbid, acea prudență glacială, dar scrupuloasă, pe care-o adoptă mai mult sau mai puțin toți comandanții de vase mari, și care anulează totdeauna (afară de unele momente excepționale) nu numai orice afirmare a autorității, dar și orice urmă de sociabilitate, transformându-l pe om într-un buștean sau mai degrabă într-un tun încărcat, care n-are nimic de spus, câtă vreme nu se face apel la bubuiturile lui.

Privit în această lumină, faptul că, în ciuda stării de lucruri precumpănitoare pe corabia lui, spaniolul stăruia într-o atitudine care ar fi fost, poate, inofensivă sau chiar normală pe un vas bine echipat, cum va fi fost „San Dominick” la începutul călătoriei sale, dar care acum era cu totul nelalocul ei – faptul acesta putea să treacă drept un simptom al unei nefirești deprinderi căpătate printr-o prea îndelungă experiență a celui mai sever auto-control. Poate că spaniolul socotea că un căpitan de vas trebuie să se comporte întocmai ca un zeu, potrivit devizei: fii rezervat, în orice împrejurare! Dar cel mai probabil era că această atitudine de dominație somnolentă era doar o mască menită să ascundă o slăbiciune de care spaniolul își dădea seama: stratagemă derizorie, mai degrabă decât rodul unei înțelepciuni adânci. În orice caz, fie că purtarea lui Don Benito era sau nu calculată, cu cât căpitanul Delano îi observa rezerva generală, cu atât mai puțin stânjenit se simțea când această rezervă îl viza personal.

De altfel, atenția lui nu era captată exclusiv de către spaniol. Deprins cu pașnica rânduială ce domnea pe propriul său vas, al cărui echipaj alcătuiă o familie unită, era intrigat de zăpăceala gălăgioasă a greuâncercatului trib de pe „San Dominick”. Îl izbiră îndeosebi câteva abateri grave, nu numai de la disciplină, ci și de la decența cea mai elementară. Căpitanul Delano le atribui mai ales faptului că pe vas lipseau acei ofițeri de bord cărora li se încredințează, pe lângă răspunderile mai importante, ceea ce s-ar putea numi poliția unui vas aglomerat. De fapt, negrii aceia bătrâni care făceau căiți, păreau să-și asume în răstimpuri rolul de supraveghetori ai compatrioților lor tuciuiri; dar, deși izbuteau din* când în când să potolească vreo gălceavă izolată, nu puteau face mai nimic pentru a restabili liniștea generală. „San Dominick” era în situația în care se găsește un transatlantic plin de emigranți: în mulțimea celor ce-i alcătuesc încărcătura vie, se află firește și unii indivizi la fel de puțin turbulenți ca lăzile sau baloturile, dar muștrările prietenești adresate de ei tovarășilor lor mai violenți din fire nu pot avea forța de convingere a brațului neprietenos al secundului. Vasului „San Dominick” îi lipsea tocmai ceea ce posedă un vas cu emigranți și anume, câțiva ofițeri de bord neînduplecați. Pe punțile lui nu se zărea nici măcar un ofițer de rangul al patrulea.

Oaspetele era curios să cunoască în amănunt împrejurările nefericite ce. Duseseră la o asemenea lipsă, cu urmări atât de nefaste; căci, deși văicărelile ce-l întâmpinaseră din primul moment îi dăduseră o oarecare idee

despre peripețiile vasului, nu avea încă o viziune clară și amănunțită asupra lor. Cea mai adecvată relatare i-o putea da, firește, căpitanul.

Totuși, oaspetele șovăi la început să i-o ceară, de teamă să nu întâmpine. Un refuz arogant. Dar, făcându-și curaj, sfârși prin a-l acosta pe Don Benito: după ce-l asigură din nou de bunăvoința lui, îi spuse că, dacă-ar cunoaște în amănunt necazurile prin care trecuse vasul, ar fi poate mai în măsură; să le ușureze. N-ar fi dispus, deci, Don Benito să-i facă hatârul de a-i istorisi întreaga poveste?

Don Benito tresări; ... Apoi, ‘ca un somnambul întrerupt brusc din drumul lui, îi aruncă intrusului o privire absentă și în cele din urmă își aținti ochii spre punte. Rămase în această postură vreme atât de îndelungată, încât căpitanul. Delano, aproape la fel de descumpănit și, fără. Voia; lui, aproape la fel de brutal, se depărtă. Brusc de el și porni spre unul dintre mateloții spanioli, pentru a-i cere informațiile dorite. Dar abia făcuse cinci pași, când, cu un soi de grabă, Don Benito îl chemă înapoi,. Exprimându-și regretul pentru rătăcirea lui de moment și declarându-se dispus, să-i satisfacă dorința.

Aproape tot timpul cât țin povestirea, cei doi căpitani rămaseră la marginea punții principale – loc privilegiat, de care nu îndrăzni să se. Apropie nimeni în afară de servitorul negru.

— Se împlinesc o sută și nouăzeci de zile – începu cu glas stins spaniolul – de când corabia aceasta, bine echipată cu ofițeri și mateloți, în total vreo cincizeci de spanioli, cu pasagerii din cabine, a pornit de la BuenosAires'cu destinația Lima, transportând o încărcătură variată: fierărie, ceai de Paraguay și alte asemenea produse, precum și (spunând acestea, arătă cu degetul spre punte) lotul acesta de negri, care număra pe atunci peste trei sute de suflete, deși, după cum vezi, n-au mai rămas decât vreo sută cincizeci, în largul capului Horn am înfruntat furtuni năprasnice. La un moment dat, într-o noapte, trei dintre ofițerii mei cei mai buni, împreună cu cincisprezece mateloți, au dispărut cu verga mare cu tot: stâlpul de catarg s-a frânt din încheieturi chiar sub ei, în timp ce încercau să dea jos, cu vinciurile, pânza acoperită de gheață. Pentru a ușura vasul, au fost azvârliți în mare sacii mai grei cu ceai de Paraguay, și mai toate poloboacele cu apă aflate atunci pe punte. Tocmai această lipsă de apă, combinată cu ocolurile prelungi pe care am fost nevoiți să le facem, ne-a pricinuit atâta suferință. Când...

Ajuns aici, avu un puternic acces de tuse, provocat desigur de adâncă-i tulburare. Servitorul negru îl sprijini să nu cadă și, scoțându-i din buzunar un întăritor, i-l duse la buze. Don Benito își veni puțin în fire. Dar, temându-se să-l lase fără sprijin câtă vreme nu era perfect restabilit, negrul continuă să-și țină brațul pe după mijlocul stăpânului său, fără a-l slăbi din ochi, în dorința, parcă, de a pândi pe fața lui primul semn de restabilire deplină, sau, dimpotrivă, de leșin.

Spaniolul își relua povestirea, însă confuz și fără șir, ca un om pierdut în visări:

— O, Doamne! decât să trec prin ce-am trecut, aș fi întâmpinat cu bucurie cele mai năprasnice furtuni, dar...

Tușea îl întrerupse din nou, cu o violență sporită; după care, Don Benito se prăbuși cu buzele învinețite și cu ochii închiși, peste servitorul ce-l sprijinea.

— Aiurează, gemu acesta. Sărmanul meu stăpân și-a amintit de molima care-a urmat furtunii. Bietul de el! (și, ștergând cu o mână gura lui Don Benito, și-o răsuci pe cealaltă într-un gest deznădăjduit). Dar aveți răbdare, senor, adause el întorcându-se din nou spre căpitanul Delano, accesele astea nu țin mult, stăpânul o să-și vină curând în fire.

Don Benito își veni într-adevăr în fire și-și continuă povestirea, însă haotic, așa încât ne vom mărgini să redăm doar sensul spuselor sale.

Reieșea că, după ce corabia fusese zdruncinată zile în șir de furtuni în largul Capului, izbucnise o epidemie de scorbut, care secerase viețile multor albi și negri. Când ajunsese în cele din urmă în Pacific, velele și catargele sale erau atât de avariate, iar marinarii rămași în viață – mai toți niște invalizi – erau atât de incapabili să le mânuiască, încât, neputându-și continua drumul spre miază-noapte din pricina vântului prea puternic, vasul fusese mânat zile și nopți în șir spre nord-vest, unde briza îl părăsise pe neașteptate, în ape necunoscute, pradă unor calmari înnăbușitoare. Lipsa rezervoarelor de apă se dovedi acum la fel de fatală pe cât fusese de amenințătoare prezența lor ceva mai înainte. Provocată, sau în orice caz agravată de insuficiența apei, o epidemie de friguri luă locul celei de scorbut; în zăpușeala cumplită a calmului prelungit, frigurile astea dădură iama în oameni, măturând ca niște valuri familii întregi de africani și, proporțional, un și mai mare număr de spanioli, inclusiv, printr-o tristă

fatalitate, toți ofițerii de bord. În consecință, când vânturile prielnice dinspre apus luară locul calmului, pânzele rupte încă de mai-înainte ajunseră niște biete zdrențe, din pricină că trebuiau să fie lăsate să atârne, fără a mai fi strânse. Ca să-i înlocuiască pe mateloții pierduți, și ca să se aprovizioneze cu apă și pânze, căpitanul se folosise de primul prilej pentru a se îndrepta spre Valdivia, cel mai meridional port civilizată din Chile și din întreaga Americă de Sud; dar când se apropiase de țărm, vremea rea nu-i îngăduise nici măcar să întrezărească portul. De atunci înapoi, „San Dominick”, rămas aproape fără echipaj, fără pânze și fără pic de apă, fusese împins de colo până colo de vânturi contrarii, târât de curenți sau năpădit de alge în zonele de calm, dăruind în răstimpuri mării mereu alți morți. Ca un om rătăcit într-o pădure, corabia revenise de multe ori pe urmele ei.

— Dar în toate aceste calamități, continuă cu glas stins Don Benito, răsucindu-se anevoie în semi-acolada servitorului său, trebuie să le mulțumesc acestor negri care, deși pot părea nesupuși în ochii unui om nevizat ca dumneata, au dat dovadă de mai multă stăpânire de sine decât ar fi socotit însuși proprietarul lor că e posibil în împrejurările amintite.

Ajuns aici, avu din nou un moment de slăbiciune, și începu iar să aiureze, dar își veni curând în fire și continuă, ceva mai limpede

— Da, proprietarul lor avusese dreptate să mă asigure că nu va fi nevoie de nici un fel de lanțuri pentru negrii lui; într-adevăr, nu numai că au rămas tot timpul pe punte, așa cum se obișnuiește în asemenea călătorii, în

loc să fie azvârliți în fundul calei, ca pe corăbiile guineeze – dar au avut voie, din capul locului, să se miște după plac, în anumite limite.

Încă o dată, fu cât pe ce să leșine și începu să aiureze, dar își reveni și urmă:

— Dar cel căruia, după Dumnezeu, trebuie să-i mulțumesc nu numai pentru că mi-a salvat viața, ci în primul rând pentru că i-a potolit pe frații săi mai ignoranți, în momentele când aceștia erau ispitiți să crâcnească – ei bine, lui trebuie să-i mulțumesc! Lui Babo!

— Vai, ‘ stăpâne, oftă negrul plecându-și fruntea, nu vorbiți despre mine! Babo nu e nimic. Babo nu și-a făcut decât datoria.

— Devotat o111! exclamă căpitanul Delano. Don Benito, te invidiez pentru un astfel de prieten, căci sclav nu-l pot socoti!

Privindu-i pe stăpân și slugă – stăpânul alb sprijinit de sluga lui neagră – căpitanul Delano nu putea să nu simtă frumusețea unei relații ce oferea un asemenea spectacol de fidelitate și de încredere reciprocă, spectacol subliniat de contrastul dintre veștmintele celor doi. Aceste veștminte trădau rangul social al fiecăruia dintre ei. Spaniolul purta o jiletcă largă, chiliană, de catifea neagră, pantaloni și ciorapi albi, cu cătărămi de argint la genunchi și la glezne, un sombrero falnic, de fetru, o spadă subțire, cu montură de argint, atârnată la brâu – spada fiind și astăzi un accesoriu aproape invariabil, mai degrabă util decât ornamental, al îmbrăcămînții unui gentilom sudamerican. Îmbrăcămîntea lui Don Benito vădea – bineînțeles nu în momentele de depresiune nervoasă, care lăsau urme și asupra ei – o anumită pedanterie, ce contrasta ciudat cu neplăcuta neorânduială din jur – mai cu seamă cu cea din ghetoul haotic ocupat de negri în fața arborelui mare.

Servitorul nu avea pe el decât niște pantaloni largi, croiți parcă dintr-o bucată de velă uzată, într-atâta erau de aspri și peticiți; altminteri, păreau curați, și erau legați la

brâu cu un capăt de funie încâlcită, ce-l făcea, mai ales în momentele când își lua un aer grav și recules, să semene cu un călugăr-cerșetor din tagma sfântului Francisc.

Deși nu se potrivea cu locul și momentul respectiv (cel puțin așa apărea ea în ochii lipsiți de agerime ai americanului) și deși supraviețuise în chip ciudat în mijlocul atâtor nenorociri, îmbrăcămintea lui Don Benito nu contrazicea, poate, stilul vestimentar caracteristic pe vremea aceea sud-americanilor din categoria lui. Cu toate că pornise la drum din Buenos Aires, afirma că era originar și cetățean din Chile, țară ai cărei locuitori nu adoptaseră chiar în bloc moda surtucului și a pantalonilor socotiți cândva plebeieni; mulți dintre ei își păstrau costumul local, de un pitoresc fără seamăn, aducându-i doar o modificare convenabilă. Totuși, în lumina penibilei istorii a călătoriei și în lumina propriei lui fețe livide, îmbrăcămintea spaniolului avea ceva atât de bizar, încât îți evoca imaginea unui curtean invalid împleticindu-se pe străzile Londrei în perioada faimoasei ciume.

Relatarea care-i trezi căpitanului Delano interesul cel mai viu, precum și oarecare uimire, având în vedere latitudinile respective – fu aceea privitoare la zonele de calm și îndeosebi la îndelungata plutire a vasului în derivă.

Ferindu-se bineînțeleș să-și exprime părerea, americanul își spuse în sinea lui că această zăbavă se datora, cel puțin parțial, unei slabe stăpâniri a artei navigației și unei evidente stângăcii în executarea manevrelor. Observând mâinile mici și galbene ale lui Don Benito, ghici lesne că tânărul căpitan comanda de la fereastra cabinei sale, nu de pe covertă, așa încât ce să te mai miri de incompetența unui om, la care tinerețea, boala și finețea aristocratică se îmbinau?

Dar mila fiind mai puternică decât spiritul critic, căpitanul Delano – după ce ascultă întreaga povestire și după ce-l asigură din nou pe Don Benito de simpatia lui – nu se mulțumi doar să-i promită, ca la-nceput, că va satisface nevoile imediate ale echipajului, ci adăugă că-l va ajuta să-și procure o rezervă de apă îndestulătoare, precum și o cantitate de pânză și greement; de asemenea îi oferi trei dintre cei mai buni mateloți ai săi, capabili să exercite provizoriu funcțiile unor ofițeri de bord, deși îi venea greu să se dispenseze de ei. Cu un astfel de ajutor, corabia putea pomi fără întârziere spre Concepcion, de unde, după anumite reparații majore, își putea continua drumul spre Lima, ținta călătoriei sale.

Această mărinimie nu rămase fără efect asupra invalidului: Don Benito se lumină la față și înfruntă, înfiorat, privirea deschisă a oaspetelui său. Părea copleșit de recunoștință.

– Tulburarea asta nu-i face bine stăpânului, murmură servitorul, apucându-l de braț și trăgându-l deoparte, cu un gest la fel de blând ca și vorbele cu care încerca să-l potolească.

Când Don Benito se întoarse, americanul observă, consternat, că speranța spaniolului nu fusese decât o febră trecătoare, ca și brusca aprindere a obrazilor săi.

Peste câteva clipe, privind spre pupa cu niște ochi mohorâți, amfitrionul îl pofti pe oaspete să-l urmeze, ca să ia puțin aer, căci se părea că se stârnise un vânticel într-acolo.

În timp ce-i astultase povestirea, căpitanul Delano tresărise de câteva ori la auzul zăngănitului securilor ciocnite de negri, și se întrebese cum de era tolerată o astfel de gălăgie, mai ales în acea parte a vasului, și în auzul unui infirm; întrucât, pe deasupra, securile nu aveau un aspect tocmai plăcut, iar mânuitorii lor cu atât mai puțin, căpitanul Delano acceptă din politețe, dar nu fără o ușoară rezervă, ba chiar cu o ușoară înfiorare, invitația gazdei. Fu nevoit să o accepte și din pricină că, dintr-un capricios și deplasat

respect pentru etichetă, înfiorător la un om cu o față atât de cadaverică, Don Benito stăruie solemn, cu plecăriuni castiliene, ca oaspetele să -l preceadă pe scara ce ducea spre duneță și sub care, de o parte și de alta a ultimei trepte, ședea în chip de străji și de scutieri, doi dintre redevtabilii negri. Bravul căpitan Delano trecu printre ei cu destulă dezinvoltură, deși, în clipa când îi depăși, simți că i se moaie picioarele de frică, întocmai ca unuia care-i pus să treacă printre două șiruri de haidamaci.

Dar când privi în jur și-i văzu pe toți, înșirați ca niște flașnetari și adânciți prostește în munca lor, fără să le pese de nimic altceva, nu-și putu reține un zâmbet, amintindu-și de panica lui nervoasă.

Deodată, cum stătea așa lângă gazdă și se uita spre punțile de jos, fu surprins de unul din cazurile de indisciplină despre care am pomenit. Trei băieți negri și doi spanioli ședea laolaltă pe tambuchiu și scormoneau într-o strachină primitivă, de lemn, în care fiersele nu de mult o zeamă lungă. Deodată, unul dintre băieții negri, înfuriat de vreo vorbă aruncată de către unul dintre tovarășii săi albi, apucă un cuțit și, deși chemat la ordine de unul dintre călțari, îl izbi pe băiat în cap, pricinuindu-i o rană din care curgea sângele.

Uluit, căpitanul Delano întrebă ce însemnau toate acestea? La care, lividul Don Benito îi răspunse, cu glas stins, că negrul îl tăia pe celălalt „în joacă”.

— Cam serioasă joacă, replică căpitanul Delano. Dacă un asemenea lucru s-ar fi întâmplat pe bordul lui „Bachelor's Delight”, agresorul ar fi fost pedepsit de îndată!

La aceste cuvinte, spaniolul îi aruncă americanului una din acele priviri fixe, care arătau că nu-i în toate mințile; apoi, prăbușindu-se din nou în toropeala lui, răspunse:

— Desigur, senor, desigur.

Nu cumva nefericitul ăsta, își spuse căpitanul Delano, e unul dintre acei căpitani de paie, care închid ochii asupra lucrurilor pe care n-au puterea să le-mpiedice? Nu cunosc spectacol mai deprimant decât acela oferit de un comandant care nu-i comandant decât cu numele...

Aruncând o privire spre negrul care încercase să-i potolească pe băieți, căpitanul Delano spuse cu glas tare:

— Am impresia, Don Benito, că ți-ar prinde bine să-i ții ocupați pe toți negrii, îndeosebi pe cei tineri, chiar cu o treabă nefolositoare; și asta, indiferent de ceea ce se-ntâmplă cu corabia dumitale. Această metodă mi se pare indispensabilă chiar față de un echipaj mic ca al meu. O dată, mi-am chemat oamenii pe duneță și i-am pus să-mi bată preșurile din cabină, deși, de vreo trei zile, credeam că vasul – cu oameni și cu preșuri cu tot – e sortit unei pieiri grabnice, căci fusesem surprinși de o furtună năprasnică și nu mai puteam face altceva decât să plutim la voiaântâmplării.

— Desigur, desigur, bombăni Don Benito.

— Vad totuși că pe unii dintre ei îi ții ocupați, urmă căpitanul Delano, privind din nou spre călțari și apoi spre lustruitorii de securi.

— Da, răspunse Don Benito, absent.

— Bătrânii aceia, care scutură din cap în stranele lor – continuă căpitanul Delano, arătând spre călțari

— Par să joace rolul de monitori față de ceilalți, cu toate că aceștia nu prea țin seamă de poruncile lor. Spune-mi, Don Benito, s-au oferit singuri, sau dumneata i-a pus să-ți păstorească turma de oi negre?

— Eu i-am numit în posturile pe care le ocupă, replică spaniolul pe un ton acru, ca și cum l-ar fi bănuit pe interlocutorul său de vreo intenție ironică, jignitoare.

— Dar ceilalți? întrebă căpitanul Delano, aruncând o privire cam neliniștită spre securile în parte lucioase ridicate în aer de către lustruitori.

Acești vrăjitori așanti par să se îndeletnicească cu o treabă ciudată, nu-i așa, Don Benito?

— Furtunile prin care-am trecut, răspuse spaniolul, ne-au silit să aruncăm peste bord o parte din încărcătură, iar restul mărfurilor au fost grav avariate de apa sărată a mării. De când am pătruns în zona calmă, aduc zilnic pe punte câteva lăzi de cuțite și securi pentru a fi curățate și lustruite.

— Înțeleaptă idee, Don Benito. Presupun că ești coproprietar al corăbiei și al încărcăturii – nu, însă, și al sclavilor. Sau poate da?

— Sunt proprietarul a tot ce se vede, răspuse iritat spaniolul, cu excepția negrilor, care aparțineau, în marea lor majoritate, răposatului meu prieten, Alexandro Aranda.

Pomenind acest nume, păru zguduit de durere, iar genunchii începură să-i tremure, astfel încât servitorul trebui să-l sprijine.

Închipuindu-și că a ghicit cauza acestei tulburări neobișnuite, căpitanul Delano spuse, după o pauză:

— Aș putea să te-ntreb, Don Benito – de vreme ce adineauri mi-ai vorbit de niște pasageri – dacă prietenul, a cărui pierdere te mâhnește atâta, i-a însoțit pe negrii săi la începutul călătoriei?

— Da.

— A murit de friguri?

— A murit de friguri... O, de ce nu pot să...

Spaniolul nu-și sfârși fraza, ci începu iar să tremure.

— Iartă-mă, Don Benito – îi zise căpitanul Delano, cu voce joasă – dar cred că știu, dintr-o experiență asemănătoare, ce anume te face să suferi atâta. Am avut și eu cândva nefericirea de a pierde, pe mare, un prieten drag; însuși fratele meu, care era pe atunci împuternicit cu supravegherea încărcăturii. Convins că murise cu sufletul împăcat, aș fi suportat bărbătește dispariția lui, dar gândul că ochii lui curați, mâinile lui cinstite – care de atâtea ori se întâlniseră cu ale mele – precum și inima lui fierbinte nimeriseră în botul rechinilor, ca niște ciolane azvârlite unor câini – gândul acesta era peste puterile mele. Am jurat atunci să nu mai călătoresc niciodată în tovărășia unui om drag mie, decât asigurându-mă, fără știrea lui, de tot ceea ce este necesar pentru eventuala îmbălsămare a rămășițelor sale pământești, în vederea unei înmormântări pe uscat. Dacă rămășițele prietenului dumitale s-ar afla acum pe bordul acestui vas, simpla pomenire a numelui său nu te-ar tulbura în chip atât de ciudat, Don Benito.

— Pe bordul acestui vas? îl îngână spaniolul.

Apoi, cu un gest îngrozit, ca și cum ar fi vrut să alunge vreun spectru, se prăbuși fără cunoștință în brațele pregătite ale servitorului, care păru să-l implore în tăcere pe căpitanul Delano să nu mai revină asupra unei teme atât de dureroase pentru stăpânul său.

Bietul om, își spuse în gând americanul, o fi pesemne victima tristei superstiții care leagă duhurile de trupurile omenești părăsite, așa cum alții leagă stafiile de o casă părăsită. Cât de mult ne deosebim la fire unul de celălalt! O simplă aluzie la ceea ce, într-un caz asemănător, mie mi-ar fi pricinuit o mulțumire gravă, îl îngrozește pe spaniol făcându-l să-și piardă

cunoștința! Sărmane Alexandro Aranda! Ce-ai spune dacă ți-ai putea vedea prietenul – același care, odinioară, când te părăsea pentru luni de zile, tânjea să te

zărească măcar o clipă – ce-ai spune dacă l-ai vedea acum îngrozit la gândul că ai putea fi aproape de el?!

În clipa aceea, cu un dangăt funebru, care trăda o spărtură, clopotul de la teuga, lovit de unul dintre bătrânii călțari, vesti ora zece, în liniștea apăsătoare; în aceeași clipă, căpitanul Delano zări silueta mișcătoare a unui negru uriaș, care, ieșind din mulțimea strânsă pe puntea de jos, se îndrepta încet spre dunetă. Negrul acesta purta la gât un colan de fier, de care atârna un lanț răsucit de trei ori în jurul trupului său; inelele lui terminale erau prinse într-un brâu de fier, ce-i servea drept cingătoare.

– Atufal umblă ca un mut! murmură servitorul.

Negrul urcă treptele dunetei și se opri, îndărătnic în muțenia lui, ca un prizonier mândru chemat să-și primească osânda, în fața lui Don Benito, care se dezmeticise între timp.

Zărintu-l că se apropie, spaniolul tresărise; fața i se adumbrise, iar buzele albe i se strânseseră, ca sub înrâurirea unui acces de furie neputincioasă.

O fi vreun răzvrătit încăpățânat, își spuse căpitanul Delano, contemplând, nu fără oarecare admirație, silueta de colos a negrului.

– Stăpâne, așteaptă să-i puneți întrebarea! grăi servitorul.

Trezit din visare, Don Benito vorbi, cu tulburare în glas și ferindu-și privirea, ca și cum ar fi vrut să preîntâmpine un răspuns obraznic:

– Atufal, acum ești dispus să-mi ceri iertare? Negrul rămase tăcut.

– Mai întrebați-l o dată, stăpâne, murmură servitorul, săgetându-l pe compatriotul său cu o privire plină de mustrare. Încă o dată, stăpâne, căci până la urmă tot o să-și plece grumazul!

– Răspunde, zise atunci Don Benito, ferindu-se mai departe de privirea colosului, rostește măcar cuvântul iertare, și ți se vor scoate lanțurile.

La auzul acestor vorbe, negrul își înclină capul și ridicându-și încet brațele, le lăsă să cadă inerte, cu un zăngănit de fiare, ca și cum ar fi vrut să spună: „Nu, e mai bine așa!”

– Pleacă! murmură Don Benito, stăpânindu-și o emoție tainică.

Negrul se supuse și plecă, la fel de hotărât cum venise.

– Scuză-mă, Don Benito, rosti căpitanul Delano, dar scena aceasta m-a nedumerit. Lămurește-mă, rogu-te, ce înseamnă?

– Înseamnă că negrul acesta, singurul din toată trupa, mi-a prilejuit o mare supărare. Drept care, l-am pus în lanțuri, l-am...

Ajuns aici, se opri și-și duse mâna la frunte, ca și cum ar fi fost cuprins de amețeală, sau i s-ar fi învălmășit gândurile; dar întâlnind privirea blajină a servitorului, parcă prinse curaj, și urmă:

– Nu puteam biciui un asemenea colos. Dar i-am trimis vorbă să-mi ceară iertare. Nu mi-a cerut-o încă. Am poruncit să fie adus în fața mea clin două în două ore.

– De când durează povestea asta?

– De vreo șaiszeci de zile.

– Dar, în alte privințe, omul se arată supus? Și respectuos?

– Da.

– Atunci, exclamă căpitanul Delano, jur pe conștiința mea că negrul ăsta are-un suflet de rege!

– S-ar putea să aibe chiar un titlu regal – răspunse Don Benito cu amărăciune – pretinde că ar fi fost regele țării lui de baștină.

— Da, se amestecă în vorbă servitorul, găurile alea din urechile lui Atufal au purtat cândva cercei de aur, pe când sârmanul Babo, care vă vorbește, nu era decât un sclav în țara lui. Babo era sclavul unui negru, dar acum e sclavul unui alb.

Cam plictisit de aceste familiarități, căpitanul Delano se întoarse, mirat, spre slugă, apoi îi aruncă stăpânului o privire întrebătoare; dar ca și cum ar fi fost de multă vreme deprinși cu asemenea mici abateri de la regulament, nici stăpânul nici sclavul nu părură să-l înțeleagă.:

— Spune-mi, rogu-te, Don Benito, cu ce-a greșit Atufal? întreba americanul. Dacă n-a fost cumva prea grav, îngăduie-mi să-ți dau o povață de om nerod: ținând seama de supunerea lui în alte privințe, ridică-i pedeapsa, din respect pentru firea lui mândră.

— Nu, nu, stăpânul nu va face niciodată una ca asta! bolborosi servitorul, ca pentru sine însuși. Trufașul Atufal trebuie mai întâi să-i ceară iertare stăpânului. Sclavul poartă lacătul, dar stăpânul are cheia.

Căpitanul Delano observă într-adevăr, pentru întâia oară, că la gâtul lui Don Benito atârna, legată de un șnuruleț de mătase, o cheie. Ghicind numaidecât, din silabele șoptite de servitor, la ce folosea cheia, căpitanul zâmbi și spuse:

— Va să zică așa, Don Benito, un lacăt și-o cheie! Iată niște simboluri cu adevărat grăitoare!

Don Benito se fâstâci, și-și mușcă buzele.

Deși căpitanul Delano avea o fire prea simplă ca să poată fi în stare de vreo intenție ironică sau batjocoritoare, vorbele acestea îi scăpaseră ca un fel de aluzie glumeață la modul ciudat în care spaniolul își manifesta autoritatea asupra negrului; dar ipohondrul acela o interpretase, pare-se, ca pe o aluzie răutăcioasă la mărturisită lui neputință de a frânge, prin apeluri verbale, cerbicia sclavului. Regretând această interpretare greșită și neputând spera s-o corecteze, căpitanul Delano schimbă vorba; dar constatând că spaniolul era din ce în ce mai acru și mai distrat – ca și cum încă n-ar fi digerat pretinsul afront despre care-am pomenit – americanul deveni la rândul său ceva mai puțin vorbăreț: fără voia lui, se simțea apăsător de ursuzenie morbidă a acestui spaniol animat, pare-se, de intenții răzbunătoare. Inimosul căpitan, având cu totul altă fire, se feri totuși să nutrească sau să manifeste vreun gând de răzbunare, deși se molipsi de mușenia spaniolului.

Deodată, acesta, sprijinit de servitor, se depărta de oaspetele său – gest oarecum nepolitic, care-ar fi putut să treacă drept o toană, dacă stăpânul și sclavul, oprindu-se lângă un spirai, nu ar fi început să șușotească între ei, ceea ce era foarte neplăcut pentru oaspete. Mai mult decât atât: fața

schimbătoare a spaniolului, care, deși bolnăvicioasă, nu. Era lipsită uneori de o anumită grandoare, avea acum o expresie cu totul lipsită de demnitate; în același timp, familiaritatea servitorului negru nu mai părea, ca la început, plină de farmecul unui devotament naiv...

Stingherit, oaspetele își întoarse fața spre cealaltă parte a vasului. Și atunci, privirea lui căzu întâmplător asupra unui tânăr matelot spaniol, care, ținând în mână un colac de frânghie, se urca de pe punte spre prima velă a catargului de mizenă. Omul ar fi trecut, poate, neobservat dacă, în timp ce se cățara pe una din vergi, n-ar fi privit țintă spre căpitanul Delano, cu un soi de insistență mascată; simțindu-se observat de acesta, matelotul își întoarse cu dezinvoltură privirea spre cei doi care șușoteau.

Redevenind astfel el însuși atent la cele ce se petreceau acolo, căpitanul avu o ușoară tresărire. Ceva din atitudinea lui Don Benito în clipa aceea, părea să indice că

oaspetele fusese, cel puțin în parte, obiectul unor consultări secrete – părere pe cât de dezagreabilă pentru oaspete, pe atât de puțin măgulitoare pentru gazdă.

Ciudata alternare a politeței și a grosolăniei în purtarea căpitanului spaniol nu se putea explica decât printr-o prefăcătorie cu intenții rele. Dar deși prima explicație s-ar fi impus în chip firesc minții unui observator indiferent – nefiind cu totul străină nici de cugetul căpitanului Delano – acesta renunțase practic la ea, din clipa când începuse să vadă în comportarea spaniolului un soi de afront premeditat. Totuși, dacă spaniolul nu era nebun, cum se explica oare purtarea lui? Un gentilom sau chiar un țărănoi cinstit ar fi, oare, în stare să joace rolul pe care-l juca în clipa de față amfitrionul său? Hotărât lucru, omul era un impostor

– Vreun aventurier de rând, care se dădea drept un mare senior al oceanului, deși ignora în așa măsură regulile elementare ale buneii cuviințe, încât se trăda prin grosolănia lui fără pereche. Dar și atitudinea bizar-ceremonioasă adoptată în alte momente părea caracteristică unuia care joacă un rol ce-i depășește posibilitățile reale. Benito Cereno – Don Benito Cereno – numele acesta sonor era cunoscut pe vremea aceea de comandanții și de supraveghetorii corăbiilor care navigau pe mările spaniole, căci aparținea uneia dintre cele mai active și mai rămuroase familii de negustori din acele provincii, mulți dintre membrii ei având titluri de noblețe; era un soi de familie Rothschild castiliană, cu câte un frate sau câte un văr nobil în fiecare mare oraș comercial din America de Sud. Pretinsul Don Benito era încă tânăr, să tot fi avut vreo douăzeci și nouă sau treizeci de ani. Ce putea fi mai lesnicios pentru un escroc tânăr și plin de har și de duh, decât să se dea drept cadetul răătăcitor al unei astfel de familii și drept reprezentantul ei de afaceri maritime? Dar spaniolul era un biet infirm! Ei și? Unii escroci erau în stare să simuleze până și boala, într-atât de abili știau să fie. Când te gândeai că, sub această aparență de slăbiciune infantilă, se putea ascunde cea mai sălbatică energie! Și că mânuțele catifelate ale spaniolului ascundeau, poate, niște gheare!

Aceste gânduri nu erau rodul unui examen logic: venind din afară, nu dinăuntru, ele îl năpădiră deodată pe căpitan, ca o ninsoare căzută din senin, pentru a se topi, însă, curând, la soarele firii sale blajine, ajuns din nou la amiază.

Privindu-l încă o dată pe spaniol – a cărui față se vedea acum din profil, pe deasupra spiraiului – căpitanul Delano rămase impresionat de noblețea și delicatetea acestui profil, noblețe sporită parcă de barba pe care și-o lăsase, după cum delicatetea lui părea accentuată de boala ce-l slăbise. La naiba cu bănuielile! Spaniolul era, de bună seamă, vlăstarul autentic al unui veritabil hidalgo Cereno!

Gândul acesta bun și altele asemănătoare îl făcură să se plimbe nepăsător pe dunetă, îngânând o melodie, pentru ca nu cumva Don Benito să creadă că-l bănuise de vreo lipsă de politețe, ba chiar de oarecare duplicitate; căci bănuielile astea aveau desigur, să se spulbere aidoma unor iluzii, cu toate că, deocamdată, împrejurarea ce le stârnise rămânea fără explicație. Dar o dată lămurit acest mic mister, căpitanul Delano era convins că ar putea să se căiască amarnic dacă i-ar îngădui lui Don Benito să afle că se lăsase pradă unor bănuieli meschine. Pe scurt, prefera să lase, deocamdată, deschisă fila cu slove negre a spaniolului.

Acesta, încă sprijinit de servitorul său, porni deodată spre căpitanul Delano, cu o față crispată și sumbră, și începu, parcă și mai stingherit, următoarea conversație, purtată pe un ton ciudat de conspirativ, deși cu aceeași voce răgușită:

– Aș putea să te întreb, senior, de când te afli în preajma acestei insule?

- A, numai de o zi-două, Don Benito.
- Și unde-ai făcut ultimul popas?
- În portul Canton.
- Acolo ți-ai schimbat, pe cât spunea, pieile de focă pe ceai și mătăsurile?
- Da, mai ales mătăsurile.
- Iar diferența ai primit-o, cumva, în bani?

Căpitanul Delano răspunse, cu oarecare neliniște:

- Da, ceva arginți; nu prea mulți...
- Aha... Prea bine. Te-aș putea întreba câți oameni ai pe bord, senor. Căpitanul

Delano avu o ușoară tresărire, dar răspunse:

- Vreo douăzeci și cinci, în total.
- Presupun că toți sunt la bord în clipa de față, nu-i așa, senor
- Toți la bord, Don Benito, răspunse căpitanul, de astă dată cu satisfacție.
- Dar astă seară vor fi toți la bord senor.

La această întrebare, care le încununa pe celelalte, căpitanul Delano simți imperios nevoia de a se uita în ochii insistentului său anchetator. Dar acesta, în loc să-i susțină privirea, își lăsă ochii în jos, spre punte, cuprins de o vizibilă panică, în jalnic contrast cu servitorul negru, care, chiar în clipa aceea, îngenunchiase la picioarele sale pentru a-i potrivi o cataramă desfăcută, și care-și înălța cu o smerită curiozitate ochii spre fața prăbușită a stăpânului.

Spaniolul își repetă întrebarea cu un glas spășit:

- Și vor fi... toți la bord astă-seară, senor?

— Da, pe câte știi, răspunse căpitanul Delano – dar se grăbi să adauge, din respect pentru adevăr; Ba nu, câțiva dintre ei spuneau că vor să iasă din nou la pescuit, pe la miezul nopții.

- Presupun, senor, că navele voastre sunt mai mult sau mai puțin înarmate.

— A, câte un tunuleț, două, pentru orice eventualitate, plus niscaiva puști, harpoane și cuțițe.

Dând acest răspuns pe tonul. Cel mai nepăsător cu putință, căpitanul Delano se uită din nou la Don Benito, care-și feri și de data asta privirea și, schimbând brusc și stângaci subiectul, vorbi hodoronc-tronc despre acalmia de pe mare, apoi se retrase din nou ca servitorul său spre celălalt parapet, unde începură iarăși să șușotească.

În aceeași clipă, înainte ca americanul să fi avut răgazul de a reflecta la cele întâmplate, el îl zări pe tânărul matelot spaniol despre care-am mai pomenit, și care cobora acum de pe catarg. Aplecându-se ca să sară pe punte, bluza sau mai bine zis cămașa lui largă de lână aspră, mânjită cu catran, i se descheie la piept, lăsând să se vadă un tricou murdar, croit însă din pânza cea mai fină și încheiat la gât cu o panglicuță albastră roasă și uzată. Cum tânărul matelot privea țintă spre cei doi care șușoteau, căpitanul Delano avu senzația că asistă la un schimb de semne secrete, ca acelea prin care comunică între ei francmasonii.

Întorcându-și din nou privirea spre Don Benito și spre servitorul negru, simți, ea și mai înainte, că vorbeau despre el. Se opri locului și auzi hârșăitul securilor lustruite. Se uită iar, cu coada ochiului, la cei doi: aveau aerul unor conspiratori. După interogatoriul acela, și după scena cu tânărul matelot, toate aceste lucruri îi trezeau din nou, fără voia lui, bănuielile, pe care sufletul său deschis nu le putea îndura. Arborând o mutră veselă și șugubeață, străbătu repede puntea în direcția celor doi:

— Don Benito, văd că negrul acesta se bucură de încrederea dumitale deplină, am impresia că ți-e un fel de consilier particular.

Servitorul ridică privirea cu un rânjel blajin, dar stăpânul lui tresări, ca mușcat de o năpârcă. Abia peste câteva clipe spaniolul își veni în fire pentru a răspunde, cam în silă:

— Da, senor, am încredere în Babo.

La auzul acestor cuvinte, Babo își privi stăpânul cu recunoștință; rânjetul lui animalic se prefăcu într-uh surâs inteligent.

Văzând că spaniolul era rezervat și tăcut, ca și cum ar fi vrut să-i dea a înțelege oaspetelui că prezența lui îl incomodează, căpitanul Delano, care nu voia să pară nepoliticos nici măcar în ocinii celui mai nepoliticos dintre oameni, rosti o scuză banală și se depărta, intrigat în sinea lui de misterioasa purtare a lui Don Benito Cereno.

Coborâse de pe dunetă și trecea, cufundat în gânduri, pe lângă un bocaport întunecos ce ducea spre timonerie, când, observând o mișcare acolo, se opri să vadă ce anume se mișcă. În aceeași clipă, o scânteie scăpară în umbra bocaportului și, la lumina ei, căpitanul zări silueta unui matelot spaniol, care-și duse repede mâna la piept, ca și cum ar fi vrut să ascundă ceva. Înainte ca omul să-și poată da seama cine trecea pe -acblo, dispăru în bezna bocaportului. Dar căpitanul îl văzuse îndeajuns ca să-l recunoască: era același tânăr matelot, pe care-l zărise și adineauri.

Dar ce-o fi scăpărat așa? se întrebă el. Nu era nici felinar, nici chibrit, nici tăciune aprins. Să fi fost, oare, un giuvaer? Dar de când poartă mateloții giuvaeruri? sau tricouri brodate cu fir de mătase? Nu cumva jefuise cuferele pasagerilor defuncți? Dar în acest caz, nu s-ar fi încumetat să poarte pe bord vreunul din obiectele furate! O, dacă individul ăsta suspect a schimbat realmente semne secrete cu comandantul spaniol! și dacă aş putea fi sigur că, în tulburarea mea, simțurile nu mă înșeală, atunci...

Trecând de la o bănuială la alta, își aduse aminte de ciudatele întrebări pe care i le pusese Don Benito în legătură cu vasul.

Printr-o bizară coincidență, ori de câte ori își amintea de-o întrebare, vrăjitorii negri din așanti își ciocneau securile, parcă înadins pentru a comenta cu un acompaniament lugubru gândurile străinului alb.

Sub apăsarea atâtor enigme și prevestiri rele, ar fi fost nefiresc să nu se nască unele bănuieli urâte, chiar în sufletul unui om atât de încrezător din fire ca americanul.

Observând că vasul, mânat acum de un curent irezistibil, era din ce în ce mai repede târât spre larg, cu pânzele parcă fermecate, și că propria lui corabie era ascunsă de un promontoriu, acest lup de mare începu să tremure sub înrâurirea unor gânduri pe care abia cuteza să și ie mărturisească sie însuși. Mai presus de orice, i-era frică de Don Benito, o frică de moarte. Își veni totuși în fire, și, umflându-și pieptul și proptindu-se bine pe picioare, își puse, calm, întrebarea: ce se ascunde, oare, înapoia tuturor acestor năluci?

Dacă spaniolul ar fi urzit vreun complot sinistru, acesta nu-l viza, desigur, atât pe ei, cât vasul său — „Bachelor's Delight”. Faptul că cele două nave se depărtaseră una de cealaltă, nu era în favoarea, ci împotriva unui astfel de complot, cel puțin pentru moment. Era limpede că orice bănuială întemeiată pe asemenea contradicții nu putea fi decât iluzorie. Și-apoi, nu era oare absurd să crezi că un vas în primejdie, un vas rămas aproape fără echipaj din pricina molimei, un vas ai cărui marinari mureau de sete — nu era oare culmea absurdității să crezi că o astfel de navă putea adăposti niște pirați, sau că, în clipa de față comandantul ei ar fi putut dori, pentru el însuși sau pentru cei aflați

în subordinea lui, altceva decât provizii și ajutor grabnic? Nu cumva, însă, suferința acestor oameni și îndeosebi setea lor, erau simulate? Nu cumva echipajul acesta spaniol, despre care se pretindea că ar fi pierit aproape în întregime, era teafăr și se ascundea, chiar în clipa de față, în cala vasului? Se mai văzuseră cazuri când, cerșind cu o voce îndurerată puțină apă rece, niște diavoli cu chip de om pătruseseră în câte o locuință singuratică, din care nu ieșiseră înainte de a săvârși vreo fărădelege. Și oare pirații malaiezi nu obișnuiau să atragă corăbiile în ascunzătorile lor perfide, sau să întindă capcane marinarilor de pe vreun vas inamic, oferindu-le, în larg, spectacolul unor punți goale, sau aproape goale, sub care se ascundeau sute de brațe galbene gata-gata să-și azvârle lăncile printre rogojini? Căpitanul Delano nu dăduse deplină crezare unor astfel de povești, când le auzise, dar' iată că acum ele îi reveneau în minte. Corabia avea, aparent, o țintă – să ancoreze. La locul de ancoraj, se va afla aproape de propriul lui vas. Și atunci, nu-și va slobozi oare „San Dominick”, întocmai ca un vulcan adormit, energiile ascunse acum?

Își aminti de felul cum îi povestise spaniolul pățaniile corăbiei sale: pauzele și reticențele lui străni erau acelea ale unui om care născoceste o poveste, în scopuri vinovate. Dar dacă povestirea aceea era mincinoasă, care era, atunci, adevărul? Că spaniolul pusese stăpânire pe corabie în chip samavolnic? Totuși, în multe privințe, mai cu seamă în episoadele mai dramatice, ca de pildă pieirea marinarilor, nesfârșitele ocoluri ale corăbiei, suferințele îndurate în zonele de calm, îndeosebi din pricina setei, care încă mai dăinuia – în toate aceste privințe, și în multe altele, povestirea lui Don Benito fusese confirmată nu numai de vaietele albilor și negrilor, ci și de expresia și jocul fiecărei trăsături omenești observate de căpitanul Delano, iar astfel de lucruri sunt cu neputință de contrafăcut. Dacă povestirea lui Don Benito era născocită de la un capăt la altul, însemna că toate sufletele aflate pe bord, până la cea mai tânără negresa, erau părtașe la complotul spaniolului și că acesta le dresase cu grijă. O asemenea ipoteză părea neverosimilă, și totuși era oarecum îndreptățită. Iată, de pildă, întrebările pe care i le pusese spaniolul. Ele dădeau într-adevăr de gândit. Nu fuseseră, oare, puse cu același scop ce-l împinge pe un tâlhar sau pe-un asasin să facă, ziua-n amiaza mare, o recunoaștere a casei pe care vrea să o atace? Dar unde s-a mai pomenit ca un ucigaș să -i ceară chiar viitoarei sale victime informațiile necesare, punând-o astfel în gardă?! Nu! Era neverosimil și absurd să presupui că asemenea întrebări ar putea fi puse într-un scop criminal. Și astfel, însăși comportarea care-l neliniștise pe căpitanul Delano îl făcea acum să-și biruie neliniștea. Pe scurt, abia apuca să nutrească vreo bănuială sau vreo teamă, fie ea cât de rezonabilă la-nceput, că o și alunga, în numele aceluiași bun simț.

În cele din urmă, căpitanul răsede de presimțirile sale, și de această corabie care, prin înfățișarea-i ciudată, părea să le încurajeze întrucâtva; răsede și de negrii ei bizari, îndeosebi de bătrânii așanti, care lustrui au securi, și de călțarii aceia, care semănau cu niște babe ce croșetează în pat. Îi venea să râdă chiar și de sinistrul spaniol, care era tartorul tuturor acestor draci. Inimosul căpitan își explica tot ce i se păruse cu adevărat misterios în purtarea spaniolului prin faptul că acesta nu prea mai știa ce face, fie că rămânea bosumflat, învăluit parcă în nori negri, fie că pune întrebări fără noimă. Hotărât lucru, spaniolul nu era în momentul de față apt să conducă vasul. Căpitanul Delano va trebui, sub vreun pretext oarecare, să -i ia din mâini comanda și să o încredințeze propriului său secund, un om de înex-edere și un bun navigator, care va putea aduce corabia la Concepcion. Planul acesta ar fi la fel de salutar pentru „San

Dominick” ca și pentru Don Benito: eliberat de orice spaimă, el ar putea rămâne în cabina lui, sub îngrijirea

atentă a servitorului negru, astfel încât, spre sfârșitul călătoriei, și-ar recăpăta într-o oarecare măsură sănătatea și, o dată cu ea, autoritatea.

Acestea erau gândurile americanului. Liniștitoare gânduri! Căci era o mare deosebire între felul cum tenebrosul Don Benito ar fi dispus de soarta căpitanului Delano, și imaginea pe care acesta și-o făcea, cu seninătate, despre viitorul spaniolului. Totuși inimosul căpitan răsuflă ușurat când își zări baleniera la orizont. Aceasta fusese reținută îndelung în apropierea vasului vânător de foci, iar la întoarcere zăbovise din pricină că „San Dominick” se depărta mereu, sub acțiunea curentului.

Zărind baleniera, care înainta ca un punct pe apă, negrii începură să zbiere, iar zbieretele lor îl făcură atent pe Don Benito, care, redevenind politic, se apropie de căpitanul Delano și-și exprimă satisfacția de a vedea că sosesc proviziile făgăduite, oricât de neînsemnate și insuficiente ar fi fost acestea.

Căpitanul Delano îi răspunse, dar în timp ce vorbea, atenția îi fu atrasă de o scenă ce se petrecea pe puntea de jos: pierduți în mulțimea acelor care se cățărau pe parapetele dinspre uscat, pentru a privi baleniera, doi negri îmbrânceau cu brutalitate pe un marinar, care le stătea pesemne în drum; când marinarul acela protestă^ cei doi negri îl trântiră pe punte, în ciuda îndemnurilor imperioase ale călțarilor de a-l lăsa în pace.

— Don Benito, ce se petrece acolo? exclamă căpitanul Delano. Privește! Dar în clipa aceea spaniolul avu un nou acces de tuse și se poticni,

gata-gata să cadă, acoperindu-și fața cu amândouă mâinile. Căpitanul Delano dădu să-l sprijine, dar servitorul, mai sprinten, îi și sărise în ajutor stăpânului, sprijinindu-l cu o mână și administrându-i cu cealaltă un întăritor. Când Don Benito își reveni, servitorul se depărtă cu câțiva pași, rămânând totuși destul de aproape ca să răspundă, prompt, la orice poruncă șoptită a stăpânului. Această remarcabilă discreție șterse în ochii oaspetelui impresia de necuviință, pe care i-o lăsase servitorul negru, prin șușotelile sale cu stăpânul său: de vreme ce, din proprie inițiativă, negrul se purta atât de cuviincios, însemna că nu el, ci stăpânul era de vina.

Întorcându-și astfel privirea de la dezordinea de pe punte la scena mult mai plăcută din fața lui, căpitanul Delano simți nevoia să-și felicite din nou gazda pentru că avea un asemenea servitor, care, deși poate prea zelos uneori, era, desigur, de un neprețuit ajutor pentru un invalid.

— Să știi, Don Benito – adăugă americanul zâmbind – că mi-ar plăcea să am eu însumi un asemenea servitor. Cât ceri pe el? Cincizeci de galbeni ți-ar conveni?

— Stăpânul nu s-ar despărți de Babo nici pentru-o mie de galbeni, murmură negrul, luând în serios oferta străinului și disprețuind o asemenea prețaluire meschină, căci avea strania vanitate a unui sclav credincios, apreciat de stăpânul său. Dar Don Benito, pesemne încă nerestabilit pe deplin, bâigui un răspuns incoerent, întrerupt de un nou acces de tuse.

În curând suferința lui fizică deveni atât de acută și păru să-i afecteze într-atâta inteligența, încât negrul îl conduse încetșor spre punte, parcă înadins pentru a ascunde acest trist spectacol.

Ca să-și treacă vremea, americanul ar fi intrat bucuros în vorbă cu vreunul dintre puținii mateloți spanioli pe care-i vedea, dar amintindu-și că Don Benito îi pomenise

ceva despre nesupunerea lor, se lăsă păgubaș: unui bun comandant de corabie nu-i place să aibe de-a face cu niște marinari lași sau nedisciplinați.

În vreme ce, absorbit de aceste gânduri, privea spre cei câțiva mateloți, avu deodată impresia că unul dintre ei îi întoarce privirea, cu subînțeles. Se frecă la ochi și privi din nou, dar rămase cu aceeași impresie. Vechile- i bănuieli reapărură, sub o nouă formă, ceva mai tulburi ca înainte, dar încărcate cu mai puțină panică acum, când Don Benito nu mai era lângă el. În ciuda proastei păreri a acestuia despre marinari, căpitanul Delano hotărî să-l acosteze grabnic pe unul dintre ei. Coborând de pe dunetă, își croi drum printre negri, care- i făcură loc să treacă, ferindu- se în lături la auzul unui strigăt ciudat scos de călțari; dar, ca și cum ar fi fost curioși să afle ce-l aducea pe străin în gheto-ul lor, negrii se buluciră numaidecât îndărătul lui, urmându-l în rânduri destul de disciplinate. Anunțat astfel, ca de niște heralzi înarmați și escortat parcă de o gardă de onoare alcătuită din kafri, căpitanul Delano purcese mai departe, cu un aer amuzat și dezinvolt, aruncând câte o vorbă de duh negrilor și iscodind cu atenție fețele albe, presărate ici-colo printre ei, aidoma unor pionii albi care-ar fi pătruns cu curaj în rândurile pieselor jucătorului advers.

Tocmai se întreba pe care dintre ei să -l acosteze, când privirea îi căzu asupra unui marinar care, așezat pe punte, ungea cu catran parâma unui palane sub privirile iscoditoare ale mai multor negri cinchiți în jurul lui.

Treaba modestă cu care se îndeletnicea individul, contrasta cu trăsăturile lui nobile. Mâna lui, înnegrită de repetatele cufundări în găleata cu catran pe care i-o ținea un negru, nu prea părea o replică firească a feței, care-ar fi fost foarte frumoasă de n-ar fi avut o expresie rătăcită. Nu se putea ști dacă expresia asta era aceea a unui răufăcător – căci, întocmai cum căldura și frigul intens provoacă, în ciuda deosebirii dintre ele, senzații asemănătoare, tot astfel inocența și ticăloșia, când se însoțescântâmpl ător cu suferința mintală, folosesc aceeași pecete pentru a lăsa o urmă vizibilă, în speță, O pecete ruptă.

Dar nu acest gând, ci cu totul altul îi veni în minte căpitanului Delano, oricât ar fi fost de milos din fire. Observând că expresia aceea ciudat de rătăcită era însoțită de o privire sumbră, pe care omul și-o ferea, parcă tulburat și rușinat, și amintindu-și din nou de proasta părere a lui Don Benito despre propriul său echipaj, căpitanul Delano se simți năpădit de anumite noțiuni abstracte, care atribuie invariabil viciului suferința și buimăceala, despărțindu-le de virtute.

Dacă pe vasul acesta se pune într-adevăr la cale o ticăloșie, își spunea el, cu siguranță că individul acela e vârat în ea, așa cum mâna lui e vârată acum în găleata cu catran. N -are rost să intru în vorbă cu el. Îl voi acosta mai degrabă pe moșneagul ăsta, care șade pe cabestan.

Și căpitanul Delano se îndreptă spre un bătrân lup de mare barcelonez, cu obrajii brăzdați și arși de soare, și cu niște favoriți stufoși ca un mărăciniș.

Purtând pe cap o tichie de noapte jegasă, ședea, cu nădragii lui roșcați și zdrențuiți, între doi africani somnoroși, și întocmai ca marinarul acela tânăr, se îndeletnicea cu o treabă oarecare – înnădea o parâmă, ale cărei capete erau ținute de către cei doi subalterni negri.

Văzându-l pe căpitanul Delano că se-apropie, omul își aplecă numaidecât capul mai mult decât era nevoie, ca și cum ar fi dorit să pară absorbit de munca lui, și animat de un zel neobișnuit. Când căpitanul îi vorbi, marinarul ridică privirea, dar o privire ferită și sfioasă, ce părea destul de ciudată pe fața lui bătută de vânturi: ai fi zis că-i un

urs care, în loc să mormăie și să muște, ar începe să facă zâmbre și să dea ochii peste cap. Căpitanul îi puse unele în trebări în legătură cu drumul străbătut de corabie, referindu-se dinadins la anumite amănunte ale povestirii lui Don Benito, care nu se prea brodeau cu exclamațiile ce-l întâmpinaseră pe american la sosirea lui pe vas. Marinarul răspunse pe scurt la aceste întrebări, confirmând tot ceea ce mai rămânea de confirmat. Negrii strânși lângă cabestan se amestecară și ei în vorbă, dar pe măsură ce-și dădeau drumul la gură, marinarul devenea tăcut, iar în cele din urmă păru de-a dreptul morocânos, ca și cum ar fi vrut să arate că nu dorește să mai răspundă la alte întrebări, deși mutra lui de urs continua să aibe o expresie de mielușel.

Pierzându-și speranța că va putea avea o discuție liberă cu dihania asta corcită, căpitanul Delano căută din ochi o față ceva mai promițătoare, dar cum nu zări niciuna, le ceru pe un ton glumeț negrilor să-i facă loc să treacă; drept care, urmărit de rânjetele și strămbăturile lor, se întoarse pe dunetă, cuprins la început de o inexplicabilă jenă, dar având sentimentul că-și recăpătase încrederea în Benito Cereno.

E limpede, își spunea, că acel bătrân lup de mare ascunde un cuget vinovat. Când m-a văzut că mă apropii, s-a temut desigur că-l voi admonesta, știindu-mă prevenit de comandant asupra proastei comportări a echipajului; de aceea și-a plecat capul. Și totuși, când mă gândesc bine, chiar bătrânul acela era, dacă nu mă-nșel, unul dintre cei care mă priviseră cu atâta stăruință ceva mai înainte. Ah! curențiiăștia îți sucesc capul aproape la fel de lesne cum sucesc vasul. Dar iată o priveliște însorită și plăcută la vedere, ba chiar îmbietoare!

Prin dantelăria velaturii zărise o negresă tânără care dormea în umbra parapetului, cu corpul destins, ca o ciută culcată sub o stâncă, în inima pădurii. Puiul ei treaz își târa spre sânii ei acoperiți trupșorul, negru, gol-goluț, pe jumătate înălțat deasupra punții, agățându-se cu lăbuțele de trunchiul matern, în vreme ce năsucul și gurița scormoneau zadarnic în căutarea țintei dorite. Aceste mișcări erauacompaniate de un fel de grohăit indignat, ce se îmbina cu sforăitul potolit al negresei.

Vigoarea neobișnuită a pruncului o trezi în cele din urmă pe mamă, care se sculă, tresărind. Dar cu toate că-l zări pe căpitanul Delano drept în fața ei, la oarecare distanță, negresa apucă pruncul în brațe și-l acoperi de sărutări, ca și cum nu i-ar fi pasat câtuși de puțin de atitudinea în care fusese surprinsă.

Iată natura în goliciunea ei! își spuse căpitanul, încântat. Dragostea și tandrețea în stare pură!

Această scenă îl îndemnă să se uite cu mai multă atenție la celelalte negrese. Îi plăceau manierele lor: ca mai toate femeile necivilizate, păreau robuste și în același timp tandre, gata să moară sau să lupte pentru odraslele lor. Drăgăstoase ca niște porumbițe și aprige ca niște tigroaice! gândi căpitanul Delano. Te pomenești că tocmai pe unele dintre ele le-a văzut Ledyard³⁶ în Africa, și le-a descris cu atâta admirație!

Acest spectacol natural îi spori pe nesimțite încrederea și liniștea sufletească. Căutând din ochi baleniera, observă că era încă destul de departe și se întoarse ca să vadă dacă Don Benito reapăruse, dar nu-l zări.

Ca să schimbe locul și ca să poată observa în voie baleniera, se cățără, prin port-sarturi, până la galeria de la tribord – un fel de balcon venețian, unde te puteai refugia departe de punte. În timp ce călca pe pardoseala de mușchi marin jumătate jilav, jumătate uscat, și primea în obraz o adiere ușoară – un fel de briză fantomatică, neanunțată și neurmată de nimic; în timp ce privirea lui cădea asupra șirului de hublouri mărunte, rotunde și oarbe ca ochii pecetluiți ai morților, precum și asupra ușii

cabinei comandantului legată cândva de galerie (ca și hublourile de altfel), dar călăfătuată și închisă acum, ca un capac de sarcofag; în timp ce privea pragul, tăblia și stâlpul acestei uși, unse, toate, cu un catran negru-purpuriu, și se gândea la vremea când în cabina asta răsunau vocile ofițerilor regelui Spaniei, iar pe balustrada balconului se rezemau cu coatele, cum se rezema el acum, fiicele viceregelui Limei – în timp ce aceste imagini și altele asemănătoare îi treceau prin minte, a doua adierilor ce treceau pe fața calmă a oceanului, căpitanul Delano se simți treptat năpădit de o stare tulburătoare de vis, ca neliniștea pe care-o încearcă în liniștea amiezii un om ce umblă singur prin preerie.

Rezemat de balustrada sculptată, privi din nou în direcția balenierci, dar ochii îi căzură asupra ierburilor marine, ce se târau ca o brazdă de flori, de-a lungul liniei de plutire a vasului; zări și răzoarele în formă de semilună sau cerc pe care le formau algele, despărțite între ele de niște cărări lungi ce străbăteau terasele valurilor și se aplecau parcă spre grotle de sub ele. Deasupra tuturor, trona balustrada pe care-și rezema coatele – balustradă parte mânjită cu catran, parte acoperită de mușchi, încât semăna cu ruina carbonizată a unui chioșc dintr-un parc grandios, căzut de mult în paragină.

Încercând să rupă o vrajă, iată că era din nou vrăjit! Deși se afla în larg, avea senzația că a nimerit undeva în inima unei țări depărtate – prizonier în vreun castel părăsit, din care contempla întinderi pustii și drumuri cețoase, neînsuflețite de nici un vehicul sau călător.

Dar vraja se risipi oarecum, în clipa când privirea îi căzu asupra port-sarturilor mâncate de rugină. De un model vechi, masive, cu lanțurile greoaie și ruginite, păreau mai potrivite cu actuala stare a corăbiei, decât cu scopul pentru care fusese construită.

Deodată, avu impresia că lângă lanțuri se mișcă ceva. Se frecă la ochi și privi țintă: prin greementul încâlcit ca o pădure zări un marinar spaniol, care stătea la pândă îndărătul unui strai, ca un indian înapoia unui copac. Ținea în mână o sulă pentru matisat, cu care tocmai făcea un fel de semne stângace în direcția balconului; auzind însă zgomot de pași dinspre punte, se mistui numaidecât în pădurea de pânze, ca un braconier speriat.

Ce însemna asta? Nu cumva omul încercase să-i transmită un mesaj secret, fără știrea nimănui, nici măcar a comandantului său?

Să fi fost oare vorba de un mesaj în defavoarea lui Don Benito? Bănuielile anterioare ale căpitanului Delano aveau, oare, să fie confirmate? Sau, poate că în buimăceala lui, luase drept un gest semnificativ vreo mișcare reflexă, făcută de omul acela în timp ce repara straiul?

Nu fără oarecare neliniște, căută iar din ochi baleniera: un pinten stâncos al insulei tocmai o ascundea vederii sale. Nerăbdător să o vadă în clipa când va apărea din nou, se aplecă peste parapet, care se nărui însă ca un strat de cărbune. Dacă nu s-ar fi agățat de capătul unei parâme, căpitanul Delano ar fi căzut în mare. Zgomotul surd făcut de lemnele putrede în căderea lor fusese desigur auzit, ca și troznetul, deși nu prea puternic. Căpitanul ridică privirea. Unul dintre călțarii aceia bătrâni coborî se de pe treapta lui lângă un stâlp și se uita în jos cu o curiozitate sobră; dedesubt, nevăzut de negru, stătea la pândă marinarul spaniol de adineauri, care privea printr-un hublou întocmai ca o vulpe prin deschizătura vizuinei sale. Ceva din atitudinea marinarului îi sugeră deodată căpitanului Delano un gând nebunesc și anume că indispoziția din pricina căreia Don Benito se retrăsese în cabina lui nu era decât un pretext mincinos și

că, în realitate, spaniolul se retrăsese pentru a-și pune la cale complotul; prinzând ceva de veste, marinarul acela încercase să-l prevină pe oaspetele american, poate din recunoștință pentru vreo vorbă bună rostită de el când se urcase pe bord. Nu cumva Don Benito, prevăzând tocmai o. Asemenea intervenție, îi zugrăvise în culori atât de sumbre pe marinarii albi, și-i lăudase pe negri

— Când, de fapt, primii păreau să fie tot atât de docili, pe cât se arătau de turbulenți ceilalți? De altfel, se știe că albi sunt mai isteți din fire. Un om care pune ceva la cale e înclinat să laude prostia aceluia care rămân orbi la ticăloșia lui, și să ponegrească inteligența de care nu se poate ascunde. Dar dacă albi erau, cumva, la curent cu vreo taină sinistră în legătură cu Don Benito, putea oare acesta să fie în cârdășie cu negrii? Nu, căci erau prea greoi la minte! Și-apoi, unde s-a mai pomenit ca un alb să se lepede într-atâta de propria-i rasă, încât să se alieze împotriva ei cu niște negri?

Aceste întrebări spinoase îi rechemară în minte pe cele anterioare. Pierdut în labirintul lor, căpitanul Delano – care se întorsese între timp pe punte și înainta neliniștit de-a lungul ei – observă deodată o față pe care n-o mai zărise până atunci, fața unui marinar vârstnic, așezat turcește lângă bocaportul principal. Avea o piele zbârcită ca gușa goală a unui pelican, un păr nins și o față gravă și serioasă. Ținea în mâini niște frânghii, pe care se străduia să le lege într-un nod uriaș. Câțiva negri strânși în jurul lui îl ajutau să vâre în nod firele destrămate.

Căpitanul traversă puntea și se opri în fața marinarului, privind în tăcere nodul: mintea lui trecea, printr-o tranziție firească, de la încâlceala propriilor gânduri la aceea a frânghiilor. Nu văzuse niciodată un nod atât de încâlcit, nici pe un vas american, nici pe vreun alt vas. Bătrânul marinar arăta ca un preot egiptean făcând noduri gordiene pentru templul lui Ammon. Nodul lui părea o combinație de noduri marinărești simple, duble și triple, din care nu lipsea nici „gură-de-lup”.

Nefiind în stare să priceapă rostul unui asemenea nod, căpitanul Delano sfârși prin a-l întreba pe marinar:

- Ce înnozi acolo, omule?
- Un nod, răspunse laconic marinarul, fără să ridice privirea.
- Văd și eu, dar la ce folosește?
- Ca să fie desfăcut de alții, murmură bătrânul, răsuci ndu-și și mai vârtos degetele, pentru a încheia nodul.

În timp ce căpitanul îl privea cu luare-aminte, bătrânul îi aruncă deodată nodul, spunându-i într-o englezească stricată – era pentru prima oară că auzea pe cineva de pe vas vorbind englezește:

— Desfă-l, taie-l iute!

Vorbele astea șoptite, fură rostite cu atâta repeziciune, încât ai fi zis că lungile cuvinte spaniolești care le precedaseră și cele care le urmau, serveau doar la acoperirea scurtelor vocabule anglo-saxone.

O clipă, căpitanul Delano rămase perplex, cu nodul în mână și cu un alt nod în cap, în vreme ce, fără a-l mai lua în seamă, bătrânul meșterea la alte frânghii. Deodată, auzi în spatele lui zgomot de pași și, întorcându-se, îl văzu pe Atufal, negrul încătușat, care stătea liniștit acolo. În clipa următoare bătrânul marinar se sculă, bodogănind și porni spre prova, unde dispăru în mulțime, urmat de negrii care-l ajutaseră.

Un negru mai în vârstă, înfășurat parcă în scutece, deși avea păr cărunt și o mutră de avocat, se apropie de căpitanul Delano și, clipind din ochi cu bunăvoință, îl informă

într-o spaniolească destul de corectă, că bătrânul marinar era un om sărac cu duhul, dar inofensiv, căruia-i plăcea să se țină de pozne. După aceea, îl rugă pe căpitan, să-i dea nodul, căci desigur n-avea ce face cu el. Fără să stea pe gânduri, căpitanul i-l dădu, iar negrul apucă nodul și după ce făcu un soi de plecăciune, îi întoarse spatele și își vârî nasul în ghemul de frânghie, întocmai ca un inspector vamal care caută dantele de contrabandă. Peste câteva clipe aruncă peste bord ghemul, rostind un cuvânt african misterios.

Foarte ciudat! își spuse în sinea lui căpitanul Delano, năpădit de un soi de greață; dar, ca unul care simte primele semne ale răului de mare, se sili să scape de această senzație, ignorându-i simptomele. Privi încă o dată în direcția balenierei și, spre bucuria lui, o zări: baleniera reapăruse la orizont, lăsând în urmă pintenul stâncos al insulei.

Apariția ei nu numai că-i potoli greața, dar i-o risipi cu totul, ca un leac neașteptat de eficace. Apropierea acestei baleniere atât de familiare – ale cărei contururi nu mai erau parțial învăluite în ceață, ci se zugrăveau limpede, ca acelea ale unui corp omenesc – apropierea acestei baleniere, botezată „Hoinarul”, care deși se afla acum pe mări străine, mângâiasă adesea plaja din fața casei căpitanului Delano, plajă unde era adusă pentru reparații și unde zăcea culcată ca un dulău de Terra- Nova – apropierea acestei ambarcațiuni familiare îi trezi mii de amintiri credincioase, care, spre deosebire de bănuielile anterioare îi redară încrederea, ba chiar îl făcură să-și reproșeze în glumă neîncrederea de mai înainte.

„Eu, Amasa Delano – Prichindelul Plăjii, cum mi se spunea în copilărie – eu, care mergeam cu ghiozdanul subsuoară de-a lungul cheiului în drum spre școala amenajată într-un vechi ponton, eu, prichindelul care mă duceam să culeg mure împreună cu vărul meu Nat și cu ceilalți – tocmai eu să fiu ucis aici, la capătul pământului, de către un spaniol fioros, pe bordul unui vas de pirăți bântuit de duhuri? E prea absurd ca să fie adevărat! Cine-ar putea dori să-l ucidă pe Amasa Delano? Conștiința lui e curată. Și-apoi, există un Dumnezeu în cer! Fii serios, Prichindelule! ai rămas un copil, zău – un bătrân căzut în mintea copilăriei: tare mă tem c-ai început să bați câmpii, băiatule!”

Cu o inimă ușoară și cu pașii așijderea, căpitanul Delano porni înapoi spre pupa, dar servitorul lui Don Benito îi ieși în cale și, cu o mutră veselă, ce făcea ecou propriilor lui simțăminte, îl informă că stăpânul său, căruia îi trecuse accesul de tuse, îi trimitea vrednicului său oaspe, Don Amasa, cele mai calde salutări, în așteptarea fericitului și apropiatului prilej de a-l revedea.

Plimbându-se de colo până colo pe dunele, căpitanul făcea următoarele reflexii: „Poftim! Mare prost am fost! Omul acesta nobil și inimos, care-mi trimite salutări atât de amabile, îmi apărea, cu numai zece minute în urmă, ca un ucigaș tenebros, care, cu un felinar orb în mână, ar ascuți un topor la vreo tocilă veche. Calmul ăsta prelungit exercită pe semne o influență morbidă asupra minții mele – am auzit eu adesea că așa se-ntâmplă, dar nu-mi venea să cred. Poftim! Iată- l și pe „Hoinar „, bunul meu dulău, cu un os în gură! Un os destul de mărișor, pe câte văd... Dar ce se-ntâmplă? A nimerit, pare-se, în viitoarea aceea spumegândă, care-l mână acum în direcția contrară! Dar s-avem puțină răbdare...”

Era aproape de amiază, cu toate că, judecînd după aspectul cenușiu al lucrurilor, ai fi zis că se lăsa noaptea.

Calmul părea să se fi statornicit. Undeva, departe, dincolo de influența uscatului, oceanul părea încremenit și greoi, ca de plumb, o materie moartă, neînsuflețită, căreia i s-ar fi încheiat crugul. În schimb, curentul dinspre uscat, în puterea căruia se afla

corabia, se înteeți, târând-o pe tăcute din ce în ce mai departe, spre apele încremenite din larg.

Totuși, cunoscând aceste latitudini, căpitanul Delano nu pierdea speranța de a simți, dintr-o clipă în alta, o briză proaspătă și puternică; optimist din fire, era încredințat ca, în ciuda aparențelor, „San Dominick” va ancora la loc sigur înainte de căderea nopții. Distanța pierdută nu însemna nimic, întrucât, cu un vânt prielnic, vasul putea recupera în zece minute un ocol de o oră. Privind când spre baleniera ce se lupta cu viitoarea, când spre locul de unde trebuia să apară Don Benito, căpitanul Delano continua să se plimbe pe dune.

Întârzierea balenierei începuse să-l sâcâie, iar sâcâiala asta se transformă curând într-un soi de neliniște; în cele din urmă, cum privirea îi cădea mereu – ca dintr-o lojă spre parter – asupra bizarei mulțimi de dinaintea și de dedesubtul lui, recunoscuse fața, acum indiferentă, a marinarului spaniol care parcă-i făcuse cu ochiul printre port-sarturi, și atunci vechile-i îndoieli îi năpădiră din nou cugetul.

„Parc- aș avea friguri, își spuse el în gând, destul de îngrijorat. Când ai scăpat de o criză, nu înseamnă că nu te așteaptă alta!”

Deși i-era rușine de această nouă criză, nu izbuti să o înfrângă cu totul; dar punându-și în joc întreaga bunăvoință, ajunsese pe nesimțite la un compromis: „Da, e o corabie ciudată, cu o istorie ciudată, și cu niște oameni ciudați pe bord. Dar... nimic mai mult...”

Pentru a nu-și lăsa mintea pradă gândurilor rele până la sosirea balenierei, căpitanul Delano încercă să și-o ocupe cu ceva, și anume cu examinarea, pur teoretică, a unora dintre detaliile mărunte care-l caracterizau pe comandant și pe membrii echipajului său. Printre altele, îi reveniră în minte următoarele patru fapte ciudate: întâi, întâmplarea cu musul spaniol lovit cu cuțitul de către sclavul negru, sub ochii lui Don Benito. Apoi, tratamentul tiranic aplicat de Don Benito negrului Atufal – ai fi zis că un copil mână un taur ținându-l de veriga din nări. În al treilea rând, întâmplarea cu marinarul călcat în picioare de cei doi negri – insolență trecută cu vederea fără măcar o dojană. În al patrulea rând, slugărnicia cu care i se supunea comandantului întreg personalul inferior al corăbiei, alcătuit mai ales din negri, care parcă se temeau să nu-i stârnească, prin vreo cât de mică abatere, mânia despotică.

Puse laolaltă, aceste fapte păreau oarecum contradictorii. „Dar care -i concluzia?” se întrebă căpitanul Delano privind spre baleniera, care acum se apropia. „Că Don Benito e un comandant foarte capricios. Dar nu e primul de acest gen pe care-l întâlnesc, deși trebuie să recunosc că-i cam întrece pe toți ceilalți. Spaniolii ăștia sunt însă o nație ciudată! însuși cuvântul spaniol sună ciudat, ca numele unui conspirator, ca Guy Fawkes³⁷ de pildă. Și cu toate astea, spaniolii sunt îndeobște oameni la fel de cumsecade ca și cetățenii din Duxbury, Massachusetts... Dar iată-l, în sfârșit, pe „Hoinarul” meu!” în timp ce baleniera, cu binevenita-i încărcătură, se lipea de bordajul corăbiei, călțarii se străduiau, cu gesturi venerabile, să-i țină în frâu pe negri, care, la vederea celor trei butoaie ferecate de pe fundul ambarcațiunii, și a dovcicilor uscați îngrămădiți la prova, se aplecau peste parapet, cuprinși de un entuziasm anarhic.

Don Benito apărură în sfârșit, împreună cu servitorul lui – pesemne că zarva de pe punte îi grăbise venirea. Căpitanul Delano îi ceru voie să distribuie personal apa, așa fel ca fiecare să primească o rație egală, și nimeni să nu-și cășuneze vreun rău bând peste măsură. Dar această propunere, atât de rezonabilă și de generoasă față de spaniol, fu primită cu un soi de iritare, ca și cum Don Benito, dându-și seama că-i lipsea energia

necesară unui comandant, și fiind cuprins de invidia caracteristică oamenilor slabi, ar fi văzut un afront în orice amestec din afară. Cel puțin, așa i se păru căpitanului Delano.

Peste câteva clipe, în timp ce butoaiele erau aduse pe punte, câțiva negri mai nerăbdători îl îmbrânciră din întâmplare pe căpitanul Delano, care stătea lângă schelă; cedând unui impuls de moment, americanul uită de Don Benito și porunci negrilor să se dea înapoi, pe un ton autoritar dar nu lipsit de bunăvoință; pentru a da mai multă greutate cuvintelor sale, le însoți cu un gest pe jumătate glumeț, pe jumătate amenințător. Pe dată negrii rămaseră locului, fiecare în poziția în care-l surprinseseră aceste cuvinte, și stătură așa câteva clipe, în vreme ce o silabă stranie trecea din gură în gură (ca între stâlpii unui telegraf) printre călțarii cocoțați pe trepte. Deodată, în timp ce atenția oaspetelui era atrasă de această scenă, lustruitorii de securi se ridicară pe jumătate, iar Don Benito scoase un țipăt strident.

Temându-se că, la acest semnal al spaniolului, va fi omorât, căpitanul Delano fu cât pe ce să sară în baleniera, dar se opri când îi văzu pe călțari aruncându-se în mijlocul mulțimii; după ce -i siliră atât pe albi cât și pe negri, răcnind la ei, să se dea înapoi, îl rugară pe american, cu gesturi prietenoase și familiare, ba chiar joviale, să nu facă o prostie. În aceeași clipă, lustruitorii de securi se așezară la locurile lor, liniștiți ca niște croitori; și ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic deosebit, albi și negri, cântând, trecură din nou la palane pentru a trage butoaiele pe punte.

Căpitanul Delano aruncă o privire spre Don Benito. Văzând că trupul firav al acestuia își recăpăta echilibrul după ce căzuse ca o cârpă în brațele servitorului, se miră de spaima ce-l cuprinsese adineaori, la absurda presupunere că un asemenea comandant, care-și pierdea cumpătul într-o împrejurare atât de banală ca aceea descrisă mai înainte, ar fi fost în stare să pună la cale, cu o energie diabolică, asasinarea lui.

După ce butoaiele fură aduse pe punte, căpitanul Delano primi mai multe căni și ulcioare din mâinile unuia dintre cambuzieri, care, în numele comandantului său, îl rugă să împartă apa, așa cum propusese. Oaspetele consimți, și făcu dovadă de o imparțialitate republicană față de această mulțime republicană, dornică de egalitate: el îi servi pe toți la fel, de la cel mai în vârstă alb până la cel mai tânăr negru, cu o singură excepție – aceea a sârmanului Don Benito, care prin starea, dacă nu și prin rangul lui, merita o porție suplimentară. Căpitanul Delano îi oferă, cu prioritate, un ulcior plin; deși însetat, spaniolul nu sorbi nici un strop înainte de a se înclina solemn, de câteva ori, în fața oaspetelui său. Mari amatori de ceremonii, africanii aplaudară acest schimb de amabilități.

Doi dintre dovecii mai puțin uscați fură puși de o parte pentru masa comandantului, iar din ceilalți făcură un terci pentru ospătarea tuturor. Cât despre pâine, zahăr și cidru, căpitanul Delano ar fi vrut să le împartă exclusiv albilor și îndeosebi lui Don Benito, dar acesta se împotrivi, cu o abnegație ce-l încântă pe american; în consecință, atât albi cât și negri se înfruptară din pomenitele bunătăți, o singură sticla de cidru fiind pusă deoparte pentru Don Benito, la stăruințele lui Babo.

E locul să remarcăm că, la fel ca și prima oară, americanul nu-și lăsă nici de data aceasta oamenii să se urce la bord, pentru a nu spori zăpăceala ce domnea pe punțile vasului.

Abandonându-se bunei dispoziții generale, și uitând pentru moment de orice gânduri negre, căpitanul Delano, care se aștepta, potrivit ultimelor indicații, ca briza să se stârnească în cel mult o oră sau două, expedie baleniera înapoi la corabia lui, cu instrucțiuni ca toți marinarii disponibili să transporte butoaiele pe insulă pentru a le

umple. De asemenea, îi trimise vorbă secundului său să nu se alarmeze dacă vasul _ nu va ajunge la locul de ancoraj înainte de asfințit, așa cum se aștepta el acum; în noaptea aceea vor avea, oricum, lună plină, iar el (căpitanul Delano) va rămâne pe bordul vasului, pentru a-l pilota, de îndată ce se va stârni vântul.

Cei doi căpitani priveau împreună baleniera ce se depărta (servitorul ștergea în tăcere o pată pe care-o observase pe mâneca de catifea a stăpânului); la un moment dat, americanul își exprimă regretul că „San Dominick” n-avea nici o altă barcă, în afară de carcasa inutilizabilă a unei șalupe; strâmbă ca un schelet de cămilă într-un deșert, și aproape la fel de albă, zăcea răsturnată cu fundul în sus, dar săltată puțin într-o rină, astfel încât oferea un soi de adăpost subteran unor familii întregi de negri, în majoritate femei și copii, care, ciuciți pe câte o rogojină uzată sau cocoțați pe banchetele înalte, sub bolta întunecoasă, păreau niște lilieci refugiați în vreo grotă primitoare; în răstimpuri, câte-un pâlcc de băiețași și fetițe, nu mai mari de trei-patru ani, țâșneau din ascunzătoare sau se repezeau înăuntru cu trupurile lor goale, de abanos.

— Sunt convins, Don Benito – spuse căpitanul Delano – că dacă ai avea trei sau patru bărci, pe care negrii dumitale să le poată manevra, vâslind, lucrurile s-ar mai îndrepta un pic. Ai plecat din port fără bărci, Don Benito?

— Au fost luate de valuri, senor.

— Păcat. Păcat, mai ales, de oamenii pe care i-ai pierdut. Oameni și bărci. Cumplite furtuni trebuie să fi fost, Don Benito!

— De nedescris! oftă spaniolul.

— Spune-mi, Don Benito, urmă interlocutorul său cu o curiozitate sporită, furtunile acelea v-au asaltat îndată după Capul Horn?

— Capul Horn? Cine-a pomenit de Capul Horn?

— Păi, chiar dumneata mi-ai pomenit, când mi-ai vorbit de călătoria vasului, răspunse căpitanul Delano, uluit că spaniolul, retras din fire, își retrăgea și cuvintele. Chiar dumneata, Don Benito, mi-ai pomenit de Capul Horn, repetă el, stăruitor.

Spaniolul își întoarse fața, aplecându-se puțin și rămase o clipă așa, în poziția unui om care e gata să sară dintr-o stihie în alta, bunăoară din văzduh în apă.

În clipa aceea, un mus alb trecu repede pe lângă ei, îndreptându-se spre teuga, pentru a bate clopotul cel mare al corăbiei, așa cum făcea din jumătate în jumătate de oră, potrivit ceasornicului din cabina de comandă.

Servitorul negru încetă să mai frece mâneca spaniolului și-i spuse, cu sfiala unuia pus să facă o treabă a cărei îndeplinire știe că-l va irita pe cel din porunca și în folosul căruia s-a apucat s-o facă:

— Stăpânul mi-a cerut să-i amintesc totdeauna, în orice loc s-ar afla și orice ar face, când se apropie momentul să-l bărbieresc. Miguel a dat fuga să

bată clopotul. Momentul a sosit, stăpâne. Binevoiește stăpânul să meargă în cuddy? 38

— A, da! răspunse spaniolul, tresărind de parcă s-ar fi prăbușit din vis în realitate. Apoi, întorcându-se cu fața spre căpitanul Delano, îl asigură că-și vor continua în curând discuția.

— Dacă stăpânul dorește să discute cu Don Amasa, se amestecă în vorbă servitorul, de ce n-ar veni Don Amasa în cuddy să șadă lângă stăpân? Stăpânul vorbește, Don Amasa ascultă, iar Babo ascute briciul și săpunește.

— Desigur, zise căpitanul Delano, încântat de această perspectivă. Da, Don Benito, aș veni cu dumneata, dacă n-ai nimic împotrivă.

— Bine, senor.

În timp ce se îndreptau, toți trei, spre pupa, americanul își spunea că punctualitatea cu care Don Benito se bărbiera în toiul amiezii era încă un indiciu bizar al firii sale capricioase. Dar se gândi că, probabil, fidelitatea grijuliului servitor nu era străină de această poveste: bărbieritul îl salva la timp pe stăpânul său de criza ce părea să se abată asupra-i.

Locul denumit cuddy era o cabină luminoasă alcătuită chiar din duneță, ca un fel de mansardă a cabinei propriu-zise a comandantului. Pe vremuri, o parte din ea servise drept salon al ofițerilor, dar după moartea acestora, pereții despărțitori fuseseră scoși și întreg interiorul fusese transformat într-o sală încăpătoare și bine aerisită. Lipra oricărei mobile fine și pitoreasca îngrămădeală a tot felul de obiecte heteroclite dădeau acestei încăperi aspectul unui salon spațios și dezordonat, aparținând vreunui boiernaș celibatar și excentric, care-și agață haina de vânatoare și pungociul de tutun pe-un cuier făcut din coarne de cerb și-și ține undița, cleștele și bastonul în același ungher. Această asemănare era sporită, dacă nu chiar sugerată nemijlocit, de ambianța oceanului, căci, într-o anume privință câmpia și oceanul par veri buni.

Dușumeaua încăperii era acoperită cu rogojini. Vreo patru sau cinci flinte vechi erau înfipte în despărțiturile orizontale dintre bârnele pereților. Într-un ungher, legată de punte, se afla o măsuță cu picioarele terminate în formă de gheare; pe măsuța asta se vedea o carte de rugăciuni uzată, deasupra căreia trona un mic crucifix legat de peretele de lemn. Sub masă, două-trei cuțite boante și un harpon ciuntit zăceau într-un maldăr de odgoane vechi, asemănătoare cu niște brâie de călugări-cerșetori. Se mai vedeau și două jilțuri lungi și costelive din trestie de Malacca, înnegrite de vreme și la fel de neplăcute la vedere ca scaunele pe care-și schinguiau inchizitorii victimele; mai era acolo și un fotoliu mare și strâmb, prevăzut la spate cu o foarte primitivă rezemătoare de cap, manevrată cu un șurub, încât părea un grotesc aparat de tortură. Într-un colț se afla un dulăpior pentru drapele, prin a cărui ușă deschisă se vedeau tot felul de pânze colorate, unele făcute sul, altele pe jumătate desfășurate sau pe de-a-ntregul ferfenițite. În fața dulăpiorului, se înălța un lavoar greoi, meșterit dintr-o bucată masivă de mahon ne gru, așezată pe un pedestal întocmai ca o cristelniță; deasupra lavoarului, pe o policioară, se vedeau piepțeni, periute și alte obiecte de toaletă. Pe aproape, se legăna un hamac de rafie, rupt și decolorat; așternutul mototolit și perna încrețită ca o frunte, dovedeau că omul care dormea acolo avea un somn agitat, străbătut de gânduri negre și vise rele.

În celălalt capăt al încăperii, chiar deasupra pupei vasului, se vedeau trei deschizături, ce serveau drept ferestre sau saborduri, după împrejurări; dacă în cadrul lor apăreau capete de oameni se numeau ferestre, iar dacă apăreau tunuri, se numeau saborduri. În clipa de față, nu se vedeau nici capete de oameni, nici tunuri, deși uriașele belciuge ruginite și celelalte piese de fier fixate pe șarpanta de lemn te duceau cu gândul la tunuri de mare calibru.

Intrând în încăpere și zăbind hamacul, căpitanul Delano spuse:

— Aici dormi, Don Benito?

— Da, senor., aici dorm, de când am intrat în zona calmă.”

— Încăperea asta seamănă cu un dormitor, cu un salon, cu o magazie de pânze, cu o armurărie, cu-o capelă și cu un cabinet de lucru totodată, adăugă căpitanul Delano, aruncând o privire în jur.

— Da, sefior, împrejurările n-au prea fost prielnice unei bune rânduiei în cabina mea.

În clipa aceea, servitorul, cu un prosop pe braț, făcu un gest prin care-i arăta stăpânului că e la dispoziția lui. Cum Don Benito îi răspunse că e gata, Babo îl așază în fotoliul de Malacca și, după ce trase în fața lui unul din jilțuri, pentru musafir, își începu treaba desfășurând gulerul spaniolului și dezlegându-i cravata.

Negrii au, pare-se, o predispoziție aparte, ce-i face apți pentru serviciile legate de persoana omului. Mai toți negrii sunt valeți și frizeri înnăscuți; ei mânuiesc pieptenul și peria cu aceeași grație și aproape cu aceeași satisfacție cu care mânuiesc castanietele. De asemenea, ei îndeplinesc aceste munci cu un tact remarcabil și cu o iuțeală extraordinară, cu niște mișcări unduioase, tăcute, grațioase și ciudat de plăcute la vedere, mai ales pentru beneficiarul lor. Mai presus de orice, negrii au marele dar al umorului. Nu e vorba, în cazul de față, de grimase sau râsete, căci ele pot fi nelalocul lor. E vorba de o anumită voioșie naturală la care participă în chip armonios fiecă gest și fiecă privire, ca și cum Dumnezeu însuși ar fi acordat întreaga făptură a negrului la vreo melodie plăcută.

Dacă la aceste însușiri adăugăm docilitatea ce izvorăște din mulțumirea de sine a unei minți mărginite și modeste, precum și capacitatea de a sluji orbește, caracteristică unor ființe de o indiscutabilă înapoiere

— Vom înțelege mai bine pentru ce niște ipohondri ca Johnson și Byron (sau poate chiar ca Benito Cereno), au ajuns să-i îndrăgească pe servitorii lor negri Barber și Fletcher, tăgăduind totodată această dragoste aproape întregii rase albe. Dar dacă negrul are ceva care- i face pe oamenii cinici sau bolnavi de acreală să-l scutească de săgețile lor, cât de mult îi farmecă el pe oamenii de bunăvoință, când li se arată sub aspectele sale cele mai îndatoritoare! Căpitanul Delano nu era numai blajin din fire, ci și plin de umor și de căldură, în clipele când nu era hărțuit de împrejurări. Acasă la el, îi plăcea să șadă în prag și să privească vreun om de culoare muncind sau jucându-se în libertate. Dacă, într-o călătorie pe mare, se întâmpla să aibe în echipaj vreun marinăr negru, ajungea negreșit să stea la taifas cu el, numai pe jumătate în glumă. De fapt, ca mai toți oamenii veseli și inimoși din fire, căpitanul Delano îi iubea pe negri nu din filantropie, ci dintr-o simpatie naturală, așa cum alții se atașază de câinii de Terra-Nova.

Până în prezent această înclinație fusese stânjenită de starea de lucruri pe care-o găsisese pe bordul vasului „San Dominick”. Dar acum, în cabină, eliberându-se de temerile de mai înainte și simțindu-se, din diferite motive, mai sociabil decât oricând în ziua aceea, își regăsi vechea slăbiciune pentru negri, la vederea acestui servitor, care, cu prosopul pe braț, își slujea cu atâta voioșie stăpânul chiar când îl bărbierea.

Printre altele, îl amuză – ca un exemplu bizar al gustului african pentru frumos și pentru culorile vii – faptul că negrul scoase din dulăpior o bucată mare de pânză pestriță, pe care-o desfășură în chip de șervet, sub bărbia stăpânului.

Spaniolii se bărbieresc oarecum altfel decât cetățenii altor țări. Ei folosesc un vas anume botezat „lighenașul bărbierului” și scobit așa fel încât să țină strâns bărbia, cât timp aceasta e săpunită; săpunitul însuși, se face nu cu un pământuf, ci cu o bucată de săpun muiată în apa din lighenaș și frecată de obraz.

În cazul de față, apa sărată a mării fu folosită în lipsa alteia mai bune; iar de săpunit fură săpunită doar buza superioară și partea de jos a obrazului, pentru a’ nu ciunti barba comandantului.

Aceste operațiuni preliminare fiind întrucâtva noi pentru el, căpitanul Delano le urmărea cu multă curiozitate, fără a angaja vreo discuție cu Don Benito, mai ales că spaniolul nu părea să aibă chef de vorbă.

Punând jos lighenașul, negrul scotoci printre brice, pentru a-l alege pe cel mai ascuțit și, după ce-l găsi, îi ascuți și mai mult tăișul, frecându-l cu un gest expert de pielea tare, netedă și unsuroasă a palmei sale desfăcute; apoi dădu să înceapă, dar se opri o clipă, ridicând într-o mână briciul și bălăcindu-și-o pe cealaltă în clăbucii de săpun de pe gâtul slab al spaniolului. Don Benito nu rămase nesimțitor la vederea oțelului lucios din fața lui, ci avu o tresărire nervoasă; paloarea lui obișnuită era sporită de albeața spumei” albeață ce ieșea și mai mult în relief, în contrast cu trupul negru al servitorului. Întreaga scenă avea ceva straniu, cel puțin în ochii căpitanului Delano, care, privindu-i pe cei doi în pozițiile respective, nu-și putu alunga gândul năstrușnic că negrul era gădele, iar albul victima prinsă în butuc. Era, însă, una din acele năluciri capricioase, care apar și dispar într-o clipită, și de care nu e scutită, poate, nici mintea cea mai echilibrată.

Între timp, în tulburarea lui, spaniolul își desfăcuse puțin lațul de pânză din jurul gâtului, așa fel încât o poală largă se desfășura acum, ca o cortină, peste un braț al fotoliului, până la podea, dezvăluind o mulțime de semne heraldice și câmpuri colorate

— În alb, albastru și galben – dominate de un castel pe fond roșu-purpuriu și de un leu în câmp alb.

— Castelul și leul! exclamă căpitanul Delano. Păi, acesta e chiar drapelul Spaniei! Ai noroc, Don Benito, că numai ochii mei, nu și cei ai regelui, văd acest lucru, adăugă el, surâzând, apoi, întorcându-se spre negru: Dar principalul este, presupun, ca pânza să aibă culori vesele.

Această remarcă glumeață păru să-l gâdile plăcut pe negru.

— Hai, stăpâne, zise acesta, potrivit din nou steagul-șervet și apăsând încetișor capul stăpânului pe rezemătoarea fotoliului. Hai, stăpâne!

Și lama de oțel scăpără lângă gât. Don Benito fu din nou scuturat de-un fior.

— Nu-i bine să tremurați așa, stăpâne... Vedeți, Don Amasa, stăpânul tremură de câte ori îl bărbieresc, deși știe că nu l-am tăiat niciodată. S-ar putea, însă, să-l tai puțin o dată și-o dată, dacă-o să tot tremure așa... Hai, stăpâne... Și-acum, Don Amasa, fiți bun și vorbiți mai departe despre furtună și despre tot ce vreți. Stăpânul poate să asculte și, din când în când, să răspundă.

— A, da, furtunile alea! zise căpitanul Delano. Pe măsură ce mă gândesc la călătoria dumitale, Don Benito, mă minunez tot mai mult nu atât de furtuni, oricât de groaznice vor fi fost ele, cât de catastrofala acalmie ce le-a urmat. Căci, potrivit spuselor dumitale, ți-au trebuit peste două luni ca s-ajungi de la Capul Horn la Santa Maria – distanță pe care eu însumi am străbătut-o în câteva zile, grație unui vânt prielnic. E adevărat că ai trecut prin zone întinse de calm, dar e lucru neobișnuit să fii imobilizat de calm vreme de două luni. Pe legea mea, Don Benito, dacă altcineva în afară de dumneata mi-ar fi spus o asemenea poveste, aș fi fost ispitit să nu-i dau crezare pe deplin!

Pe fața spaniolului se zugrăvi, fără voia lui, o expresie asemănătoare aceleia pe care-o avusese ceva mai înainte pe punte și, fie din pricina unei noi tresăriri, fie din pricina vre-unui rului brusc al chilei, sau din cauza unei șovăieli de moment a servitorului, fapt este că sub briciul acestuia începu să curgă sânge, iar spuma ce acoperea gâtul spaniolului se umplu de pete roșii. Numai decît, bărbierul negru își

retrase briciul și, rămânând în poziția lui profesională, cu fața la Don Benito și cu spatele la căpitanul Delano, flutură în aer oțelul însârigerat și spuse, pe jumătate în glumă, pe jumătate cu mâhnire:

— Poftim, stăpâne, așa de tare-ați tremurat, încât... iată cel dintâi sânge vărsat de Babo!

Nici o spadă trasă în fața regelui Iacob I al Angliei, nici o crimă săvârșită în prezența lui, nu i-ar fi putut stârni aceluși monarh fricos o spaimă mai mare ca aceea ce se zugrăvea acum pe fața lui Don Benito.

„Bietul de el, își spuse căpitanul Delano, e atât de nervos încât nu poate suporta să vadă sânge nici măcar atunci când curge dintr-un brici de frizer! Cum de-am fost în stare să-mi închipui că omul ăsta bolnav și dezechilibrat, incapabil să privească un strop din propriu-i sânge, pune la cale vărsarea întregului meu sânge?! De bună seamă că astăzi n-ai prea fost în mințile tale, Amasa Delano! Nu cumva să povestești despre asta când te vei întoarce acasă, nebunule Amasa! Ia te uită, așa arată un ucigaș? Arată mai degrabă ca un om pe cale de-a fi decapitat. Da, da, experiența de azi o să-mi servească drept lecție!” în timp ce mintea cinstitului căpitan era bântuită de aceste gânduri, servitorul își scoase de pe braț șervetul, spunându-i lui Don Benito:

— Stăpâne, stați de vorbă cu Don Amasa până curăț briciul de petele astea urâte, ca să-l pot ascuți din nou.

Rostise aceste cuvinte cu fața întoarsă puțin, ca să fie văzută atât de spaniol cât și de american; expresia ei părea a spune că, îndemnându-l pe stăpân să continue conversația, servitorul dorea să-i abată atenția de la penibilul incident de adineauri. Bucuros, pe semne, să se folosească de răgazul oferit, Don Benito începu să vorbească. El îi povesti căpitanului Delano că vasul nu fusese reținut numai de acalmiile neobișnuit de lungi, dar și de curenții contrari cărora le căzuse pradă; adăugă și alte amănunte, unele din ele pentru a doua oară, ca să-i explice de ce călătoria de la Capul Horn la Santa Maria durase atât de mult.

Din când în când își presăra povestirea cu cuvinte de laudă, mai puțin moderate ca înainte, pentru buna comportare a negrilor. Spaniolul vorbea fără șir, cu o voce mai răgușită ca oricând, fiind mereu întrerupt de bărbier, care-și mânuia briciul la anumite intervale, în ochii căpitanului Delano, a cărui imaginație începuse din nou s-o ia razna, atitudinea spaniolului avea o notă atât de artificială, subliniată parcă și de tăcerea servitorului, ca de un comentariu misterios

— Încât îl fulgeră gândul că stăpân și slugă jucau acum, din motive necunoscute lui, o farsă bine pusă la punct: până și tremurul lui Don Benito părea „făcut”. Bănuiala de complicitate era, de altfel, întărită de conciliabulele șoptite, despre care am pomenit mai înainte. Dar ce urmăriseră, oare, jucând în fața lui această comedie a bărbieritului? Căpitanul Delano sfârși prin a alunga ca pe-o idee absurdă această bănuială, sugerată, poate, de înfățișarea teatrală a lui Don Benito, îmbrăcat ca un arlechin.

După ce isprăvi bărbieritul, servitorul se înarma cu o sticlută de parfum și, vărsând câteva picături pe scăfârlia stăpânului, i-o frecă atât de zdravăn, încât mușchii faciali i se contractară într-un fel ciudat.

Următoarea operațiune o întreprinse cu ajutorul pieptenului, periei și foarfecilor, pe care le plimbă de jur împrejurul capului, netezind ici vreo buclă, tăind colo vreun fir rebel, sau dând șuvițelor de la tâmple o linie mai grațioasă; toate aceste mici „tușe” și altele asemănătoare, vedeau o mână de maestru. Don Benito le suporta, resemnat ca orice om care se dă pe mâna unui bărbier; era, în orice caz, mult mai puțin neliniștit

decât fusese în timpul bărbieritului propriuzis: acum ședea atât de țeapăn și părea atât de palid, încât ‘ai fi zis că negrul e un sculptor nubian care finisează capul alb al unei statui.

După ce isprăvi, negrul dezlegă drapelul spaniol, îl înfășură și-l vârî la loc în dulăpior; apoi înlătură, cu răsuflarea-i fierbinte, firele răzlețe rămase pe gâtul stăpânului său, îi potrive cravata și gulerul, și îndepărtă o scamă de pe reverul de catifea; după care, dându-se înapoi cu câțiva pași, își examinează o clipă, cu o satisfacție reținută, stăpânul, ca pe-o operă plămădită de mâinile-i dibace.

Căpitanul Delano îi laudă, pe un ton glumeț, opera și-l felicită totodată pe Don Benito. Dar nici apa parfumată, nici frecția, nici dovezile de bunăvoință și de fidelitate primite, nu descresc fruntea spaniolului, care, rămânând cufundat în fotoliu, căzu din nou în umbra-i melancolie. Socotind că prezența lui devenise indezirabilă, căpitanul Delano se retrase, sub cuvânt că vrea să vadă dacă, așa cum prorocise, s-a stârnit vreo briză.

Îndreptându-se așadar spre arborele mare, se opri o clipă locului, ca să reflecteze, nu fără oarecari temeri vagi, la scena la care asistase; deodată, însă, auzind zgomot dinspre cabină, se întoarse și-l zări pe negru, cu mâna la falcă. Căpitanul Delano se apropie de el și văzu că obrazul îi sângera. Tocmai se pregătea să-l întrebe ce se întâmplase, când solilocul plângăreț al negrului îl lămuri:

— Când o să se vindece stăpânul de boala asta rea, care-l face să se poarte așa cu Babo? îl taie pe Babo cu briciul fiindcă Babo l-a zgâriat din greșală, pentru prima oară în viața lui î Aoleo! Aoleo!

Și-și duse mâna la falcă.

„Să fie, oare, cu puțință? se întreba căpitanul Delano. Așadar, Don Benito m-a silit, prin purtarea lui morocănoasă, să plec, dinadins ca să-și poată vărsa năduful spaniolesc pe sărmana lui slugă! A! Urâte patimi stârnește sclavia în sufletul oamenilor! Bietul băiat!”

Era cât pe ce să-i adreseze câteva cuvinte de compătimire, când negrul intră din nou în cuddy cu sfială și silă. Peste câteva clipe, stăpân și slugă apărură împreună, cel dintâi rezemându-se de celălalt ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. O fi fost, la urma urmei, doar o ceartă ca între îndrăgostiți, își spuse căpitanul Delano. Apoi se apropie de Don Benito și porni încet la plimbare cu el. Nu făcuseră decât câțiva pași, când stewardul – un mulatru înalt, cu o figură de rajah oriental, încununată de un turban în formă de pagodă alcătuit din trei sau patru năframe de Madras înfășurate în jurul capului – se apropie de ei și-i pofti, ceremonios, la masă în cabină.

Porniră așadar într-acolo, precedați de mulatru, care se tot întorcea, cu plecăciuni și zâmbete, până când ajunseră la destinație; manierele acestea elegante subliniau și mai mult micimea lui Babo, care n-avea nimic pe cap și care, conștient parcă de inferioritatea lui, îl privea cam chiorăș pe grațiosul steward. Căpitanul Delano își explică însă, parțial, această privire prin ciuda pizmașă pe care un african pur-sânge o simte față de un mulatru. Cât despre steward, manierele lui vădeau, dacă nu prea multă demnitate și respect de sine, în orice caz marea lui dorință de a fi pe plac – dorință de două ori meritorie prin caracterul ei creștinesc și chesterfieldian.

Căpitanul Delano observă cu interes că mulatru avea, în ciuda culorii hibride a pielii sale, o figură tipică de european.

— Don Benito, șopti el, sunt încântat să-l văd pe acest șambelan al dumatiale, cu toiagul aurit; el dezmente categoric remarca nedreaptă pe care-am auzit-o cândva din

gura unui plantator din Barbados, și anume, că trebuie să te ferești ca de diavol când vezi un mulatru cu față de european. Iată ce frumos zâmbește și salută omul acesta, care are trăsături mai armonioase decât însuși regele George al Angliei! E un adevărat rege – un rege al oamenilor inimoși și cuviincioși. Și ce voce plăcută are!

— Așa e, senor.

— Dar ia spune-mi, de când îl știi e așa de drăguț și de vrednic? Întrebă căpitanul Delano, oprindu-se locului, în timp ce mulatru, cu o ultimă plecăciune, dispărea în cabină. Aș fi curios să știu, din motivul pe care ți l-am arătat adineaori.

— Francesco e un băiat bun, răspunse Don Benito, cu nepăsarea unui prețăluitor flegmatic, care nu vrea nici să critice nici să laude.

— Eram sigur! Căci ar fi ciudat, și nu tocmai măgulitor pentru noi, albi, dacă picul de sânge alb amestecat cu cel african, în loc să amelioreze calitatea acestuia, ar avea tristul efect pe care-l are vitriolul turnat într-o fiertură neagră: îi îmbunătățește, poate, culoarea, dar îi strică gustul.

— Desigur, desigur, senor, dar (și aruncă o privire spre Babo), ca să nu mai vorbesc de negri, am auzit pe unii făcând aceeași remarcă în legătură cu metișii spanioli și indienii din provinciile noastre. De altfel, nu știu nimic despre toate acestea, adăugă el, cu nepăsare.

Și intră cu oaspetele său în cabină.

Li se servi o masă frugală: câțiva dintre dovlecii și peștii proaspeți aduși de oamenii căpitanului Delano, ceva pezmeți, puțină carne sărată, sticla de cidru pusă deoparte, precum și ultima sticlă de vin de Canare aflată pe bordul vasului „San Dominick”.

Când intrară, Francesco tocmai se foia în jurul mesei și făcea ultimele pregătiri, ajutat de doi-trei negri. Zărindu-și stăpânul, se retraseră cu toții, inclusiv Francesco, care salută surâzător; dar spaniolul nu-l luă în seamă și-i spuse oaspetelui, cu un aer blazat, că nu-i plăcea să aibe în preajmă prea mulți servitori.

Ramași singuri, gazda și musafirul se așezară unul în fața altuia, la cele două capete ale mesei, ca doi soți fără copii; deși abia se ținea pe picioare de slab ce era, Don Benito stăruia ca oaspetele să se așeze înaintea lui, pe scaunul indicat.

Negrul îi puse spaniolului o pernă la spate și o scoartă la picioare, apoi se proțăpi nu înapoia scaunului stăpânului său, ci înapoia aceluia pe care se așezase căpitanul Delano. La început, acesta se arătă oarecum mirat, dar înțelese curând că, luând această poziție, negrul rămânea mai departe la dispoziția stăpânului său: stând în fața lui, putea să-i ghicească și mai lesne dorințele.

— Ai un servitor neobișnuit de inteligent, Don Benito, șopti căpitanul Delano peste masă.

— Așa e, senor.

În timpul mesei, oaspetele ceru noi lămuriri asupra unor părți din povestirea spaniolului. Întrebă, printre altele, cum se face că scorbutul și frigurile dăduseră iama printre albi, deși cruțaseră peste o jumătate din negri? Ca și cum această întrebare i-ar fi evocat spaniolului întregul tablou al molimei, amintindu-i de propria-i singurătate într-o cabină în care fusese cândva înconjurat de atâția prieteni și ofițeri – mâna începu să-i tremure, fața îi deveni lividă, iar din gură îi scăpară cuvinte fără șir; în curând amintirea lucidă a trecutului fu înlocuită de spaimele demențiale ale prezentului. Ochii lui holbați priveau în gol, căci nu aveau nimic altceva în față decât mâna servitorului care împingea spre el sticla cu vin de Canare. În cele din urmă, câteva sorbituri îl făcură să -și vină

parțial în fire, ceea ce-i îngădui să emită unele observații ocazionale despre deosebirile de structură dintre rase și despre capacitatea unora dintre acestea de a opune mai multă rezistență bolilor decât altele. Era un punct de vedere nou pentru oaspetele său.

La un moment dat, căpitanul Delano, vrând să-i vorbească despre latura financiară a serviciilor pe care le făcuse (pentru că trebuia să dea socoteală armatorilor), îndeosebi în legătură cu pânzele și alte furnituri de acest gen, se gândi că, întrucât prefera, firește, să rezolve asemenea afaceri între patru ochi, ar fi fost bine ca servitorul să se retragă; căci își închipuia că Don Benito se putea lipsi, pentru câteva minute, de ajutorul său. Așteptă, totuși, puțin, spunându-și că Don Benito își va da seama singur, în cursul conversației, că un asemenea pas se impune.

Dar nici gând de așa ceva. În cele din urmă, întâlnind privirea gazdei, căpitanul Delano îi spuse în șoaptă, cu un gest abia perceptibil al policarului:

— Don Benito, iartă-mă, dar ceva mă împiedică să-ți spun deschis ceea ce am a-ți spune.

La auzul acestor vorbe spaniolul se schimbă la față, desigur — își închipui americanul — din pricină că vedea în aluzia asta un soi de observație critică la adresa servitorului său. Peste câteva clipe, îl asigură pe oaspete că prezența negrului nu constituia nici un impediment, întrucât, de când se prăpădiseră ofițerii, Babo (care fusese, inițial, căpetenia sclavilor) devenise nu numai servitorul și însoțitorul său permanent, dar și confidentul său în toate privințele.

Deși nu mai putea spune nimic, căpitanul Delano se simțea, fără voia lui, cam iritat de faptul că o dorință atât de neînsemnată i-era refuzată de către un om căruia intenționa să-i facă servicii atât de mari. Puse, însă, acest refuz pe seama firii ursuze a gazdei și, umplându-și paharul, trecu la subiect.

Fixară destul de repede prețul pânzelor și al celorlalte furnituri. Dar, în cursul tocmelii, americanul observă că oferta lui de ajutor, care fusese salutăată inițial cu un entuziasm febril, nu mai trezea acum — când se reducea la o tranzacție comercială — decât indiferență și apatie. S-ar fi zis că Don Benito se resemna să asculte toate aceste detalii, mai degrabă din respect pentru buna cuviință, decât din convingerea că ar fi fost la mijloc vreun folos considerabil pentru el însuși și pentru vasul lui.

În curând, atitudinea lui deveni și mai rezervată. Orice încercare de a-l atrage în vreo conversație mai amicală se dovedi deșartă. Pradă unei adânci melancolii, își ciupea barba, în vreme ce mâna servitorului, mută ca și aceea care-a scris pe zid l, împingea încet spre el sticla de vin.

După terminarea mesei, se așezară pe o banchetă capitonată, pe care servitorul puse o pernă, pentru stăpânul său. Din pricina acalmiei prelungite, aerul devenise apăsător. Don Benito oftă din greu, ca și cum ar fi vrut să râsufle adânc.

— Ce-ar fi să ne întoarcem în cuddy? propuse căpitanul Delano. E mai mult aer acolo.

Dar spaniolul rămase tăcut și nemișcat.

Între timp, servitorul îngenunchiase în fața lui, cu un uriaș evantai de pene. Iar Francesco, intrând în vârful picioarelor, îi întinsese negrului o ceșcuță cu apă aromată, cu care acesta freca din când în când fruntea stăpânului, netezindu-i șuvițele de la tâmple, așa cum face o doică unui copil. Nu scotea o vorbă, dar îl privea țintă pe spaniol, ca și cum ar fi vrut să-i ridice puțin moralul oferindu-i imaginea vie dar tăcută a fidelității.

Deodată, tocmai când clopotul vestea ora două, zăriră prin ferestre o ușoară încrețire a mării, sub șfichiul unui vânticel venit din direcția dorită.

— Uite! exclamă căpitanul Delano. Uite, Don Benito! Ți-am spus eu! ... 1 Referire _ la inscripția mane, tecbel, phares (numărat, cântărit,

împărțit); în legenda biblică, cuvintele acestea apar scrise de o mână nevăzută pe pereții sălii unde se petrecea una din orgiile lui Baltazar, ultimul tiran al Babilonului. Descifrată de profetul Daniel, inscripția prezicea căderea imperiului babilonian;

Sărise în picioare și vorbea cu însuflețire, pentru a-l zgâlțâi pe apaticul spaniol. Dar deși perdeaua stacojie a ferestrei dinspre pupa îi atinse chiar în clipa aceea obrazul pal, Don Benito păru să întâmpine briza cu și mai puțin entuziasm decât întâmpinase acalmia.

„Bietul de el! își spuse căpitanul Delano. O experiență amară l-a învățat că o încrețitură a apei nu înseamnă încă vânt, tot așa cum cu o rândunică nu se face primăvară.

Dar de data asta se înșeală. I-o voi dovedi dueându-i corabia la liman!” Făcând o vagă aluzie la slăbiciunea lui Don Benito, îl rugă să rămână liniștit acolo și să-i lase lui (căpitanului Delano) grija de a scoate maximum de folos din briza stărnită, grijă pe care și-o va lua bucuros asupra-și.

Pornind înapoi spre punte, căpitanul Delano tresări la vederea lui Atufal, a cărui siluetă monumentală părea încremenită în prag, aidoma unuia dintre paznicii de marmoră neagră care stau de strajă la porțile mormintelor egiptene.

De data asta, tresărirea era, poate, de natură pur fizică. Prezența lui Atufal, dovadă stranie a docilității sale posace, contrasta cu aceea a lustruitorilor de securi, care -și făceau răbdători treaba; dar atât cazul lui Atufal cât și cazul celorlalți, dovedeau că, oricât de știrbită i-ar fi fost autoritatea, de câte ori Don Benito socotea nimerit să și-o afirme, toți oamenii lui, fie ei cât de sălbatici sau puternici, trebuiau să se încline mai mult sau mai puțin în fața ei.

Apucând o trompetă agățată de parapet, căpitanul Delano pași hotărât spre marginea dunetei și începu să împartă ordine în cea mai bună limbă spaniolească de care era în stare. Cei câțiva marinari albi și numeroși negri, deopotrivă de încântați, se apucară să manevreze corabia spre liman.

În vreme ce dădea instrucțiuni pentru înălțarea unei bonete⁴⁰, căpitanul Delano auzi o voce care repeta întocmai aceste instrucțiuni. Întorcându-se îl zări pe Babo, care-și juca acum, sub comanda pilotului, rolul de căpetenie a sclavilor. Ajutorul lui se dovedi foarte prețios. Pânzele zdrențuite și vergile strâmbate fură, curând, repuse în funcțiune. Negrii mânuiau fungile și școtele, cântând cu însuflețire.

„Buni băieți! își spuse căpitanul Delano. Cu puțină instrucție, ar ajunge niște marinari strașnici. Uite, până și femeile dau o mână de ajutor și cântă! Or fi pesemne din neamul așanti, vestit pentru femeile sale războinice. Dar cine-o fi la cârmă? Am nevoie de un braț priceput acolo. „

Și se duse să vadă.

„San Dominick” avea o timonă greoaie, prevăzută cu doi scripeți mari, orizontali. La capătul fiecărui scripete stătea câte un subaltern negru, iar între ei, la postul de comandă, un marinar spaniol, pe a cărui față se vedea limpede că împărțase din plin speranța și încrederea tuturor în ce privește briza. Căpitanul Delano recunoscuse în el pe marinarul care se arătase atât de sfios mai adineauri, pe cabestan.

— A, dumneata erai! exclamă căpitanul. Acum, gata cu ochiadele piezișe! Privește drept înainte, ca să meargă și vasul tot așa. Sper că-ți cunoști meseria. Și că vrei să ajungi la liman, nu-i așa?

Omul răspunse afirmativ, chicotind parcă, și apucă zdravăn timona. Cei doi negri îl priviră cu coada ochiului, fără să fie văzuți de american.

După ce se convinse că la cârmă totul era în regulă, căpitanul Delano porni spre teuga, ca să vadă cum stau lucrurile acolo.

Vasul își luase destul avânt ca să poată face față curentului. Iar către seară briza avea desigur să se întetească.

După ce luă toate măsurile ce se impuneau pentru moment, căpitanul Delano mai dădu câteva ordine marinarilor și pomi înapoi spre cabină, pentru a-i raporta lui Don Benito situația; dorința de a-l ^edeia era stimulată de speranța că va putea vorbi cu el între patru ochi, în vreme ce Babo era ocupat pe punte.

Pe sub duneță se putea trece din două direcții diferite spre cabina comandantului, iar unul din coridoare era mai scurt decât celălalt.

Încredințându-se că servitorul se afla încă pe punte, căpitanul Delano intră în coridorul mai scurt – la Capătul căruia stătea Atufal – și merse cu pași repezi până la cabină. Ajuns în prag, se opri o clipă, ca să-și tragă sufletul. Apoi intră, cu buzele pregătite să rostească ceea ce avea de spus. În timp ce pășea spre spaniol, auzi alți pași, care parcă înaintau în același ritm cu ai lui. Pe cealaltă ușă înainta servitorul, cu o tavă în mână.

„Lua-l-ar dracu’ de servitor credincios! își spuse în gând căpitanul Delano. Enervantă coincidență!”

Enervarea ar fi fost, poate, și mai mare, dacă briza nu i-ar fi inspirat căpitanului o încredere entuziastă. Simți totuși o ușoară strângere de inimă la gândulcă între Babo și Atufal exista o legătură misterioasă.

— Don Benito, începu el, îți aduc o veste bună: briza se menține și chiar se va înteți. În altă ordine de idei, Atufal, vlăjganul acela care-ți servește drept pendulă, se află în pragul cabinei. Firește, din ordinul dumatiale, nu-i așa?

Don Benito tresări, atins parcă de o ironie ușoară, formulată însă prea politicoasă ca să ofere temei pentru vreo replică.

„Parc-ar fi jupuit de viu, își spuse căpitanul Delano. Tresare la cea mai ușoară atingere!”

Servitorul merse în fața stăpânului, ca să aranjeze o pernă. Obligat de politețe, spaniolul răspunse, cam țâfnos:

— Așa e. Sclavul se află acolo în virtutea ordinului meu, potrivit căruia, oridecâteori mă retrag în cabină, el trebuie să stea și să aștepte venirea mea.

— Iartă-mă, dar n-am impresia că-i dai bietului om onorurile cuvenite unui fost rege! Zău, Don Benito, adăugă căpitanul zâmbind, mă tem că, în ciuda anumitor libertăți pe care le tolerezi, în unele privințe, de fapt ești un stăpân aspru și necruțător.

Don Benito tresări iarăși, de data asta din pricina unei reale muștrări de cuget, cum i se păru inimosului căpitan.

Conversația se împotmoli din nou. În zadar îi arătă căpitanul Delano interlocutorului său că vasul se mișca vizibil acum, despicând încet valurile; Don Benito îi răspunse laconic, pe un ton sec, și cu-o privire ștearsă.

În vremea asta, vântul, care se întetea mereu, în direcția portului, mâna din ce în ce mai repede vasul drept într-acolo. După ce ocoliră un promontoriu, le apăru în față, la oarecare distanță, celălalt vas.

Căpitanul Delano se întoarse pe punte. După ce modifică puțin ruta vasului ca să poată ocoli de departe reciful, coborî din nou în cabină pentru câteva clipe. „De data asta, își spunea el, sunt sigur că-l voi înveseli pe sârmanul meu prieten!”

Intrând în cabină, exclamă jovial:

— E din ce în ce mai bine, Don Benito! în curând necazurile dumitale vor lua sfârșit, cel puțin pentru câtva timp. Căci precum bine știi, atunci când, după o călătorie lungă și dramatică, o corabie ancorează într-un port, comandantul simte că i se ia de pe inimă o povară uriașă. Înaintăm într-un ritm grozav, Don Benito! Vasul meu a apărut la orizont. Uită-te prin hublouul vezi? Bunul meu prieten, e „Bachelor’s Delight”! Vântul ăsta îți dă puteri, zău! Știi ce, vino să bem astă-seară o cafea împreună. Bătrânul meu steward o să-ți prepare o cafea strașnică, demnă de un sultan. Ce zici, Don Benito, vii?

La început, spaniolul își ridică ochii febrili, aruncând o privire nostalgică spre „Bachelor’s Delight” în vreme ce servitorul îi măsură cu o curiozitate mută. Deodată, însă, redeveni glacial și, prăbușindu-se pe perne, rămase tăcut.

— Nu mi-ai răspuns. Haide, îngăduie-mi și mie să fiu ospitalier, doar mi-ai fost gazdă toată ziua!

— Nu pot merge, răspuse el.

— Cum așa? N-o să te obosească de fel. Cele două vase vor ancora cât mai aproape unul de celălalt, fără sa se lovească, bineînțeles. Se va putea trece ușor de pe o punte pe cealaltă, ca dintr-o cameră într-alta. Hai, nu mă refuza!

— Nu pot merge, repetă Don Benito, cu hotărâre și silă în glas.

Renunțând aproape la orice simulacru de politețe, și mușcându-și până la sânge unghiile subțiri, privea, mai bine zis se zgâia, cu o înțepeneală cadaverică, la oaspetele său, ca și cum ar fi fost iritat de o prezență străină, ce-l împiedica să-și savureze din plin plăcerile morbide.

Între timp gălgâitul vesel al apelor despicate de etravă, se auzea din ce în ce mai tare prin ferestre, mustxndu-l parcă pentru neagra lui melancolie și spunându-i că naturii nici nu-i păsa de ei, chiar dacă me< lancolia asta i-ar fi luat mințile. Căci, în definitiv, a cui era vina?

Pe cât de sus se ridicase vântul cel bun, pe atât de adânc se prăbușise spaniolul în deprimarea lui. Avea acum o atitudine care depășea într- atâta posomorea și acreala de până atunci, încât oaspetele său simți că, oricât de răbdător și de blajin ar fi fost din fire, nu mai putea îndura. Neputând în nici un fel să-și explice o asemenea atitudine și socotind că ea nu se justifica nici prin propria lui purtare, nici prin firea sucită a spaniolului, sau prin boala lui, fie ea cât de gravă, căpitanul Delano se simți jignit în mândria lui și deveni la rându-i foarte rezervat. Dar spaniolului i-era totuna.

Atunci, căpitanul Delano îl părăsi și se duse din nou pe punte.

Intre timp, corabia ajunsese la mai puțin de două mile de celălalt vas; între ele plutea sprintăra balenieră.

În curând, grație dibăciei pilotului, cele două vase putură ancora unul lângă celălalt.

Înainte de a se întoarce la propriul său vas, căpitanul Delano avusese intenția să -i vorbească în amănunt lui Don Benito despre serviciile pe care se oferea să i le facă. Dar acum, când „San Dominick” ancorase la loc sigur, era hotărât să nu se mai expună la noi

afronturi, ci să plece numaidecât, fără a mai face vreo aluzie la ospitalitate sau la afaceri. Amânându-și fără termen planurile de viitor, se gândea să acționeze potrivit împrejurărilor. Baleniera îl aștepta, gata să-l primească, dar spaniolul încă nu ieșise din cabina lui.

„Nu-i nimic, își spuse căpitanul Delano, dacă-i prost crescut, cu atât mai mult se cuvine să-i arăt ce-nseamnă buna creștere.”

Și coborî în cabină pentru a-și lua un rămas bun ceremonios și, poate, tocmai de aceea usturător.

Dar, spre marea lui satisfacție, Don Benito, ajutat de Babo, se ridică în picioare și, apucându-l de mână, începu să tremure, prea emoționat ca să poată vorbi

— Ca și cum ar fi început să se simtă apăsător de răceala politicoasă pe care i-o arăta, ca să se răzbune, jignitul său oaspete. Se așeză, însă, la loc pe perne, ferindu-și privirea, cu o expresie și mai lugubră, care-i făcu pe căpitanul Delano să-și piardă numaidecât optimismul întemeiat pe buna impresie de mai înainte. Redevenind el însuși glacial, se retrase, cu o plecăciune.

Abia ajunsese, însă, la mijlocul coridorului îngust și întunecos ca un tunel, ce ducea de la cabină spre scară, când îi răsună în urechi un zgomot asemănător dangătului care anunță o execuție în curtea unei închisori. Era clopotul spart al corăbiei, care vestea ora și al cărui ecou se prelungea, jalnic, în acest cavou subteran. Printr-o fatalitate ineluctabilă, mintea căpitanului,

răspunzând prevestirii rele, fu năpădită de vechile- i bănuieli. Se opri locului, asaltat de toate aceste bănuieli superstițioase, ale căror imagini i se închegau amănunțit în minte, mult mai repede decât se leagă aceste vorbe într-o frază.

Până acum, firea lui credulă și îngăduitoare se arătase prea dornică să găsească justificări, pentru alungarea unor temeri rezonabile. Cum se face că spaniolul acesta, politicoș adesea până la pedanterie, nu se sinchisea acum nici măcar de cuviința cea mai elementară, ce i-ar fi dictat să-l petreacă până la pasarelă pe oaspetele său? Să fi fost, oare, din piicina proastei sale dispoziții? Dar această proastă dispoziție nu-l împiedicase să facă, în aceeași zi, eforturi mult mai obositoare. Purtarea lui echivocă de adineauri îi reveni în minte căpitanului: Don Benito se ridicase în picioare, îl apucase de mână și-și dusese mâna la pălărie, dar câteva clipe mai târziu, toate aceste gesturi erau puse în umbră de o muțenie posacă și sinistră. Să se fi căit, oare, în ultimul moment, de cine știe ce plan diabolic, la care se întorcea numaidecât după aceea, hotărât să-l pună în aplicare, fără remușcări?

Ultima privire pe care i-o aruncase căpitanului Delano exprima parcă resemnarea în fața fărădelegii pusă la cale împotriva unui om de la care își lua rămas bun pentru totdeauna. Ce altceva putea, oare, să însemne refuzul de a-i face o vizită în seara aceea? Să fi fost, oare, spaniolul mai puțin călit sufletește decât Jidovul, care n-a pregetat să cizeze la masa aceluia pe care avea de gând să-l trădeze în aceeași noapte? Ce ascundeau, oare, toate enigmaticele și contradicțiile din ziua aceea, dacă nu tocmai intenția de a induce în eroare, înaintea cine știe cărui atac mișelesc? Atufal, pretinsul rebel, apăru chiar în clipa aceea în prag, ca o umbră punctuală. Părea mai mult decât o sentinelă. Nu mărturisise oare spaniolul că el îi poruncise lui Atufal să stea acolo? Nu cumva îl pusese să stea la pândă?

Spaniolul în spate, sclavul în față... Căpitanul Delano n-avea încotro, trebuia să încerce să iasă din întuneric la lumină.

În clipa următoare, cu fălcile și pumnii încleștați, trecu pe lângă Atufal și ajunse, nevătămat, la lumină. Când își văzu corabia zveltă legându-se lin la ancoră, destul de aproape ca să-i audă chemarea; când își zări, apoi, baleniera, cu fețele familiare ale marinarilor săi, săltând și coborând încetșor pe valuri, alături de „San Dominick; când, numaidecât după aceea, întorcându-și privirea spre puntea unde se afla, îi văzu pe câlțari, care continuau să-și răsucescă degetele, cu gravitate, și pe harnicii lustruitori mereu aplecați asupra securilor lor zăngănitore; dar mai ales, când văzu blânda priveliște a naturii, ce se bucura de nevinovata- i odihnă de seară, în vreme ce soarele, cuibărit în pașnicu-i bârlog apusean, strălucea ca dulcea lumină prelinsă din cortul lui Abraham; când ochii și urechile lui vrăjite se umplură de toate aceste impresii, la care se adăuga imaginea negrului înlănțuit, pumnii și fălcile căpitanului se descleștară. Încă o dată, zâmbi nălucilor ce-și bătuseră joc de el, și. Simți împunsătura unei remușcări la gândul că, dându-le crezare măcar o clipă, se făcuse, fără voia lui, vinovat de o îndoială păgână față de atotveghetoarea pronie cerească.

În răgazul de câteva minute care urmă, baleniera fu adusă, conform dispozițiilor lui, lângă schela corăbiei. În acest răstimp, căpitanul își aminti, cu un soi de satisfacție melancolică, de serviciile pe care le făcuse, în ziua aceea, unui străin. „După o faptă bună, își spunea el, conștiința nu-ți rămâne nerecunoscătoare, chiar dacă omul pentru care-ai făcut acea faptă e un ingrat.”

Pregătindu-se să coboare în balenieră, își puse piciorul pe prima treaptă a scării, deși continuă să privească spre punte. În aceeași clipă, se auzi chemat, politicos, pe nume, și, spre mirarea lui, îl văzu pe Don Benito că se apropie, cu o energie neobișnuită, ca și cum ar fi vrut, în ultimul moment, să-și răscumpere lipsa de politeță de mai înainte. Cu amabilitatea lui înnăscută, căpitanul Delano își trase piciorul din scară și, întorcându-se pe punte, porni în întâmpinarea spaniolului. Graba nervoasă a acestuia spori atunci, dar în schimb energia vitală păru să-l abandoneze, astfel încât, pentru a-l sprijini mai bine, servitorul îi propti mâna cu umărul său gol, slujindu-i astfel drept cârjă.

Și de data aceasta, spaniolul îi strânse febril mâna americanului, privindu-l în ochi, fără a avea puterea să-i vorbească.

„L-am nedreptățit, se muștră în sinea lui căpitanul Delano. Aparenta lui răceală m-a indus în eroare; în nici un caz n-a avut intenția să mă jignească.” între timp, ca și cum s-ar fi temut ca scena asta, prelungindu-se, să nu-l obosească peste măsură pe stăpânul său, negrul se arăta nerăbdător să-i pună capăt. Continuând să-i slujească drept cârjă spaniolului și mergând între acesta și căpitanul Delano, înainta o dată cu ei spre pasarele; Don Benito, stăpânit parcă de o blândă căință, nu lăsase mâna căpitanului Delano, pe care-o ținea într-a lui, peste trupul negrului.

În curând se pomeniră lângă balustradă, deasupra baleniei, al cărei echipaj ridica spre ei priviri curioase. Așteptând cam stingherit ca spaniolul să-i dea drumul, căpitanul Delano ridică un picior ca să treacă pragul pasarelei. Dar Don Benito îi strângea mereu mâna. În cele din urmă, spuse totuși, cu tulburare în glas:

— Nu pot merge mai departe. Aici trebuie să-mi iau rămas bun de la dumneata. Adio, scumpul meu Don Amasa... Du-te! Du-te...

Și slobozindu-i brusc mâna, adăugă:

— Du-te și Dumnezeu să te ocrotească mai bine decât m-am priceput eu, bunul meu prieten!

Emoționat, căpitanul Delano ar mai fi zăbovit, dar întâlnind privirea smerit-poruncitoare a servitorului, își luă repede rămas bun și coborî în balenieră, însoțit de cuvintele de adio ale spaniolului, care încremenise la marginea pasarelei.

Așezându-se la pupa, căpitanul Delano schiță un ultim salut și dădu semnalul de plecare. Lopătarii așteptau, cu mâinile pe rame. Nostromul împinse baleniera îndeajuns de departe de vas, pentru ca lopătarii să-și vâre ramele în toată lungimea lor. În aceeași clipă, Don Benito sări peste balustradă și se prăbuși la picioarele căpitanului Delano, strigând totodată spre vas, cu o voce atât de frenetică, încât cei din balenieră nu pricepură nimic. Totuși, trei marinari de pe vas, înțelegând pesemne ceva, se aruncară în mare din trei locuri diferite și depărtate unul de celălalt, și înotară spre căpitanul lor, ca și cum ar fi vrut să-l salveze.

Ofițerul care comanda baleniera îl întrebă, uluit, pe căpitanul Delano ce însemnau toate astea? La care, căpitanul răspunse, cu un zâmbet disprețuitor la adresa enigmaticului spaniol, că personal nu știa nimic și nici nu-i păsa.

Avea, de fapt, sentimentul că Don Benito urmărise să dea oamenilor săi impresia că baleniera încerca să -l răpească din mijlocul lor. Deodată, tresări la auzul unui zgomot infernal ce se stârnise pe puntea vasului, înăbușind aproape cu totul zângănitul securilor ciocnite de lustruitori.

— Dacă nu cumva... spuse el, și exclamă numaidecât: Dați-i drumul, băieți, dacă vreți să scăpați cu viață!

Apoi, apucându-l de gât pe Don Benito, adăugă:

— Piratul ăsta vrea să ne omoare!

În clipa aceea, parcă înadins pentru a adevări spusese sale, servitorul negru apăsă pe balustradă, cu un pumnal în mână, și-și făcu vânt să sară, ca și cum ar fi vrut să-i arate stăpânului său că i-a rămas credincios până-n ultima clipă. În vremea asta, pe semne pentru a-l ajuta pe negru, cei trei mateloți albi se căzneau să se cațere la prova balenierei. Iar pe vas, toată hoarda negrilor, alarmați parcă de primejdia în care se afla căpitanul lor, stătea îngrămadită ca o avalanșă de funingine, deasupra balustradelor.

Toate aceste întâmplări, și cele care urmau, se petrecură cu o asemenea repeziciune, încât trecutul, prezentul și viitorul se contopiră.

Zărindu-l pe negru că sare, căpitanul Delano îl trânti cât colo pe spaniol, îndată după ce-l apucase de gât, și, ridicând brațele în aer, printr-o instinctivă mișcare de recul, putu să-l prindă din zbor pe Babo, care sărise cu pumnalul îndreptat parcă spre inima lui. Smulgându-i-l din mână, îl azvârli pe agresor în fundul balenierei, ale cărei rame, libere acum, începură de îndată să o împingă spre larg cu repeziciune.

Atunci, căpitanul Delano, țintuindu-l pe negru cu piciorul drept, îl apucă din nou, cu mâna stângă, pe Don Benito, fără să-i pese că acesta era pe jumătate leșinat și-i pierise graiul; în același timp, apăsând cu mâna dreaptă pe rama de la pupa, spre a mări viteza ambarcațiunii, își îndemnă oamenii să vâslească din răspuțeri.

Deodată, însă, comandantul balenierei, care izbutise în cele din urmă să-i alunge pe cei trei marinari agățați la prova, și care trecuse lângă nostrom ca să-i dea o mână de ajutor la vâslit, îl strigă pe căpitanul Delano, atrăgându-i atenția asupra mișcărilor negrului; în aceeași clipă un vâslaş portughez îi striga să ia seama la vorbele spaniolului.

Privind la picioarele sale, căpitanul Delano văzu în mâna slobodă a negrului un al doilea pumnal – pe care -l ținuse ascuns în brâul de lână și care era mai mic decât celălalt; târându-se hoțește pe fundul balenierei, Babo țintea spre inima stăpânului său, cu o privire concentrată, în care se citea setea de răzbunare ce -i mistuia sufletul. Pe

jumătate sufocat, spaniolul încerca în zadar să se ferească, bolborosind frânturi de vorbe, înțelese doar de portughezul acela.

Atunci, un fulger scăpără pe neașteptate în mintea îndelung înnegurată a căpitanului Delano, aruncând o nesperată lumină asupra misterioasei purtări a gazdei sale, asupra tuturor întâmplărilor enigmatice din ziua aceea precum și asupra întregii călătorii a vasului „San Dominick”. Cu inima bătându-i să se spargă, îl izbi cu putere peste mână pe Babo și în același timp slobozi mâna lui Don Benito, față de care simțea o nemărginită milă: nu pe el, ci pe bietul spaniol intenționase negrul să-l înjunghie, când sărise în balenieră.

Apucând ambele mâini ale negrului, căpitanul Delano privi, cu ochii în sfârșit limpezi, spre puntea vasului și-i văzu pe negri agitându-și topoarele și cuțitele, ca o bandă de piraiți dezlănțuiți: măștile le căzuseră de pe fețe, și nu mai păreau cătuși de puțin îngrijorați de soarta lui Don Benito. Ca niște derviși negri în delir, cei șase așanti dănțuiau pe dunetă. Împiedicați de dușmanii lor să sară în apă, mușii spanioli se cățărau în grabă spre vergile cele mai înalte, în timp ce puținii mateloți rămași pe punte, pe semne din pricina lipsei lor de sprinteneală, se luptau deznădăjduiți cu negrii.

Între timp, căpitanul Delano ordonase echipajului de pe propriul său vas să deschidă sabordurile și să scoată tunurile. Dar răsculații de pe „San Dominick” desfăcuseră cablul, al cărui capăt izbi, cu un plesnet de bici, bucata de pânză ce învăluia etrava; pânza căzu, dezvăluind brusc, în clipa când carena albă vira spre larg, galionul vasului – un schelet omenesc, sub care se puteau citi aceste cuvinte, scrise cu creta:

SĂ-ȚI URMEZI ȘEFUL.

La vederea scheletului, Don Benito gemu, acoperindu-și fața:

– E Aranda, el el Prietenul meu ucis și neîngropat.

Ajungând la corabia lui, căpitanul Delano ceru un colac de frânghie și-l legă zdravăn pe negru, care se lăsă legat și dus pe punte, fără să opună vreo împotrivire. Căpitanul se pregătea acum să-l ajute pe Don Benito să urce pe punte, dar spaniolul, palid și prăpădit cum era, refuza să se clinească sau să fie clintit, înainte ca negrul să fie dus în cală, departe de el.

După ce se încredință că Babo fusese într-adevăr dus acolo, nu se mai împotrivi să fie urcat pe punte.

Baleniera fu numaidecât trimisă înapoi, pentru a culege pe cei trei mateloți care săriseră în apă. Între timp tunurile fuseseră pregătite, dar întrucât „San Dominick” se deplasase puțin, numai ultimul tun, de la pupa, putu fi pus în poziție de tragere. Traseră șase salve, în speranța că vor doborî vergile corăbiei fugare, paralizându-i mișcărilor. Dar nu doborâră decât câteva parâme. În curând, corabia ieși din bătaia tunurilor, îndreptându-se spre larg; negrii îngrămădiți în jurul bompresului, ba răcneau insulte la adresa albilor, ba salutau, cu brațele deschise, întinderile cenușii ale Oceanului: ai fi zis că-s niște corbi croncănitori, scăpați din mâna unui păsărar.

Primul gând al căpitanului fu să ridice ancora și să pornească în urmărirea fugarilor. Dar, gândindu-se mai bine, hotărî că era mai sigur să-i urmărească cu baleniera și cu șalupele.

Întrebat ce arme de foc se aflau la bordul lui „San Dominick”, Don Benito răspunse că armele nu puteau fi folosite, deoarece în primele faze ale răscoalei, un pasager (mort între timp) stricase pe ascuns piedicile puținelor puști existente. Totuși, cu puterile ce-i mai rămăseseră, Don Benito stăruie pe lângă căpitanul Delano să nu-i urmărească pe fugari, nici cu vasul nici cu baleniera, deoarece negrii erau capabili, în disperarea lor, să-

i măcelărească pe toți albi, în cazul unui atac. Socotind, însă, că acest avertisment venea din partea unui om zdrobit de prea multă suferință, americanul nu renunță la ideea lui.

Șalupele fură pregătite și înarmate. Căpitanul Delano porunci oamenilor săi să coboare, și se pregătea să coboare el însuși, când Don Benito îl apucă de braț, exclamând:

— Senor! Mi-ai salvat viața, pentru ca acum să ți-o jertfești pe-a dumatiale?!

La rândul lor, ofițerii, din motive legate de propriile lor interese și de cele ale călătoriei, precum și din pricina obligațiilor ce și le asumaseră față de armatori, se împotriviră plecării comandantului. Cântărind o clipă argumentele lor, căpitanul Delano se simți dator să rămână, drept care îl puse în fruntea expediției de urmărire pe primul său secund, un bărbat vânjos și hotărât, care fusese corsar pe vremuri. Pentru a -i încuraja pe mateloți, îi informă că, potrivit spuselor spaniolului, vasul lui, care era ca și pierdut, valora, cu încărcătură cu tot, peste o mie de galbeni, și că o bună parte din pradă (inclusiv aurul și argintul ascunse pe bord) va fi a lor. Mateloții răspunseră cu un chiot entuziast.

Fugarii aproape că nu se mai zăreau. Se întunecase de-a binelea, dar luna începuse să se ridice. După îndelungi și grele eforturi, șalupele izbutiră să se apropie de vas, la o distanță convenabilă; rezemându-se de lopeți, marinarii începură să tragă cu puștile. Neavând gloanțe, negrii răspunseră cu strigăte războinice. Dar la a doua salvă răspunseră cu securile, întocmai ca Piele-Roșii. Una din securi reteză degetele unui marinar. Alta nimeri la prova balenierei, tăie odgonul de -acolo și se înfipse în copastie, ca o bardă de pădurar. Ofițerul smulse și azvârli înapoi fremătătoarea armă, care se înfipse definitiv în castelatura sfărâmată a corăbiei.

Primirea prea călduroasă pe care le-o făcuseră negrii, îi sili pe albi să păstreze o distanță mai respectuoasă. Fără să intre în bătaia securilor, încercară, în vederea inevitabilei ciocniri, să-i facă pe negri să-și piardă armele cele mai ucigătoare, aruncându-le prosteste în apă, ca pe niște proiectile. Dar dându-și seama de cursa ce li se întindea, negrii încetară în curând să-și mai azvârle securile, după ce mulți dintre ei le înlocuiseră pe cele pierdute cu niște drugi de fier – schimbare ce avea să se dovedească a fi în folosul atacatorilor.

Între timp, corabia, împinsă de un vânt puternic, continua să înainteze, iar atacatorii ba rămâneau în. Urmă, ba vâsleau din răspuțeri ca să poată trage, noi salve.

Focul lor era îndreptat îndeosebi spre pupa, deoarece acolo se strânseseră mai toți negrii. Dar obiectivul urmărit nu era uciderea sau schilodirea negrilor, ci capturarea lor o dată cu vasul. În acest scop, trebuiau să abordeze vasul, ceea ce era cu neputință câtă vreme luneca atât de repede.

Secundului îi veni deodată o idee. Observând că mușii spanioli erau încă sus pe catarg, le strigă să coboare și să taie pânzele. Băieții îl ascultară. Cam în. Același timp, doi spanioli în straie de marinari, ieșind prea mult la vedere, fură omorâți – prin lovituri bine țintite; de asemenea, așa cum avea să reiasă mai târziu, uriașul Atufal și spaniolul de la cârmă fură doborâți de o salvă. Rămas astfel fără pânze și fără e. Îrmaci, vasul scăpă de sub controlul negrilor și începu să se răsucescă greoi în vânt, cu catarg. Ele-i scârțâitoare, până când prova lui ajunse în bătaia șalupelor; scheletul de la etravă strălucea acum sub razele orizontale ale lunii, proiectându-și peste ape umbra, uriașă, sfâșiată de golurile dintre coaste. Unul din brațele nălucii părea să le facă semn albilor s-o răzbune.

— Urmați-vă comandantul! răcni secundul.

Și atunci, șalupele abordară corabia, din față și din. Spate. Harpoanele și cuțitele se încrucișară în văzduh cu securile și cu drugii. Îngrămădite lângă barca de salvare răsturnată pe punte, negresele îngânară un bocet, acompaniat de zăngănitul armelor de oțel.

Câtva timp, lupta rămase fără rezultat; negrii se opinteau ca să-i respingă pe atacatori, iar aceștia, nefiind încă în stare să se urce pe vas, luptau ca niște călăreți, cu un picior călare pe parapet și cu celălalt în afară, mânuindu-și cuțitele ca pe niște bice. Dar în zadar. Erau cât pe ce să fie înfrânți, când, strângându-se într-un grup compact, săriră cu un strigăt năprasnic, pe punte, unde se despărțiră numaidecât, fără voia lor. Vreme de câteva clipe se auzi un zgomot surd, ca o răsuflare înăbușită: s-ar fi zis că un roi de peștispadă a dat năvală într-un banc de scrumbii.

În curând, regrupându-se și întărindu-și rândurile cu marinarii spanioli, albi ieșiră la suprafață și-i împinseră irezistibil pe negri spre pupa vasului. O baricadă de butoaie și saci fusese ridicată de-a curmeziș, lângă arborele mare: negrii se opriră acolo, vădit dornici să răsuflă un pic, deși nu voiau pace sau măcar un armistițiu. Dar neobosiții marinari săriră peste baricadă și trecură din nou la atac. Epuizați, negrii se băteau cu disperare. Limbile roșii le atârnavă, ca unor lupi, din gurile negre. Dar mateloții albi luptau, cu dinții încleștați, fără să scoată o vorbă. Peste cinci minute, vasul era cucerit.

Aproape douăzeci de negri pieriseră în luptă. În afara celor loviți de gloanțe, mulți alții fuseseră răniți

— Mai toți de tășurile lungi ale harpoanelor, iar rănile lor semănau cu acelea pe care scoțienii le-au pricinuit englezilor, cu coasele, în bătălia de la Preston Pans Tabăra albilor nu suferise nici o pierdere, deși mulți erau răniți, ba câțiva dintre ei foarte grav, printre care însuși secundul. Negrii rămași în viață fură legați fedeleș, iar vasul fu remorcat și, pe la miezul nopții, ancoră din nou în port.

Scutindu-l pe cititor de amănuntele privitoare la întâmplările și la măsurile luate ulterior, vom spune doar că, după două zile, în cursul cărora au suferit reparațiile necesare, cele două vase au pornit împreună spre Concepcion, în Chile, și de acolo spre Lima, în Peru, unde întreaga istorie a fost acâusă în fața justiției vice-regelui.

Cât despre nefericitul spaniol, păru să-și recapete sănătatea o dată cu libertatea, în timpul călătoriei de întoarcere; totuși, potrivit propriilor sale prorociri, cu puțin înainte de a sosi la Lima, căzu din nou în starea lui de prostrație și trebui să fie purtat pe brațe la țărm, din pricina slăbiciunii sale. Aflând de pățaniile și de starea lui, una din numeroasele instituții religioase din Cetatea Regilor îi oferă un refugiu ospitalier, unde fu îngrijit și de medici și de preoți, și unde un călugăr se oferă să-l vegheze și să-l ogoiască zi și noapte.

Următoarele extrase, traduse după un document spaniol oficial, vor arunca, să sperăm, lumină asupra povestirii noastre, dezvăluind, întâi de toate, locul de unde „San Dominick” pornise la drum și adevărul despre itinerarul străbătut până-n clipa când poposise pe insula Santa Maria.

Dar înainte de a cita aceste extrase, se cuvine poate să facem o remarcă asupra lor.

Documentul ales, dintre multe altele, pentru a fi tradus parțial, cuprinde prima depoziție făcută de Benito Cereno în fața tribunalului. Unele dintre faptele dezvăluite de el au fost socotite, inițial, îndoielnice – atât pe temeiul bunului simț, cât și din motive de ordin juridic. Tribunalul înclina să creadă că spaniolul, zdruncinat de recente evenimente, vorbea în delir, despre unele lucruri ce nu se putuseră întâmpla aieva. Dar

întrucât declarațiile ulterioare făcute de marinarii rămași în viață au confirmat dezvăluirile comandantului lor în multe dintre punctele cele mai bizare, magistrații au fost nevoiți să dea crezare întregii depoziții. Astfel încât, în decizia lui finală, tribunalul și-a întemeiat sentințele capitale pe niște afirmații pe care, în lipsa unei confirmări, ar fi socotit de datoriu lui să le respingă. „

Subsemnatul, Don Jose de Abos și Padilla, controlor al maiestății sale pentru Veniturile C râie ști, ofițer al stării civile și notar public al diocezei „Sfânta Cruciadă” din această provincie.

Declar și certific, potrivit prevederilor legii, că, în procesul început în a douăzeci și patra zi a lunii septembrie a anului 1799, împotriva negrilor de pe nava „San Dominick”, a fost făcută în fața mea următoarea depoziție:

Depoziția principalului martor, Don Benito Cereno.

În ziua, luna și anul mai sus arătate, excelența sa doctor Juan Martinez de Rozas, consilier al Curții regale a acestui Regat, și expert în Dreptul de Intendență, a ordonat căpitanului navei „San Dominick”, Don Benito Cereno, să se înfățișeze înaintea lui; ceea ce el a făcut, fiind adus pe targa și asistat de către monahul Infelez, în prezența căruia a prestat jurământ în numele Domnului, făgăduind, sub semnul crucii, să spună adevărul despre tot ceea ce știe și va fi întrebat; la interogatoriul ce i s-a luat conform actului de trimitere în judecată, numitul a declarat că în a douăzecea zi a lunii mai trecute, a pornit cu nava sa din portul Valparaiso cu destinația Callao, transportând la bord produse ale țării, treizeci de li'zi de fierărie, precum și una sută șazeci negri de ambele sexe, majoritatea aparținând gentilomului don Alexandro Aranda, din orașul Mendoza; echipajul vasului fiind alcătuit din treizeci și șase de oameni, separat de persoanele îmbarcate ca pasageri; iată lista parțială a negrilor: (În original, urmează o listă de vreo cincizeci de nume, cu semnalmentele și vârstele respectivilor, listă stabilită pe baza anumitor documente ale lui Aranda, coroborate cu amintirile martorului. Dăm mai jos doar câteva extrase din această listă.)

...Un negru în vârstă de optsprezece sau nouăsprezece ani, pe nume Jose, servitorul lui Don Alexandro, pe care l-a slujit patru sau cinci ani, ajungând, de-aceea, să vorbească bine spaniola...

...Un mulatru, pe nume Francesco, steward, frumos la înfățișare și cu o voce plăcută, întrucât a cântat în bisericile din Valparaiso; născut în provincia Buenos Aires, în vârstă de vreo treizeci și cinci de CZYll...

...Un negru chipeș, pe nume Dago, în vârstă de patruzeci și șase de ani, fost multă vreme gropar la cimitirul spaniol... Patru negri vârstnici, dar sănătoși, între șazeci și șaptezeci de ani, originari din Africa, de meserie călăfătuitori, și purtând următoarele nume: primul, Mure (avea să fie ucis, ca și fiul sau Diamelo); al doilea, Nacta; al treilea Yola (de asemenea omorât); al patrulea Ghofan... Șase negri adulți, între treizeci și patruzeci de ani, toți sălbatici, din 'tribul așanti; Matinqui, Yau, Leche, Mapenda, Yambaio și Akim – dintre care patru au fost uciși... Un negru vânjos, pe nume Atufal, foarte apreciat de stăpânul său, întrucât se bănuiește că a fost căpetenie de trib în Africa... Un negru scund din Senegal, pe nume Babo, în vârstă de circa treizeci de ani, care a trăit câtva timp printre spanioli...

Martorul declară că nu-și amintește de numele celorlalți, dar că mea mai speră că se vor găsi restul documentelor lui Don Alexandro, și atunci va putea întocmi lista completă a negrilor, și o va preda Curții... Precum și treizeci și nouă de femei și copii de diferite vârste. (După această listă, depoziția continuă astfel:)

...Toți negrii dormeau pe punte, cum se obișnuiește pe asemenea corăbii, și niciunul nu purta lanțuri, deoarece, așa cum îi spunea prietenul său Aranda, erau foarte înțelegători... în a șaptea zi de la plecarea din port, la orele trei dimineața, când toți spaniolii dormeau – afară de cei doi ofițeri de cart (bosmanul Juan Robles și meșterul-dulgher Juan Bautista Gayete) precum și de timonier și de musul ce-l ajuta. – negrii s-au răscolat fără veste, l-au rănit grav pe bosman și pe meșterul-dulgher, apoi au ucis optsprezece dintre oamenii ce dormeau pe punte (pe unii, cu drugii și cu securile, pe alții aruncându-i peste bord, legați fedeleș); dintre spaniolii aflați pe punte, n-au lăsat în viață decât vreo șapte, pe care i-au legat, pentru a-i folosi la manevrarea vasului; alți trei sau patru au scăpat de asemenea cu viață, ascunzându-se. Deși în cursul răscoalei negrii au pus stăpânire pe tambuchiu, șase sau șapte oameni răniți au putut să se strecoare pe acolo, nestingheriți, spre cockpit⁴¹; secundul și un alt spaniol, de al cărui nume martorul nu-și amintește, au încercat să iasă prin tambuchiu, dar, fiind numaidecât răniți, au trebuit să se întoarcă în cabină; în zorii zilei, martorul s-a hotărât să se urce pe scara, cabinei, unde se aflau negrul Babo – căpetenia răscoalei – și ajutorul său Atufal, și să le vorbească; el i-a îndemnat să înceteze atrocitățile și i-a întrebat ce vor și ce au de gând să facă, adăugind că el însuși era dispus să asculte de ordinele lor; cu toate astea, ei azvârliră peste bord, sub ochii lui, trei oameni legați, apoi îi porunciră martorului să se suie pe punte, asigurându-l că nu-l vor ucide; după ce el se supuse, negrul Babo îl întreabă dacă se afla prin apropiere vreo țară neagră unde se puteau duce, iar el îi răspunse că nu; după aceea, negrul Babo îi porunci să-i ducă în Senegal, sau în insulele Sf. Nicolae, în apropiere de coasta senegaleză; el i-a răspuns că acest lucru e cu neputință, având în vedere distanța prea mare, necesitatea de a ocoli capul Horn, deteriorarea vasului, precum și lipsa de provizii, pânze și apă; dar negrul Babo i-a spus că trebuie neapărat să-i ducă, și că oamenii lui se vor conforma întocmai instrucțiunilor pe care martorul le va da în privința rațiilor de alimente și de apă; după o lungă discuție, fiind nevoit să le facă pe plac, deoarece amenințau că-i vor omorî pe toți albi dacă nu-i va duce în Senegal, el le -a spus că principalul lucru de care aveau nevoie pentru această călătorie era apa, și că, deci, vor naviga pe lângă coastă ca să și-o procure, iar apoi își vor continua drumul; negrul Babo declarând u-se de acord, martorul a îndreptat vasul spre porturile intermediare, în speranța că va întâlni vreo navă spaniolescă sau străină, care-i va salva; peste zece sau unsprezece zile au zărit uscatul, și și-au continuat drumul de-a lungul lui, în apropiere de Nască; martorul a observat atunci că negrii erau agitați și furioși pe el din pricină că întârzia să aprovizioneze vasul cu apă; negrul Babo îi ceru, cu amenințări strașnice, să efectueze această operațiune chiar a doua zi, dar, martorul îi răspunse că acum vedea limpede că țărmlul e abrupt, ca râurile însemnate pe hartă nu există, și alte asemenea argumente potrivite cu împrejurările; cel mai bun lucru era, de aceea, să pornească spre insula Santa Maria, pe care puteau găsi lesne apă și care, fiind o insulă răzleață, era des frecventată de străini; martorul nu voia să îndrepte vasul spre Pișco sau spre vreun alt port apropiat de pe litoral, deoarece negrul Babo îi dăduse a înțelege în repetate rânduri că-i va omorî pe toți albi în clipa când, ar zări uti oraș, un sat sau o așezare oarecare pe coastele spre care navigau; hotărându-se să pornească spre insula Santa Maria, martorul, care spera să întâlnească pe drum sau chiar în apropierea insulei, vreun vas ce le putea veni în ajutor, sau să fugă cu o barcă spre țărmlul Îraucan din apropiere – luând deci această hotărâre, el schimbă numaidecât direcția vasului, îndreptându-l spre insulă; negrii Babo și Atufal țineau zilnic sfat, discutând despre măsurile necesare pentru întoarcerea lor în Senegal, și întrebându-se dacă să-i ucidă pe

toți spaniolii și îndeosebi pe martor; opt zile după ce se depărtaseră de Nască, negrul Babo a venit la martor, care era de cart îndată după revărsatul zorilor și curând după consfătuirea zilnică a negrilor – și i-a spus că hotărâse să-șiucidă stăpânul, Don Alexandro Aranda, atât pentru că fără asta, el și tovarășii săi nu s-ar simți siguri de libertatea lor, cât și pentru că voia să-i țină la respect pe marinari, avertizându-i ce-i aștepta în caz de nesupunere – moartea lui Do? i Alexandro fiind cel mai bun avertisment; martorul a înțeles atunci un singur lucru – și nici nu putea înțelege mai mult – și anume că se urmărea uciderea lui Don Alexandro; negrul Babo i-a cerut apoi martorului să-l cheme pe secundul Raneds (care dormea în cabină), înainte de săvârșirea omorului, căci negrul se temea, pare-se, după cum a înțeles martorul, că secundul, care era un navigator priceput, ar putea fi omorât o dată cu Don Alexandro și cu ceilalți; martorul fiind prieten, din tinerețe, cu Don Alexandro, l-a implorat și l-a conjurat pe negru, dar în zadar: Babo i-a răspuns că nimic nu putea împiedica îndeplinirea hotărârii lui, și că spaniolii și-ar primejdi viața dacă ar încerca să-i stea împotriva, în această chestiune sau în oricare alta; atunci martorul l-a chemat pe secundul Raneds, care a fost astfel salvat fără voia lui, iar Babo a poruncit numaidecât negrilor așanti Matinqui și Leehe să săvârșească omorul; cei doi s-au dus, înarmați cu topoare, la cușeta unde dormea Don Alexandro, pe care-l târâră pe punte, mutilat dar încă pe jumătate viu; tocmai se pregăteau să-l zvârle peste bord, când negrul Babo i-a oprit, poruncindu-le să-și desăvârșească omorul sub ochii lui, pe punte; ceea ce ei făcură; apoi tot din porunca lui, cadavrul fu coborât undeva la prova, iar martorul nu-l mai văzu vreme de trei zile... Don Alonzo Sidonia, un bătrân care locuia de multă vreme în Valparaiso și care fusese de curând numit într-un post din administrația civilă a Perului – către care se îmbarcase – dormea în cușeta din fața celei ocupate de Don Alexandro; trezindu-se la auzul țipetelor acestuia, și văzându-i pe negri cu topoarele însângerate în mâini, bătrânul s-a aruncat în mare pr'mtr-un hubiou și s-a înecat, deoarece martorul n-a avut posibilitatea să-i dea o mână de ajutor sau să-l readucă la bord... Scurtă vreme după ce l-au ucis pe Aranda, negrii i-au adus pe punte pe vărul său Don Francisco Masa din Mendoza, un om de vârstă mijlocie, pe tânărul Don Joaquin, marchiz de Aramboalaza, recent reîntors din Spania, pe valetul său spaniol Ponce, precum și pe tinerii Jose Morairi, Lorenzo Bargas și Hermenegildo Gandix, toți trei originari din Cadix și angajați de Aranda ca secretari particulari; din motive pe care le vom arăta ulterior, negrul Babo i-a lăsat în viață pe Don Joaquin și pe Hermenegildo Gandix; dar ei a poruncit ca Don Francisco Masa, T] ose Morairi și Lorenzo Bargas, împreună cu servitorul acestuia Ponce, cu bosmanul Juan Robles, cu secunzii săi Manuel Viscaya și Roderigo Hurta, și cu patru dintre marinari, să fie azvârliți în mare, deși nu opuseseră nici o rezistență și nu cereau altceva decât îndurare; bosmanul Juan P-obles, care știa să înoate, s-a menținut cei mai mult la suprafață, rostind rugăciuni, iar ultimele sale cuvinte au fost un apel către martor, de a se îngriji de o liturghie pentru odihna sufletului său în biserica Maicii Domnului; în cele trei zile ce au urmat, martorul, neștiind ce deveniseră rămășițele lui Don Alexatidro, l-a întrebat deseori pe negrul Babo dacă ele se aflau încă la bordul vasului, în care caz îl ruga să ordone păstrarea lor în vederea unei înmormântări pe uscat; dar negrul Babo nu i-a răspuns nimic până-n a patra zi, în zori, când văzându-l pe punte, i-a arătat un schelet care fusese pus în locul vechiului galion cu chipul lui Cristobal Colon, descoperitorul Lumii Noi; negrul Babo l-a întrebat dacă știa al cui era acest schelet și dacă socotea că-i al unui alb, judecînd după culoarea lui; apropiindu-se jîe martor și desfăcându-i mâinile în care-și îngropase fața,

negrul Babo i-a vorbit cam așa: „Slujește-i cu credință pe negri până-n Senegal, căci de nu, atât cu trupul cât și cu sufletul ai să-ți urmezi șeful.” În dimineața aceleiași zile, negrul Babo i-a dus pe rând pe toți spaniolii la prova, și i-a întrebat al cui era scheletul și dacă, jude când după albeața lui, îl luau sau nu drept al unui alb; când spaniolii își acopereau ‘fața, negrul Babo le repeta cuvintele pe care le spusese mai întâi martorului. După aceea, negrul Babo i- a strâns pe spanioli la pupa și le-a ținut o cuvântare, spunându-le că, întrucât își atinsese scopul, îi dădea voie martorului (în calitate de pilot al negrilor) să conducă mai departe vasul, deși îl avertiza pe el și pe toți ceilalți’ că-i aștepta soarta lui Don Alexandro dacă -i va prinde că vorbesc sau uneltesc împotriva negrilor; amenințarea asta era repetată zilnic... înainte de evenimentele amintite „negrii îl legaseră pe bucătar cu intenția de a-l arunca peste bord, din pricina nu se știe căror vorbe rostite de dânsul, dar în cele din urmă negrul Babo i-a cruțat viața, la rugămintea martorului; câteva zile mai târziu, acesta, în strădania lui de a nu lăsa nefolosit niciunul dintre mijloacele apte să-i salveze pe albi rămași în viață, îi îndemna pe negri să se liniștească și să facă pace, și se învoi să întocmească un document, semnat de el și de marinarii știutori de carte, precum și de negrul Babo, în numele tuturor negrilor document prin care martorul se obliga să-i ducă în Senegal, și să le cedeze vasul, cu încărcătură cu tot, iar negrii se angajau, la rândul-le, să nu mai omoare pe nimeni; această învoială păru să-i mulțumească și să-i potolească pe moment, dar a doua zi, pentru a preîntâmpina mai sigur fuga albilor, negrul Babo a poruncit să fie distruse toate bărcile, afară de șalupă, care era avariata, și de un mic cutter în stare bună, pe care-l coborâse în cală, știind că-l putea folosi la transportul butoaielor cu apă... (Urmează diferite detalii despre prelungita și dramatica odisee a vasului, și despre dezastruoasa acalmie prin care a trecut. Iată un pasaj în legătură cu această ultimă fază:) în cea de-a cincea zi de acalmie, cum toți oamenii aflați la bord sufereau cumplit din pricina căldurii și a lipsei de apă (cinci dintre ei muriseră, după ce-și pierduseră mințile), negrii deveniră arțăgoși și-l uciseră pe secundul Raneds: acesta, mânuind un compas, îi făcuse martorului, din întâmplare, un semn ce li se păruse suspect; aveau să regrete, însă, foarte curând această crimă, deoarece secundul era singurul navigator rămas pe bord, în afară de martor...

...Omițând alte întâmplări zilnice, care n-ar face decât să evoce zadarnic nefericiri și incidente de mult uitate, vom spune că, după șaptezeci și trei de zile socotite din clipa plecării lor din Nască, și în timpul cărora au suferit de pe urma lipsei de apă și a efectelor acalmiei amintite, ajunseră în sfârșit la insula Santa Maria, în a șaptesprezecea zi a lunii august, pe la orele șase după amiază, și ancorară într- un golf foarte aproape de vasul american „Bachelor’s Delight”, comandat de inimosul căpitan Amasa Delano; la orele șase dimineața, când zăriră acest vas, negrii, care nu se așteptaseră să întâlnească pe-acolo o altă navă, intrară în panică, dar Babo îi liniști, asigurându-i că n-aveau de ce să se teamă; el porunci numaidecât ca scheletul de la prova să fie acoperit cu o pânză, ca și cum galionul ar fi fost în reparație, iar punțile să fie curățate grabnic; după aceea, negrul Babo și negrul Atufal ținură sfat; deși acesta din urmă era de părere că ar fi fost mai bine să plece mai departe, negrul Babo luă de unul singur hotărârea de a rămâne pe loc și veni la martor propunându-i să spună și să facă tot ceea ce martorul declară că i-a spus și i-a făcut căpitanului american... Negrul Babo l-a avertizat că „dacă va trăda prin vreo vorbă sau măcar printr-o privire întâmplările petrecute sau situația existentă pe vas, îl va omorî și pe el și pe toți tovarășii săi; scoțând la vedere un pumnal, pe care-l ținea ascuns, bolborosi o amenințare, în sensul că pumnalul acesta poate fi la fel de ager

ca și ochiul lui; după aceea, negrul Babo își expuse planul în fața tuturor oamenilor săi, care-l aprobară, încântați; pentru a ascunde și mai bine adevărul, el scorni numeroase stratageme, unele îmbinând viclenia cu grija pentru apărare. – bunăoară, cei șase așanti care-i slujeau drept gealați, se așezară mai întâi la marginea dunetei, prefăcându-se că lustruiesc niște securi (încărcătura vasului cuprindea și câteva lăzi cu securi), dar având, de fapt, intenția de a le împărți celorlalți și de a le folosi în caz de nevoie, la un semn făcut de Babo; tot o stratagemă fusese și ideea de a-l pune în lanțuri pe Atufal, mâna lui ‘dreaptă, deși acesta se putea scutura de ele într-o clipă; negrul Babo îl instrui în amănunt pe martor, asupra rolului pe care i se cerea să-l joace, învățându-l ce trebuia să spună într-o împrejurare sau alta și neuitând să-l amenințe cu moartea în cazul celei mai neînsemnate abateri; deoarece își dădea seama că pe mulți dintre negri nu-i va putea ține în frâu, Babo puse patru negri mai vârstnici, de meserie călăfăluitori, să păstreze oarecare ordine pe punți; de asemenea, îi dăscăli bine și pe spanioli și pe camarazii săi punându-i la curent cu planul și cu stratagemele sale, precum și cu povestea pe care urma s-o spună martorul – așa fel încât niciunul dintre ei să nu o dezmință mătar cu-o ioiă; toate aceste măsuri au fost luate și chibzuite în cele aproape două ore, ce s-au scurs din clipa când zăriseră pentru prima oară vasul, până-n clipa când căpitanul Amasa Delano pusese piciorul pe covertă (adică pe la orele șapte și jumătate dimineața, când căpitanul a sosit în baleniera lui și a fost întâmpinat de toți cu bucurie); martorul s-a străduit să-și joace cât mai bine rolul de principal proprietar și de comandant al vasului; la o întrebare a căpitanului Delano, el i-a răspuns că a pornit din Buenos Aires spre Lima cu o încărcătură de trei sute de negri, și că în largul capului Horn numeroși negri muriseră, din pricină unei epidemii de friguri, căreia îi căzuseră victime și mai toți membrii echipajului, inclusiv toți ofițerii de bord. (în continuarea depoziției, se relatează amănunțit povestea născocită de Babo și impusă martorului, care, la rândul său, a transmis-o căpitanului Delano; de asemenea, se vorbește despre propunerile prietenești făcute de căpitanul Delano, precum și despre alte lucruri, pe care, însă, le omitem aici. După aceea, depoziția continuă astfel):

...Inimosul căpitan Amasa Delano a rămas pe bordul vasului toată ziua și nu l-a părăsit decât la orele șase seara, între timp martorul vorbindu-i într-una despre pretensele sale nenorociri, potrivit instrucțiunilor amintite mai sus, deoarece era lipsit de posibilitatea de a-i spune măcar un singur cuvânt sau de a-i face vreo cât de mică aluzie pentru a-i sugera adevărata situație; căci negrul Babo, jucân’du-și rolul de servitor zelos cu întreaga supunere a unui sclav umil, nu-l slăbea nici o clipă pe martor, pentru a-i supraveghea gesturile și vorbele (tiegrul Babo cunoștea bine spaniola, ca și alți câțiva negri, care se țineau scai de martor, pentru a-l spiona); o dată, pe când martorul stătea de vorbă, pe punte, cu ‘Amasa Delano, negrul Babo i-a făcut în taină semn (martorului) să-l urmeze vreo câțiva pași, însă ca din proprie inițiativă – și i-a cerut să obțină de la Amasa Delano informații amănunțite despre corabia lui și despre echipajul și armamentul acesteia; martorul întrebându-l „pentru ce negrul Babo i-a răspuns că putea să-și închipuie și singur; mâhnit de perspectiva primejdiei ce-l păștea pe generosul căpitan Amasa Delano, martorul a refuzat la-nceput să-i pună întrebările cerute, și s-a folosit de toate argumentele posibile pentru a-l face pe negrul Babo să renunțe la noua lui stratagemă, dar negrul i-a arătat atunci vârful pumnalului său; după ce a obținut informațiile dorite, negrul Babo l-a luat din nou la o parte și i-a spus că în aceeași noapte (martorul) va comanda două vase, nu doar unul singur, deoarece mai toți marinarii de pe vasul american vor fi duși atunci la pescuit și, astfel, cei șase negri așanti

îl vor captura lesne, fără alt ajutor; în zadar l-a rugat martorul să renunțe, amintindu-i că, înainte de venirea căpitanului Delano pe bord, nu fusese de loc vorba de capturarea vasului american; încercările lui de a împiedica realizarea acelui plan erau neputincioase... Martorul mai declară că amintirile lui sunt cam confuze în unele privințe, și că nu-și poate aduce aminte precis de fiecă întâmplare... La orele șase seara, când, după cum s-a mai spus, a fost aruncată ancora, căpitanul american a pornit înapoi spre vasul său; atunci, supunându-se unui impuls de moment, atribuit de martor lui Dumnezeu și îngerilor săi, l-a urmat pe căpitanul Delano (după ce-și luase adio de la dânsul) până la copastie, unde a zăbovit, sub pretextul că-și ia rămas bun, până-n clipa când inimosul căpitan își va fi ocupat locul în baleniera; în clipa când aceasta s-a urnit, martorul a sărit de pe copastie în balenieră, nimerind în mijlocul ei, nici el nu știe cum, pe semne prin grija Domnului... (Aici urmează, în original, o dare de seamă asupra celor petrecute în momentul evadării, asupra felului cum a fost recucerit vasul „San Dominick” și asupra călătoriei până la țarm – dare de seamă presărată cu expresii ca: „veșnică recunoștință generosului căpitan Amasa Delano”. Depoziția continuă apoi cu o serie de observații recapitulative și cu o listă incompletă a negrilor, subliniind rolul fiecăruia în evenimentele amintite, cu scopul de a stabili, potrivit instrucțiunilor Curții, datele în baza cărora să poată fi pronunțate sentințele în proces. Iată un fragment din această parte a depoziției:)

... (Martorul) crede că toți. Negrii au aprobat revolta deși n-au avut cunoștință despre ea din capul locului...’ Negrul Jose, în vârstă de optsprezece ani, aflat în slujba lui Don Alexandro, a fost cel care l-a informat pe negrul Babo despre starea de lucruri ce domnea în cabină înainte de izbucnirea revoltei; acest lucru reiese clar din împrejurarea că în nopțile precedente; el obișnuia să iasă din cușeta lui, aflată chiar sub aceea a stăpânului său, și să meargă pe punte, unde-l așteptau căpetenia bandei și acoliții săi; el a fost, de asemenea, văzut în repetate rânduri de către secund, discutând în taină cu negrul Babo; într-o noapte, secundul l-a alungat de două ori... Același negru Jose, acționând din proprie inițiativă, nu din ordinul negrului Babo, așa cum făcuseră Leche și Matinqui, și-a înfipt cuțitul în Don Alexandro, stăpânul său, în clipa când acesta era târât, aproape mort, pe punte... Stewardul mulatru Francesco a făcut parte din primul grup de răsculați, dovedindu-se, în toate privințele, o creatură și o unealtă a negrului Babo; ca să-i facă plăcere acestuia, el s-a oferit, cu puțin înainte de masa servită generosului căpitan Delano în cabină, să-i otrăvească mâncarea – fapt demn de crezare, deoarece a fost relatat chiar de negri, dar a cărui îndeplinire i-a fost interzisă de către negrul Babo, care avea alte planuri... Negrul așanti Leche s-a dovedit a fi unul dintre cei mai înrăiți, căci, în ziua când vasul a fost recucerit, el s-a opus cu înverșunare, agitând câte o secure în fiecă mână, și rănindu-l la piept cu una dintre ele pe secundul lui Amasa Delano, când încerca să se cațere la bord; această scenă a fost văzută de toți; chiar sub ochii martorului, Leche l-a izbit cu securea pe Don Fran-> cisco Masa, în clipa când îl târa ca să-l arunce de viu peste bord, din porunca negrului Babo; de asemenea Leche luase parte la pomenita ucidere a lui Don Alexandro Aranda și a altor pasageri. Din pricina înverșunării arătate de negrii așanti în bătălia cu bărcile, n-au rămas în viață decât Leche și Yau, amândoi la țel de înrăiți; Yau a fost cel care s-a oferit să execute ordinul lui Babo privind „prepararea scheletului lui Don Alexandro într-un mod pe care martorul l-a aflat ulterior de la negri, dar pe care nu-l va divulga niciodată, atâta vreme cât va fi stăpân pe mințile lui; tot negrii i-au spus că Yau și Leche au fost cei care într-o noapte de acalmie au legat scheletul la etravă, iar negrul Babo a scris inscripția de

sub schelet. Babo a rămas de la început până la sfârșit căpetenia răscoalei; el a pus la cale toate crimele și a fost conducătorul și sufletul răscoalei; Atufal a fost locotenentul lui în toate privințele; deși, ca și Babo de altfel, n-a săvârșit cu mâna lui nici o crimă... Atufal a fost răpus de un glonte în bătălia cu bărcile, înainte de abordare... Negresele erau la curent cu răscoala și s-au arătat mulțumite de moartea stăpânului lor, Don Alexandro; dacă 'negrii nu le-ar fi împiedicat, ele i-ar fi schingiuit până la moarte pe spaniolii executați din porunca lui Babo; negresele au stăruiat ca martorul să fie ucis; în timpul execuțiilor, ele cântau și dansau – dansuri solemne, nu vesele – iar înaintea bătăliei cu bărcile și chiar în toiul ei, au cântat un fel de bocete, menite să-i ațâțe pe negri mai mult decât i-ar fi putut ațâța un cântec vesel; toate acestea par să fie adevărate, căci înșiși negrii le-au declarat; pe câte știe martorul, au supraviețuit numai șase dintre cei treizeci și șase de membri ai echipajului, precum și patru muși, dintre care unul s-a ales cu un braț tăiat de securile negrilor; cât despre pasageri, n-a rămas în viață nici imul. (Urmează o seamă de amănunte dispartate, în legătură cu diferite perioade. Iată un extras):

...În timpul petrecut de căpitanul Amasa Delano pe bordul vasului, mateloții și îndeosebi Hermenegildo Gandix au încercat să-l facă să înțeleagă adevărata situație, dar încercările lor au fost zadarnice, din pricină că se temeau de moarte, și mai ales din pricină că, amăgit de stratagemele ce -i ascundeau adevărul, generosul și piosul căpitan Amasa Delano nu putea concepe ticăloșia rebelilor; Luys Galgo, un matelot în vârstă de aproximativ șaiszeci de ani, care slujise pe. Vremuri în marina regală, a încercat și el să-i sugereze căpitanului Delano adevărul, dar, deși n-a fost prins asupra faptului, ci numai bănuit, a fost îndepărtat sub un pretext oarecare și în cele din urmă târât în cală, unde a fost omorât, după cum avea să dezvăluie negrii înșiși... Unul dintre muși, căruia prezența căpitanului Delano îi insuflase oarecari speranțe de evadare, a comis imprudența de a scăpa o vorbă despre aceste speranțe, de față cu băiatul negru cu care tocmai lua masa, și care l-a lovit în cap cu cuțitul pricinuindu-i o rană gravă (de care musul este, totuși, pe cale să se vindece); de asemenea, cu puțin înainte ca v/iful să fie ancorat, unul dintre marinari, aflat la cârmă, și-a primejduit viața trădându-și fără să vrea, prin expresia feței sale, o speranță asemănătoare; dar după aceea, grație prudenței sale, marinarul a reușit să scape... Toate aceste declarații au ca scop să arate Curții că, de la începutul și până la sfârșitul răscoalei, martorul și oamenii săi n-au avut posibilitatea de a acționa altfel decât s-a văzut; Hermenegildo Gandix, al treilea secretar, care-a fost silit să trăiască printre mateloți și să se îmbrace și să se poarte întocmai ca ei – a fost ucis de un glonte tras din greșeală de pe una din bărcile americane, înainte de abordare; cățărându-se, speriat, pe catargul de mizenă, el strigase către oamenii din bărci: „Nu abordați!” – de teamă ca negrii îl vor omori în clipa abordării – iar americanii l-au bănuit că vrea să -i ajute pe negri și au tras două gloanțe, dintre care unul, nimerindu-l, l-a făcut să cadă de pe catarg și să se înece în mare; tânărul Don Joaquin, marchiz de Aramboalaza, întocmai ca și secretarul particular Hermenegildo Gandix, a fost pus să muncească și să se-mbrace ca un marinar de rând; la un moment dat negrul Babo i-a poruncit negrului așanti Leche să pună la încălzit niște smoală și s-o toarne pe mâinile lui Don Joaquin, care se codea să muncească; Don Joaquin a sfârșit prin a fi omorât din pricina unei alte greșeli a americanilor – greșeală inevitabilă, deoarece negrii, văzând că bărcile se apropie, l-au silit pe Don Joaquin să iasă la parapet cu o secure legată de mână; fiind văzut cu această armă în mână, într-o poziție echivocă, el a fost împușcat ca un trădător; asupra lui a fost găsit un juvaer, care așa cum o dovedesc unele hârtii

descoperite ulterior, era destinat chivotului din altarul bisericii Sfintei Fecioare din Lima – dar pios, păzit cu strășnicie, pe care-l pregătise anume pentru a-și exprima, în clipa debarcării în Peru, adâncă grațitudine pentru încheierea călătoriei sale din Spania până la țărmul peruvian; giuvaerul se află acum, laolaltă cu alte lucruri aparținând răposatului, în grija monahilor de la spitalul Sacerdoților, în așteptarea unei decizii a onorabilei Curți... Din pricina condiției fizice a martorului, precum și din pricina grabei cu care bărcile porniseră la atac, americanii n-au putut fi preveniți că în rândurile echipajului se aflau un pasager și un funcționar, deghizați de către negrul Babo; în afara negrilor doborâți în luptă, unii au fost uciși noaptea, după capturarea și ancorarea vasului: fiind puși în lanțuri pe punte, ei au fost omorâți de către marinari, înainte ca aceștia să poată fi opriți; de îndată ce a aflat de fapta lor, căpitanul Amasa Delano s-a folosit de întreaga lui autoritate și l-a lovit peste mână pe Martinez Gola, care, găsind un brici în buzunarul unei haine de-a lui, purtată acum de unul dintre negrii înlănțuiți pe punte, încerca să taie cu briciul acela beregata negrului; de asemenea, bunul căpitan Amasa Delano a smuls din mâna lui Bartolomeo Barlo un pumnal ascuns în timpul masacrării albilor, pumnal pe care se pregătea să-l înfigă în trupul unui negru înlănțuit, care în aceeași zi, ajutat de un alt negru, îl călcase în picioare... Martorul declară că nu poate relata aici toate întâmplările petrecute în lungul răstimp cât vasul s-a aflat în mâinile negrului Babo, dar că a relatat tot ce era mai important din ceea ce-și amintește în prezent și că a spus adevărul, conform jurământului depus; după ce s-a dat citire depoziției sale, a întărit-o și a confirmat-o.

El a mai spus că este în vârstă de douăzeci și noua de ani, și că se simte zdrobit trupește și sufletește; și că, după terminarea procesului, nu se va mai întoarce acasă, în Chile, ci va intra în mănăstirea de pe muntele Agonia; drept care s-a iscălit mai jos, și, făcându-și semnul crucii, a plecat așa cum a venit, pe targa, însoțit de călugărul Infelez, spre spitalul Sacerdoților.

Benito Cereno.

Doctor Rozas.

Dacă depoziția lui Benito Cereno a slujit drept cheie pentru înțelegerea încurcatelor întâmplări care-au precedat-o, putem spune că, acum, cazul vasului „San Dominick” a fost lămurit; coca lui stă deschisă, aidoma unui cavou a cărui poartă a fost dată înlături.

Nu numai că încâlceâile de la începutul acestei povestiri au fost, prin însăși natura ei, inevitabile, dar a trebuit ca un mare număr de fapte să fie prezentate nu în ordine cronologică, ci oarecum haotic, în ordinea în care le -a scos la iveală memoria. Același lucru se poate spune și despre următoarele întâmplări, cu care vom încheia povestirea noastră:

În cursul îndelungatei și calmei călătorii spre Lima, a existat, după cum s-a mai amintit, o peri-v oadă în timpid căreia Don Benito și-a recăpătat într- o oarecare măsură sănătatea sau, măcar în parte, liniștea sufletească. Înainte de a fi din nou doborât de boală, el a avut numeroase convorbiri prietenești cu comandantul american – sinceritatea frățească a acestor convorbiri contrastmd ciudat cu reticențele de mai înainte.

Spaniolul repeta mereu cât de greu îi venise să joace rolul impus de Babo.

— Vai, dragul meu prieten, îi spuse într-o zi Don Benito, în clipele acelea, când mă credeai atât de morocănos și de ingrat, sau când, după cum singur mărturisești, îți închipuiai că aş pune la cale asasinarea dumitale – ei bine, în acele clipe sufletul meu

era înghețat; nu te puteam privi în ochi, gândindu-mă la primejdia ce te păștea atât pe bordul vasului meu, cât și pe bordul vasului dumitale, inimosul meu binefăcător! Zău. Așa, bunul meu prieten, Don Amasa, nu știu dacă simpla dorință de a mă salva mi-ar fi dat curajul să săr în balenieră, dacă n-ar fi fost și gândul că, întorcându-te neprevenit pe vasul dumitale, puteai fi omorât în somn chiar în noaptea aceea, laolaltă cu cei din jurul dumitale, pentru a nu mai deschide niciodată ochii în această lume. Gâncăește-te că, în timp ce te plimbai pe punte sau ședeai în cabină, lemnăria de sub picioarele dumitale era împănată cu explozibile! Dacă aș fi făcut măcar cea mai vagă aluzie sau vreun pas cât de mic în direcția unei înțelegeri între noi, scena s-ar fi încheiat printr-o explozie mortală, ce ne-ar fi ucis pe amândoi!

— Așa el exclamă căpitanul Delano, tresărind. Mi-ai salvat viața, Don Benito, în mai mare măsură decât ți-am salvat-o eu pe a dumitale; mi-ai salvat-o fără știrea și fără voia mea.

— Nu, prietene, replică spaniolul cu o politețe ce-l făcea să-și nesocotească până și religia. Viața dumitale. A fost păzită de Dumnezeu, clar

pe-a mea dumneata mi-ai salvat-o! Când mă gândesc la comportarea dumitale, la stinsurile, la şușotelile, la mutrele și la gesturile dumitale temerare! Pentru mult mai puțin decât atât, mi l-au ucis pe secundul Raneds; dar du mneața treceai nevătămat prin toate primejdiile, de parc-ai fi fost un trimis al cerurilor.

— Da, știu, totul se datorește providenței. Dar în dimineața aceea eram neobișnuit de bine dispus, iar priveliștea suferinței din jurul meu – suferință mai mult părelnică decât reală – a adăugat bunei mele dispoziții compasiunea și caritatea, împletindu-le Mrâns și armonios. Să fi fost altfel, desigur că, așa cum presupui, unele din intervențiile mele ar fi avut un deznodământ destui de nefericit. Și-apoi, sentimentele despre care am pomenit, mi-au dat puțința să-mi birui neîncrederea, în anumite momente, când perspicacitatea m-ar fi costat viața, fără a o salva pe a altora. Abia spre sfârșit bănuelile au pus stăpânire pe mine, și știi bine cât de departe de adevăr erau...

— Foarte departe, într-adevăr, zise Don Benito, cu mâhnire în glas. Îți petrecuseși toată ziua alături de mine, vorbindu-[^]mi, privind-mă, mâncând și bând cu mine; și totuși, ultimul dumitale gest a fost să apuci de gât nu doar un nevinovat, ci pe omul cel mai vrednic de plâns cu puțință. L-ai luat drept un monstru, parcă înadins pentru a dovedi cât de eficace ipot fi mașinațiunile și minciunile răuvoitoare. Până și cel mai bun dintre oameni poate să greșească, judecând purtarea unui semen, fără a cunoaște tainele adânci ale vieții sale. Dar dumneata erai silit să judeci astfel, și ai fost lămurit la timp. Bine-ar fi să se întâmple așa întotdeauna, și cu toți oamenii!

— Generalizezi, Don Benito, iar generalizările dumitale sunt cam sumbre. Dar tot ce-a fost a trecut: ce rost are să moralizezi asupra trecutului? Uită-l! Ia-te după soarele acesta strălucitor, care a uitat totul, ia-te după marea asta albastră și după cerul acesta senin, care au întors o pagină nouă.

— Pentru că n-au memorie, pentru că n-au nimic omenesc, răspunse Don Benito, posomorit.

— Dar alizeele astea blânde care-ți mângâie obrazul, nu-ți dau, oare, senzația unui balsam omenesc? Alizeele sunt niște prieteni buni și statornici.

— Statornicia lor mă împinge spre mormânt, senior, replică spaniolul, profetic.

— Dimpotrivă, ești salvat! exclamă căpitanul Delano, din ce în ce mai uimit și mai îndurerat. Ce anume a putut să arunce o asemenea umbră asupra dumitale?

— Negrul...

Se făcu tăcere. Posomoritul spaniol se învăluî în neștire, încet, în mantia lui, ca într-un lințoliu.

În ziua aceea, nu-și mai vorbiră.

Dar dacă melancolicul Don Benito sfârșea uneori prin a cădea în muțenie atunci când erau abordate asemenea subiecte, despre altele nu vorbea niciodată: vechile lui reticențe păreau să reînvie atunci. Pentru a lămuri lucrurile, vom da un exempludouă, trecând peste ceea ce este mai groaznic. Îmbrăcămintea atât de costisitoare și de aleasă, purtată de el în ziua când s-au petrecut evenimentele povestite, nu fusese purtată de bună voie. Iar spada aceea cu monturi de argint, simbol aparent al puterii despotice, nu era în realitate decât un spectru: teaca ei, artificial întinsă, era goală.

Cât despre negru, pusese la cale și condusese revolta, nu cu trupul ci cu mintea lui, căci trupul lui firav, disproporționat față de marile-i ambiții, cedase de îndată, în balenieră, forței musculare superioare a americanului. Dându-și seama că totul s-a sfârșit, negrul nu scosese o vorbă, nici măcar cu de-a sila. Înfațișarea lui părea a spune: „De vreme ce nu pot face nimic, nu voi vorbi”. Legat în lanțuri și aruncat în cală o dată cu ceilalți, a fost dus la Lima. În cursul călătoriei, Don Benito nu l-a vizitat niciodată. Și nici atunci, nici după aceea, nu și-a exprimat dorința să-l vadă. În fața tribunalului, de asemenea, a refuzat să dea ochi cu el. Iar când judecătorii au încercat să-l silească, a leșinat. Identitatea legală a lui Babo a fost stabilită exclusiv prin mărturia marinarilor.

Câteva luni mai târziu, negrul a murit fără glas, în ștreangul la care-a fost târât, legat de coada unui catâr. Cadavrul lui a fost prefăcut în cenușă, dar capul – atârnat pe un par în Piaza, ca un stup doldora de mierea istețimii, a înfruntat zile în șir privirea albilor; ochii lui priveau dincolo de Piaza spre biserica Sf. Bartolomeu, în ale cărei gropniți dormeau și dorm încă osemintele lui Aranda, dincolo de podul Râmac, spre mânăstârea de pe muntele Agonia, unde, trei luni după încheierea procesului, Benito Cereno, purtat pe raclă, l-a urmat într-adevăr pe cel ce-i fusese șef.